

Bibliothèque numérique

medic@

**Amatus Lusitanus. Index Dioscoridis.
En, candide lector, Historiales
Dioscoridis campi, exegemataque
simplicium, atque eorundem
collationes cum his quae in officinis
habentur... Joanne Roderico Castelli
albi Lusitano auctore**

Antverpiae : excudebat Va M. Caesaris, 1536.

(c) Bibliothèque interuniversitaire de médecine (Paris)
Adresse permanente : <http://www.bium.univ-paris5.fr/hist/med/medica/cote?00830>

index
Dioscoridis

927

830

9

2

INDEX DIOSCORIDIS.

En candide Lector.

☞ HISTORIALES DI-
oscoridis campi, Exegemataque sim-
plicium, atque eorundem Collationes
cum his quæ in officinis habentur, ne-
dum medicis, & Myropolio-
rum Seplasiarijs, sed bona-
rum literarum studio-
sissimis perquam
necessarium
opus.

IOANNE RODERICO CASTE-
li albi Lusitano autore.

EXCVDEBAT ANTVERPIÆ VI-
dua Martini Cæsaris, M. D. XXXVI.

INDEX DIOSCORIDIS

En candide lector.

HISTORIALES DE

... Dioscoridis campi, ...
... ad hoc corruptam Collationes
... hisque in officinis habentur, ne
... medicis, & Myrtillo
... sed bonas
... studio
... perquam
... necessarium
... opus.

IOANNE ROBERTO CASTE
Habil. J. ul. in aurore.

EXCVDERAT ANTVERPIAE VI-
duo Martini Caris. M. D. XXXVI.

ELENCHVSEORVM

QVAE IN HOC OPERE CONTINENTVR

A

- Acorus, fol. 2. col. 1. & 2.
 Accorus verus, calamus aromaticus est, fol. 2. col. 2.
 Acacalis, fol. 21. col. 1.
 Acacia, fol. 27. col. 1.
 Acacia altera eodem, col. 2.
 Acetosia, fol. 41. col. 1.
 Adarcha, fol. 19. col. 2.
 Adeps, fol. 35. col. 1.
 Aegineta Galeni simius, fol. 1. col. 2.
 Aeginetae locus emendatur, fol. 28. col. 1.
 Affodellus, fol. 52. col. 2.
 Αγέλλοχομ, fol. 8. col. 2.
 Agnus castus, fol. 28. col. 1.
 Agni casti semen, aspalathi loco imponitur fol. 28. col. 1.
 Alkana, fol. 22. col. 2.
 Alisma aquatica plantago, fol. 48. col. 1.
 Aloes lignum, fol. 8. col. 2.
 Allia, fol. 48. col. 1.
 Allia an in Epidemico morbo conueniant, fol. 49. col. 1. & 2.
 Amomum, fol. 6. col. 2.
 Amicitia Mainardi & Petri Criniti, f. 13. c. 2
 Amurcha quid, fol. 27. col. 2.
 Amygdalum, fol. 22. col. 2.
 Amygdalatum ynctuosum, fo. 32. col. 2.
 Amydum, fol. 38. col. 1.
 Antiquis quae ignota, fol. 19. col. 1.
 Anthera pars rosae, fol. 26. col. 2.
 Anima secundum Philosophos & Theologos quid, fol. 35. col. 1.
 Anemon, fol. 53. col. 2.
 Anagallis, fol. 54. col. 2.
 Apium commune nomen, fol. 3. col. 2.
 Aphace, fol. 47. col. 2.
 Arundo, fol. 19. col. 2.
 Aranea, fol. 34. col. 1.
 Arabis, fol. 49. col. 1.
 Aron, fol. 52. col. 1.
 Arisaron, fol. 52. col. 1.
 Argemonia ab Agrimonia differt, fol. 54. c. 1
 Argemonia altera, fol. 54. col. 2.
 Argentina eodem.
 Asaron, fol. 5. col. 2.
 Alarum ab Asaro geminato, In nihil differt, eodem
 Aspalathus, fol. 8. col. 1.
 Asphaltus, fol. 16. col. 2.
 Asparagus, fol. 42. col. 2.
 Athera sorbitio quaedam, fol. 37. col. 2.
 Atryplex spinachia, 42. col. 1.
 Auerois contradictiones, fol. 24. col. 2.

B

- Bachar asaron est, fol. 5. col. 1.
 Balauftium, fol. 30. col. 1.
 Balsamita, fol. 34. col. 2.
 Barba syluana alisma graecorum est, fo. 43. c. 1
 Bdelium, fol. 3. col. 1.
 Bdegar, fol. 22. col. 2.
 Berberis, fol. 22. col. 1.
 Beta sicca, fol. 42. col. 2.
 Beta nigra limonium est, fol. 42. col. 2.
 Bitumen Iudaicum, fol. 16. col. 2.
 Blitum, fol. 41. col. 2.
 Bryon, fol. 8. col. 2.
 Brasilium, fol. 17. col. 2.
 Bromos auena, fol. 37. col. 2.
 Brastica, fol. 42. col. 1.
 Bulbus vomitorius, fo. 52. co. 2
 Bulbus cibalys, fo. 52. co. 2

C

- Cardamomum, fo. 3. co. 2
 Calamo aromatico vero caremus, fo. 7. co. 2
 Κάκαμοσι lacca, fol. 9. co. 1
 Carabæ, fol. 8. co. 1. & 2
 Caries lignorum, fo. 19. co. 2
 Calamus, fo. 19. col. 2
 Caron ebeni genus est, fo. 26. co. 1
 Cantarides, fo. 34. co. 1
 Cancamum a cancano differt, fo. 9. co. 1.
 Canela Herba, fo. 43. co. 2
 Cancalis herba, fo. 46. co. 1
 Capparis, f. 53. co. 1
 Celidonium folio
 Cerasia, fo. 30. co. 1
 Ceratia Xillo charata, fol. 30. col. 1. & 2
 Ceruicie genera, fol. 37. col. 1
 Cερα, fo. 48. col. 1
 Cinnamomum, fol. 6. col. 1.
 Chicorium, fol. 44. col. 2.
 Cistus ladaniferus frutex, fo. 23. co. 1
 Ciana lachryma acacia est, fol. 27. col. 2.
 Citreum, fol. 3. col.

A ij

ELENCHVS

Cyperus angulosus iungus Fol. 3. Col. 1. Eruum. fol. 40. col. 1.
 Cyperus Cypirus differunt. Fol. 3. Col. 2. Eruca. fol. 45. col. 1,
 Cyphi Aegyptiorum compositio. F. 9. C. 1. Erysimon. fol. 49. col. 1.
 Cynobastus. Fol. 22. Col. 1. Erucula. folio eodem.

Cyprus. Fol. 22. Col. 2.
 Cydonia. Fol. 30. Col. 2.
 Cyclaminus. Fol. 51. Col. 1.
 Cyclaminus altera, Parietaria altera est, fo.
 eodem.

Cnipes bestiolæ Fol. 19.
 Cordumeni Arabum, Cardamomi genus
 est. Fol. 3. Col. 2.

Costus. Fol. 7. Col. 1.

Costo vero caremus eodem.

Colophonía, Pix. Fol. 16. Col. 1.

Colimbades condite Oliuæ. Fol. 28. Col. 2

Cornus arbor. Fol. 31. Col. 1.

Coronopus. Fol. 44. Col. 1.

Condrilla. Fol. 45. Col. 1.

Crocus. Fol. 9. Col. 2.

Crocomagma. Fol. 9. col. 2.

Crysolacanthum olus aureum. Fol. 42. col. 1.

Crysones. Fol. 43. col. 2.

Cupressus. Fol. 16. col. 2.

Cucurbita. Fol. 45. col. 1.

Cucumer. Fol. 45. col. 1.

D

Daucus agrestis. Fol. 46. col. 1.

Darfisan. fol. 8. col. 1.

Diarodon. fol. 26. col. 2.

Dracunculus maior & minor. fo. 51. col. 1. 2.

E

Ebenus Gaïacum lignum. fol. 23. col. 2.

Eleomel non est manna. fol. 10. col. 2.

Enula campanica. fol. 9. col. 2.

Endiuia. fol. 44. col. 2.

Epistola Petri Criniti de Manna. Fol. 14.
 col. 1.

Epistola Mainardi ad Crinitum, eodem.

Error trans latoris Auicene. fol. 48. col. 1.

Error multorum. fol. 5. col. 2.

Error Nicandri expositoris. fol. 20. col. 2.

Error Auicene & Serapionis. fol. 23. col. 2.

Error Plinij. fol. 43. col. 1.

Error Plinij. fol. 44. col. 2.

Erica. fol. 2. col. 1.

Eruilia Faseolus siue Fasiolus. fol. 40. col. 1.

& fol. 47. col. 2.

F

Faba. fol. 38. col. 1.

Faba nostratum ab antiquorū fabis diuer-

sa. fol. 38. col. 2.

Faba Aegyptia. fol. eodem.

Faba Grassa. fol. vltimo.

Fagus. fol. 28. col. 2.

Fenogracum. fol. 38. col. 1.

Fycus. fol. 33. col. 2.

Fymus. fol. 36. col. 2.

Finiculum Marinum. fol. 43. col. 2.

Folium Indicum. fol. 5. col. 2. & fol. 6. col. 1.

Fraxinus. Fol. 18. col. 1.

G

Gallica nardus, officinarum lauandula est.
 fol. 4. col. 2.

Gaïacum ebenus est. fol. 23. col. 2.

Galbanum. fol. 12. col. 1.

Galla. fol. 28. col. 2.

Galanga. fol. 5. col. 2.

Gingidium. fol. 45. col. 2.

Gummi Arabicum. fol. 27. col. 2.

Gummi ellemi. fol. 28. col. 2.

Grossularium. fol. 21. col. 1.

Gramen aculeatum coronopus. fol. 44. col. 1.

H

Halimus olus. fol. 21. col. 1.

Hedera. fol. 54. col. 2.

Hiberis. fol. 31. col. 2.

Hippolapathus. fol. 41. col. 2.

Hypochistis. fol. 23. col. 1.

Hirundinaria. fol. 55. col. 1.

I

Ieneliabim apud Auicenam de rosas perficis
 fol. 26. col. 1.

Ifatis. fol. 56. col. 1.

Ilopus. fol. 35. col. 1.

Iris. fol. 1. col. 1.

Iris & ireos idem. fol. 2. col. 1.

ELENCHVS

L
Lacca fol. 9. col. 1.
Lauandula officinarum Græcorum celchis
ca nardus est. fol. 4. col. 2.
Laurus. fol. 17. col. 1.
Ladanum. fol. 23. col. 2.
Lapfana. fol. 41. col. 2.
Lauer. fol. 43. col. 1.
Lactuca. fol. 45. col. 2.
Lanaria herba. fol. 50. col. 2.
Lens. fol. 38. col. 2.
Lentium reprobis vsus. fol. 39. col. 2.
Lex Platonis. fol. 39. col. 1.
Lepidium. fol. 53. col. 2.
Lilium celeste. fol. 1. col. 1.
Lilium absolute album liliū est. fol. 2. col. 1.
Lignum aquilæ. fol. 9. col. 1.
Lignum aloes. eodem.
Ligustrum. fol. 12. col. 2.
Limonium Græcoru, Beta filuestris est. fol.
42. col. 2.
Lycium. fol. 26. col. 2.
Lymones. fol. 31. col. 1.
Lodouicus viuetus. fol. 14. col. 1.
Lotus arbor. fol. 32. col. 1.
Lolium. fol. 38. col. 1.
Lumbrici terrestres. fol. 32. col. 1.
Lupulus. fol. 37. col. 1.
Lupus salitarius. fol. 4. col. 1.

M

Maligueta. fol. 2.
Malobatrū. fol. 6. col. 2.
Malobatro vero caremus. fol. eodem.
Manna Arabum, Græcorum sacharum est.
fol. 37. col. 1.
Macis macer idem est. fol. 19. col. 1.
Malum punicum. fol. 29. col. 2.
Mali punici qualitas. eodem.
Manna Arabum a Græcorum manna diuer
sa. fol. 13. col. 1.
Malua. fol. 41. col. 2.
Medicinæ laus. fol. 1. col. 2.
Meu Hispanicum. fol. 2. lin. 3. col. 1. & 2.
Medentium compositio. fol. 12. col. 1.
Mespilus. fol. 30. col. 2.
Medica herba. fol. 47. col. 2.
Mellones. fol. 45. col. 2.
Medicorum error. fol. 36. col. 1. & 2.

Mel. fol. 36. col. 2.
Myrrha. fol. 12. col. 2.
Myrrha vera caremus. eodem.
Myrices tamariscus. fol. 2. col. 1.
Myrobalani antiqui cogniti.
Milij vires. fol. 37. col. 2.
Myrtus. fol. 30. col. 1.
Montana Nardus. fol. 5. col. 1.
Mofcus. fol. 6. col. 2.
Morsus gallinæ. fol. 54. col. 2.
Muscus. eodem.

N

Nardi genera nouem. fol. 4. col. 1.
Nardu spica vera caremus. eodem.
Nardus Gretica. fol. 5. col. 2.
Narcaphtum lignum aquilæ. fol. 9. col. 1.
Náφθα oleum petroleum. fo. 16. col. 2.
Narancia. fo. 30. col. 2.
Nasturciaria. fo. 43. col. 2.
Nasturcium. fo. 48. col. 2.
Nux myristica. fo. 19. col. 1.
Nuces iuglandes. fo. 33. col. 1.

O

Oleum Onphancinum. fo. 10. col. 1.
Oleum Oleastri. eodem.
Oleum de kerua. eodem.
Oleum amigdalorum. eodem.
Oleum e ynguentaria glande. fo. 10. col. 2.
Oleum hiocyami. eodem.
Oleum de grano cnido.
Oleum e cartamo.
Oleum e nigella.
Oleum Ealkana.
Oleum amaracinum, id est, ex Matricaria,
Amaraco siue Parthenio.
Oleum petroleum. fo. 16. col. 2.
Oxiacantha. fo. 22. col. 1.
Oliuæ conditæ. fo. 28. col. 2.
Oξυζα ryfum. fo. 37. col. 2. col. 1. & 2.
Obolus. fo. 33. col. 2.
Orobis. fo. 40. col. 1.
Oxalida Dioscoridis, Galeni Oxilapathon
est. fo. 41. col. 1.
Ocimum. fo. 46. col. 2.
Orobanche erui anguina. fo. 46. col. 2.
Ornitogalon. fo. 47. col. 1.
Othona. fo. 55. col. 2.

ELENCHVS

- P**
- Papyrus. fol. 20. col. 1.
 Paliurus. fo. 21. col. 2.
 Palmula. fol. 29. col. 2.
 Palmulæ Thebaicæ thamarindi. fo. 29. col. 2.
 Phaseolus eruilia. fol. 4. col. 1.
 Phaselus. fol. 46. col. 1. & fo. 47. col. 2.
 Pancratium. fol. 53. col. 1.
 Papauer rubrum Anemon est. fol. 54. col. 1.
 Pegula liquor Cedri. fol. 17. col. 2.
 Perlica & Persea arbor eadem. fol. 31. col. 1.
 & fol. 33. col. 2.
 Petrocelinum marinum. fol. 43. col. 2.
 Pes coruinus herba recentiorū, diuersa est
 ab antiquorum pede cornicis dicta, fo.
 44. col. 1.
 Pes coruinus herba. fol. 53. col. 2.
 Perficaria herba. fol. 50. col. 1.
 Picea herba. fol. 15. col. 1.
 Pix Græca. fol. 16. col. 1.
 Picis liquidæ fuligo eodem.
 Pix Sicca. eodem.
 Pici bitumen non est mumia. fol. 16. col. 2.
 Phisticum. fol. 33. col. 1.
 Piper. fo. 49. col. 2.
 Plinij locus emendatur. fo. 4. col. 2.
 Plinij error. fo. 19. col. 1.
 Plinij error. eodem.
 Platanus. fo. 14. col. 2.
 Plantaginis genera. fo. 43. col. 1.
 Populus alba & nigra. fo. 13. col. 1. & 2.
 Pomum. fo. 30. col. 2.
 Phu Valeriana est. fo. 5. col. 2.
 Pruna. fo. 32. col. 1.
 Pruna Hibericæ. Hispanicæ ceteris meliores.
 fo. eodem.
 Prassium Porrum. fo. 48. col. 1.
- Q**
- Quercus. fo. 28. col. 2.
- R**
- Rhamnus. fo. 21. col. 1.
 Ranunculus. fo. 53. col. 2.
 Radicula. fo. 51. col. 2.
 Rapa. fo. 40. col. 2.
 Raphanus. fo. 40. col. 2.
- S**
- Radicula agrestis eodem
 Resina lentifina mastix est. fol. 15. col. 2.
 Resina Terebenthina vera caremus eodē
 Rosa Hiericantis Amomum. fol. 6. col. 2.
 Rosa. fol. 26. col. 1.
 Ros syriacus. fol. 29. col. 1.
 Ros mororum. fo. 33. col. 1.
 Rostrum porcinum. fo. 44. col. 1.
- Sabina herba. fo. 1. col. 1.
 Salix. fo. 28. col. 1.
 Salamandra in igne comburitur. fo. 34. col. 1.
 Sœrum. fo. 34. col. 2.
 Sanguis. fo. 36. col. 2.
 Sesamum. fo. 38. col. 1.
 Scrofularia. fo. 55. col. 2.
 Scingus. fo. 35. col. 2.
 Schenon, Squinantum est. fo. 7. col. 2.
 Squinantum, eodem.
 Siūm Indorum. fo. 43. col. 2.
 Silymbrium Balsamita. fo. 43. col. 2.
 Sion aromaticum Canela herba. fo. 43. col. 1.
 Sifaron. fo. 41. col. 1.
 Siligo. fo. 37. col. 2.
 Sycomorus. fo. 33. col. 2.
 Soldanella. fo. 42. col. 2.
 Sorba. fo. 32. col. 1.
 Spica nardus cur Rheubarbaro miscetur.
 fo. 4. col. 2.
 Spica celtica ceu Romana officinarū, Plinij
 Saliunca est.
 Spelta. fo. 37. col. 1.
 Spinachia. fo. 42. col. 1.
 Squilla. fol. 53. col. 1.
 Strucium. fol. 50. col. 2.
 Sternutamentaria. fol. 5. col. 2.
 Strobilus Pini fructus. fol. 15. col. 2.
 Storax Styrax. fol. 12. col. 2.
 Storax liquida. eodem.
 Sumach. fol. 29. col. 1.
 Succinum karabe. fol. 17. col. 1. & 2.
- T**
- Tamarix. fo. 20. col. 1.
 Thamarindi. fo. 29. col. 2.
 Tarraxachon. fo. 44. col. 1. & 2.
 Thus. fol. 13. col. 1.
 Thuris manna fol. eodem
 Thuris fuligo. fo. 15. col. 1.

ELENCHVS

Therebinthos, fol. eodem.

Thlaspis, fol. 49, col. 1.

Tuber terræ, fo. 47, col. 1.

Tragopogon herba, fol. 47, col. 1.

Thelephium, fo. 56.

Vlmus, fo. 19, co. 1.

Vlmi bestiolæ Cnipes dicuntur, eodem.

Vnedo fo. 32.

X

V

Xilo Aloes, fo. 8, co. 2.

Xilceharata, fo. 3, co. 2.

Valeriana Phu est, fo. 5, co. 2.

Vicetoxicum, fo. 33, co. 2.

Vitex arbor agnus castus, fo. 18, co. 1.

Vnguentum nardinum, fo. 12, co. 1.

Vnguentum Malobarinum, fo. eodem.

Zylum, fo. 37, co. 1.

Zinziber, fo. 50, co. 1.

Z

Ad lectorem.

Es forsan mireris optime lector, quoniam consilio factum sit, vt tantum duos nunc priores libros emittamus, cum tamen quatuor omnibus me emissurum in prefatione pollicerer, Scito à nobis non temere id factum fuisse, adeo enim liber à quodam (nomen subtricebo) cui corrigendi absens prouinciam demandaram, deprauatus erat, vt parum abfuerit, quin in totum suppremeremus. Ne tamē omnino opus iam diu ab aliquot amiculis petatum, illis quasi inuidere viderer, permisimus vtcunq; hos duos in lucem exire, tu vero lege libenter, & ceteros indies expecta.

ERRATA ALI.

QVOT INSIGNIORA QVAE

Castigatoris incuria obrepsero.

Folio. 2. Columna. 1. & linea. 1. de rac. vitus, tu lege de ratione victus. Fol. 2. col. 1. li-
nea. 23. lege *αροισορ*. Fol. eodem, col. ead. linea. 40. lege gignendi, & lin. 49. lege lelie
Teuthonice gheel. Fol. eodem, col. 2. lin. 15. lege atq; eius Aegineta simius. Et rursus
lin. 19. lege haftenus. Fol. 3. col. 1. lin. 4. lege posset. Fol. 4. col. 1. lin. 3. lege aliquot. Et rursus
lin. 6. lege lib. 3. Fol. eod. col. 2. lin. 9. lege *υεσδ*. Fol. 6. col. 1. lin. 29. lege Cancel. Fol.
lio eod. col. 2. lin. 7. lege crassitudine. Fol. eod. col. ead. lin. 34. lege qui. Fol. 8. col. 1. li. 39.
lege trecentis. Fol. 9. col. 1. lin. 15. lege Canchano. linea ead. lege Nam Canchanū. Fol. 12.
col. 2. lin. 20. lege Thimiamate. Fol. 15. col. 1. lin. 25. lege tamq;. Fol. eod. col. 2. lin. 16. lege
grauata. Et rursus line. 29. lege peufina. Fol. 19. col. 2. lin. 13. lege mumia. Et rursus linea. 38.
lege a dicto. Fol. 17. col. 1. lin. 2. lege senblilhas. Et rursus linea. 17. lege vernicem. Fol.
eod. col. 2. lin. 22. lege baccafauri. Et rursus lin. 34. lege miretur. Fol. 18. col. 2. lin. 5. dele et
Fol. 23. col. 2. lin. 23. lege hirsutoq;. Fol. 15. col. 1. lin. 49. lege adamissim. Fol. eod. col. 2. li.
16. lege venari. Et rursus lin. 47. lege Ophthalmicę. Et rursus lin. 51. lege Indicum. Fol. 26
col. 2. lin. 20. lege *ξοδ*. Fol. 17. col. 1. lin. 7. lege describunt. Fol. 19. col. 2. lin. 7. lege *ξοια*.
Et rursus lin. penul. lege hæc. Fol. 30. col. 1. lin. 13. lege Myrtidanū. fol. 30. co. 2. lin. 30. lege
Colorā. Fol. 33. col. 2. lin. antepenul. lege & viarū. Fol. 34. col. 1. line. 1. lege nobis. Fol. 33.
col. 1. lin. 22. lege ex. Et rursus, 29. lege diffiniunt. Fol. eod. col. 2. lin. 26. lege Musicusq;
Et rursus lin. 43. lege metaphoris. Fol. 37. col. 2. lin. 17. lege agente. Fol. 39. co. 1.
lin. 1. lege ansam. Fol. 44. col. 1. lin. 16. lege quem. Fol. 46. col. 1. lin. 5. lege
cruda. Fol. 49. col. 1. lin. antepenul. lege sin. Fol. 51. col. 1. lin. 15. lege
laudandas. Fol. 51. col. 1. linea. 4. lege Apitius. Et rursus linea
18. lege visam. Fol. eod. col. 2. lin. 4. lege ranunculi.
Folio. 55. colum. 1. lin. antepe. lege *αυεσδ*.

Ad cætera candide Lector conuieto.

IOANNIS RODERICI

LVSITANI IN DIOSCORIDIS HISTO-

riales campos Exegemataq; simplicium atq; in eorundem collationes cum his quæ in officinis habentur, expositio.

PHILOLOGIA I.

Ræce *ῥις*, Latine Iris, Radix Marica, Radix Consecratrix, Liliū Cœleste, Gallice des Flambes du Glaiz, Lusitanice Lirio cor de ceo, Hispanice el lirio cardeo, Germanice Violirourtz, Theutonice Lelie.

DIOSCORIDIS HISTORIA.

Iris folia gladiolæ herbæ similia, Ex se mittit maiora tantum, latioraq; & pinguiora, flores in summis caulibus, & in singulis singulos recta paribusq; inter se spacijs in altum surgentes, in arcum flexos, colore in candidum, viridem, luteum, purpureum, & ceruleum variantes. Ex quo quoniã diuerso colore floret, reddita cœlestis arcus imagine ab eo nomen inuenit, radices habet geniculas, solidas, odoratasq;, quæ in taleolas sectæ siccataq; in vmbra, tũ funiculo traictæ pendentes, in vsus suos seruantur.

IUDITIUM NOSTRVM.

Qui aut maiorum suorum res egregie gestas, aut materiã quãuis aliam illustrandam suscipiunt, id imprimis solent præfari, nõ defuturos, qui, quicquid illud sit operis mirũ in modum cauillentur, carpãt, dilanient. Nedũ lectione dignũ existiment, nec sane immerito, quum non ignorent publicum ædificium, multorum iuditijs esse obnoxium, quorum opinionem ego sequutus, non tam futuros nostri istius laboris quãlis qualisq; est, momos existimo, facilius est enim quod habet parœmia, omnia reprehendere quam imitari, Sed etiam iam existere, qui illi obloquantur propemodum hariolor, nec enim ea arrogantia sum præditus, vt quali gallinæ filiũ albæ nullis me reprehensorũ calumnijs fore obnoxium mihi pollicear: atq; tum maxime quũ rẽ admodũ difficilem nos explanandũ suscepisse intellexerint, aggressi aut sumus Dioscoridis viri (vt in summa dicã) oibus qui de re Herbaria exactissime describere longe præferendi Historiales, rudi hoc nostro stilo, simplici tamen (vt mea fert opinio) veritate, declarare, adiectis aliquando nostris commentariolis, qui lectori neq; oscitabundo neq; omnino naris obesæ, aliquid lucis afferre possint, neq; sane prouinciam admodum arduam vnquam suscepissem nempe Horatiani illius memor, qui in arte poetica præcipit, vt materiã humeris nostris æquã sumamus, ni hoim nostrorũ, vicẽ misereretur, qui in hac præcipue herbarũ cognitione ita Cimmerijs (quod aiunt) tenebris versantur, vt quantũ dulce ab amaro differat, aliquñ ignorent, quo fit vt interdũ pro saluberrimo Pharmaco præsentissimum venenũ affectis porrigant, maxime nominibus, quæ a nemine lingua nostra præcipue exposita videntur, decepti, nec tamen contenti fuimus, hoibus nostris quibus præcipue vt inquit Plato nati sumus, Sed etiã & Hispanis Gallisque, & Teuthonicis adde & Germanis consulere: nã quo noie quæq; herba apud singulas dicatur regiones nõ admodũ infeliciter, ni suscepti operis autor nos fallit exposuimus. Cæterum vt cauillatoribus his de quibus antea mentionẽ feceramus vno verbo respondeã, me illis scribere iã hinc profiteor, qui hoc nostrũ opus tanquã a candido animo profectũ æqui boniq; faciãt, nõ

B autem

LIBER I.

aut illis qui cum nulla in re de mortalium hoim vita bene meriti possint dici, quicquid
 tñ in humani generis vsũ scribatur, adeo non ferunt vt pene genuinum in id infringat
 quæso quid aliud agentes quam si quicquid fructus in alios conferatur, inuideant, nec sa
 ne parum opere præcium est eorum ridere stultitiam, qui cum infantia ipsa sint infantio
 res, dum tñ in alieno opere ingeniosi videri volunt, Caninam atq; balbutientem loquē
 tiam suam traducunt, verius q̄ exercent, quod genus fere logiatri isti nostri sunt. Nam
 Galeniano verbo libentissime vtimur, qui præter mularum phaleras assecularum turmas
 adq; inane illud nomen doctorulorum nihil medici habent, quibus cum miserorũ hos
 minum vita comitatur ne ipsam quidem ægritudinem cognoscentes, quod præcipuum
 esse medici Galenus tradidit quicquid venit in buccam receptaculis illinunt, vt inde ad
 pharmacopolas relata sæpe mortis properatæ sint in causa: quod si aliqñ quem libi imi
 tandum susceperint authorem roges, aut nullum aut mathiam nescio quem syluaticum
 respondebunt, digni qui cum suo siluestri inter spelea ferarum diuagarentur, vt confor
 tium hoim fugientes, tam magno mortalibus ne sint detrimẽto, iam de ea medicine par
 te quam theoreticam vocamus, quid attinet prædicare: cum præter vnum Florium, &
 Sermonetam nihil interdum noctuq; euoluant, de ea vero quam practicam dicimus abũ
 de pulchrum fore existimant si Nicolum, Sauanarolam, Rafam, Auicenam, ac huiusfari
 næ hoies, quibus maxime gloriari solent, indies deblaterent, Galeno, Hippocrati, Aegin
 tæ Aetio, Oribasio, Celso, Plinio, & ex recentioribus Leonico, Mainardo atq; alijs sex
 centis quos enumerare esset longum tempus, laqueum mandantes, Non quidem in ho
 mines istos inuehor, quin mortalium vicem potius doleo, quibus tam sæua atque plane
 miseranda contigerint, cum his hominibus diuinam illam medicinam commissam habe
 ant, ad quos nil magis pertinet quam ad alinos ceroma, aut boues clitellæ, Olim quidem
 sapientissimi viri illi maiores nostri animaduertentes, quanta rei medicæ inesset digni
 tas, non nisi Apollini deorum omnium sapientissimo, ausi sunt eã ascribere, dicente Ouis
 dio vate, inuentum medicina meum est, opifexq; per orbem dicor, & herbarum subie
 cta potentia nobis, Quin eos qui chirurgicam artem ad medicinam pertinentem exer
 cebant, Homerus, scientiarum omnium (si Plinio credimus) parens a dijs esse genitos, ele
 ganti carmine prodidit, cum Podalirium & Machaona qui temporibus Troianis non
 parum auxilio Græcis sub Agamemnone merentibus fuere Esculapij filios dicat, Cæte
 rum quis Esculapium ipsum deum a Romanis habitũ ignorat, atq; eo in precio ars me
 dica semper fuit, vt qui in ea pulchre florisset: tanq̄ de mortalium hominũ genere pul
 chre meritis deorum statuas habere obtineret. Nam & Hippocrati cum Atheniẽses in
 festantem pestem solerti ingenio omnino vrbe abigeret, auream statuam fuisse erectam
 author est Galenus, vnde multi extiteret qui non paucis de re medica voluminibus lu
 culenter scriptis eosdem honores assecuti sunt, ita vt a dijs inuenta medicina, & deos eti
 am post mortem gigneret, cũ in vita magna in æstimatione semper fuerint habiti, qua
 de re locupletissimus est testis Homerus qui veluti ex tripode aureo virum medicum
 multis alijs antistare vaticinetur, nempe quũ vir medicus multis alijs æquabitur vnus
 dicat atq; vt non semper exemplis longe petitis immoremur quæ fortassis alicui fabulo
 sa possint videri, quæso quod aliud officium Christus optimus maximus humani ge
 neris seruator sibi diligendũ præter vnã medicinã putauit: nempe sciebat ille quẽ nihil
 fallere posset, nullã existere rẽ perinde humano generi, theologiã excipio, conducibilẽ
 atq; medicinã, Cæteræ quidẽ artes aliæ vel de agrorũ diuisione agunt, vel de incerta a
 strorũ cõputatione disserunt, quædã etiã de nominibus aut literis disputant, Nec defunt
 quæ de mensuris tractent, Sola quidẽ medicina de corporis humani salute agit, de qua
 in sanitatis Hymno cecinit Orpheus, Absq; te cũcta sunt hominibus inutilia, nec sane
 immerito, cũ subiectũ corpus humanũ habeat quo nihil præstabilius, nihil deo ipsi gra
 tius, quod tanti fecit Hermes trimegiftus vt post primũ deũ pene maximũ esse deorũ di
 xerit, vnde homo diuinũ nũcupatũ est animal, cũ ad imaginẽ & dei similitudinẽ cõpo
 sitũ sit, quod deniq; si e mũdo sustuleris, quæso, quid aliud agas quã cæteras eadẽ ope
 ra pessundare, quapropter oportet tã diu stent, cæteræ quidẽ artes, quã diu salus humana
 Cæterũ locus ipse videtur expostulare vt q̄re relictis alijs partib; de hac potissimũ volui
 mus

mus tractare dicamus. Equidem cum medicina autore Galeno secundo de rac, vitus in morbis acutis, Tribus constet instrumentis, nempe Diatetico, opere Manuali & Medici- nali, atque de primoribus duabus, A multis non nisi doctissimis viris felicissime tracta- tam animaduerterem pretium opere me facturum existimaui si huic tanquam cætera- rum reginæ quæ nunc magna ex parte nostris hominibus contemptui habetur quasi au- xiliares manus attulisset quod vero nostra hæc pars cæteris omnino, sit preferenda ne- minem puto esse qui ambigat præsertim cum Plinius vir grauissimus cui non parua est attribuenda fides tam multis encomijs vbiq; eam efferat laudet extollat ita vt ma- iorem medicine partem illi assignet, Mithridates olim Regū nulli qui ante se fuere post- ponendus multus in Herbarum cognitione traditur, Sic & Orpheus, Sic Museus Poe- ta antiquissimus, Sic Hesiodus, Et vt semel dicam, Homerus ipse, non pauca de herbis tradidere, quas tantopere idem Homerus videtur admiratus, vt dñs etiam nonnullis assignet, quod etiam olim videmus vsurpatum, cum nostris diuis non paucas etiam as- cribamus, nempe Diuæ Mariæ herbam illam quæ de illius nomine appellatur, Possem equidem lexcenta alia commemorare, quibus luce clarius ostenderem q̄ magno in ho- nore olim herbarum cognitio habita fuerit. Nunc autem nec sine nostro ingenti malo despectu. Ego vero vt tam magno malo obuiam irem, laboraui sedulo vt singularum herbarum multiphariam nominibus expositis si non omnino certa magna ex parte ali- quid remedij afferrem, quantam autem in hisce scribendis & olei & somni iacturam fe- cerimus. Ego mihi ipse sum probe conscius quantum profecerimus, siquid modo profe- cimus, aliorum sit iudicium. Certe ego omnes huius operis lectores oratos velim, vt nō nisi re prius expensa suum iudicium ferant, quod si illud Alcibiadis huic loco quadrat, non recusamus id perferre *πατάζοι μοι ἀκροσῶμι*, hoc est feri modo audias. Sic illi quan- tum velint blaterent modo rem ipsam & perlegant & expendant tunc, siquidem æqui- ores mihi futuros sperarem, nam non tantum medicine candidatis, sed qui bonis literis delectantur, nempe Plinio, Columella Varrone cōsulere studuimus. Sed hæc quasi præ- fati ad ipsam rem accedamus. Iris, cuius tantum radix a medicis commendatur her- V
SCOLIA ba est cubitalem erectumq; caulem habens, atq; omnino Astulæ reginæ, quæ alio nomine Asphodelus dicitur, persimilem licet tamen minorem duriolemq; cuius flores æstiuales in summitate nascuntur, diuersorum tamen colorum, vnde Iris siue flammula a celestis arcus figura dicitur, nec desunt qui illam a foliorum quæ gladiolo insunt similitudine Gladiolum appellent. Cuius radix q̄ odorifera est, quæ verno tempore ad solis vmbra siccata, ad quæ minutim circumcisa odoramenti gratia a pluribus in arcis reconditur Il- lirica teste Plinio summo in precio habetur, atq; omnium est laudatissima, in multis tas- men orbis, regionibus, minoris licet nominis nascitur, nempe in Hispania, Italia, Lusita- nia quæ si nū Illirica aut Macedonica, Aphricana tamē, cui tertiasidem author ascribit est censenda. Hæc omnium doctorum consensu patrum casum per ios aut idos format, quod propter hos dictū velim, quicum Græcas literas ne supremis quidem labijs degu- starūt, vt pionia a peonia, viticela, ab rionia, chamedrin, agamandrea, yrinale, alinaria sic irida ginendi casum per ios mittentem ab ea diuidant iride quæ genitiuū in idos mit- tat, cum vel elementario puero ab vno eodem quæ recto vtrunq; genitiuum descende- re appareat. Sed hæc his qui græcarum literarum aliquam omnino notitiam habent fa- cilia sunt perceptu, quapropter non diutius lectorem morabimur irim itaq; siue geniti- uum irios siue iridos siue ireos siue ignos formet liliorum esse genus omnes norunt quod Iris & i- nostri Lusitani iuxta ad quæ Hispani communi vocabulo quasi per excellentiam liliū reos idē. appellant, cum tamen liliū apud authores legimus non hanc imo album liliū quod a Græcis Crinon, a poetis autem iunonis rosam inuenio appellatum intelligere oportet

PHILOGOGIA. II.

GRæce *ἀκορον*. Latine Acorum, Acorus, herba venerea, radix nautica
gladiolus. Germanice goldt ylien. Theutonice geheel lelien. His-
panice

B ij

panice

LIBER I.

panice ellirio espadanhal. Lusitanice espadana, recentiores nunc dictus calamus aromaticus, acorus est.

DIOSCORIDIS HISTORIA.

Acorus iridis folia habet angustiora tantum: radices eidem non dissimiles simplicitas, nec recta descendentes verum obliquas, & in superficie terrogeniculis intersectas colore subalbidas, gustu acres odore non ingrato.

IUDITIUM NOSTRUM.

Acorus siue venerea herba quæ ab officinis acorus simul vocatur ea apud omnes aquatica scilicet gladiolus luteis illis lilijs putatur herba quare eidem in legmate commisitimus verba licet non sine antiquo atq; inueterato errore gladiolum illam pro vero Accoro suscipiunt, cum ei principis nostri in presenti verba, cui in herbarum acfructi cum descriptionibus fides est adhibenda, sicut Galeno in earundem perscribens dis naturis minime conueniunt, nam vt reliqua omnia taceã radice sapor potius astringit & quasi insipidus quandam per se frigiditatẽ fert, non vero acris est nec secum vllũ afferens odorem quæ vero acoro pernecessaria esse Galenus acq; eius Aegineta simus auctores sunt, nec minus ex Plinio hoc satis probari potest qui lib. xxv. cap. xij. reliquis subscribens inquit acoros iridis folia habet angustiora tñ & longinquiore pediculo, radices nigras minusq; venosas, cætero & has similes iridis gustu acres odore non ingratas gustu faciles at his quare cum res hoc pacto se habeat quid pro accoro succedaneum accipiendum sit, exponemus: Est autem Accorus herba in officinis calamus odoratus dicta propterea quod omnia Calami aromatici accoro correspondent tum colore sapore odore ac herbæ ipsius figura, cuius rei authorẽ habemus Mainardum Farrariensem virum in re medica excellentem atq; reliquos ipso recentiores, cæterum ne cui sit dubium qualiter appellanda sit hæc herba quæ vulgo Acorus vocatur, nos quarto li. mentionem faciemus, nam & illic situs est locus, & quanquam nunc maxime de ea mentionem facere velimus menti tamen, cui sit subiicienda Dioscoridis capiti non succurris proinde ad predictum librum lectorem relegamus.

Verus
acorus

PHILOLOGIA III.

Græcanice *μῆλον ἀθαμαντικόν*, Latine Meon Meu. Hispanice Pinillo

DIOSCORIDIS HISTORIA.

Meon quod Athamanticum vocant, caule folijsq; aniso similibus crassius tamen aniso est bicubitali plerumq; altitudine radicibus in parteis distrectis hisq; tenuibus alijs in obliquum alijs recta tendentibus longis odoratisque & gustu feruidis.

IUDITIUM NOSTRUM.

Dolet mihi non mediocriter quod non maiorem noscendis simplicibus in Lusitania iuxta atq; Hispania operam nauauerim vt maior mea posset esse facultas hisce præcipue patrocinandis quibus herbarum cognitiones sunt cordi non vero illis qui cum Paleotenus doctores haberi student totã hanc operã herbarũ tã impudẽter spernunt quam insigniter ignorant quibus quid in præsentia præcemur nisi aliquando meliorẽ

melioꝛem mentem dari vt quod haꝛtenus sunt aspernati agnoscentes malint semel bene recurrere quam semper (quod est in Prouerbiũ) male currere, nam tunc melius nobis liceret cum hisce itum hominibus nostris sperare qui illorum ignorantia non sine maxima vitæ periculo sunt obnoxij quod optime posse esse inditio Meũ quæ cum in Hispania famigeratissima sit, tamen haꝛtenus ab illis est ignorata. Et quanquam assiduis eorum importunijs ab hac cognitione fuissem deterritus, tamen persuaderi non potui, vt penitus eam abijcerem, quo factum est vt si non omnes saltem bonã dum illicageremus partem cognouissem, inter quas Meũ fuit, quam in Hispania nasci Dioscorides vt præceteris in hac re diligens scrutator est author. Est enim vt mea fert opinio Meon, siue vt ab officinis Meũ ea videlicet herba, quam Hispani vno ore Pinillo vocant, cū adamus Meũ sim omnia Dioscoridis in presenti verba ei conueniant, nam Caulæ folijs quæ Ango similis est. Cui tenellæ radices medico vsui præcipue venientes q̄ aromaticæ sunt, non inficias eo; Germanos quoq; se hanc herbam habere putare. Nam mihi pridem quosdam illorum Argitas conuenienti, qui in hanc urbem Antuerpiensem tanquam celeberrimũ omnium emporium non paucas herbas adferre solent. Quidam inter alias quasdam radices ostendere suo nomine Berrourtez appellatas, quas tamen Meũ esse herbæ summo pere contendeat. Cum ex herba folia Caulẽ q; nondissimilia Anheto habentẽ se collegisse fatetur, qua ratione ab officinis Germaniæ pro vero Meũ habebatur. Cæterum minime ita se rem habere illud mihi indicabat, quod præter æquam eiusdem figuræ non erant odore, quem aromaticum Meon Hispanicum habet longe interesse diferebant. Cæterum credimus nos Meon illud Hispanicum verum Athamanticum ab Athamante inuentum, vt refert Plinius natural. historiæ lib. 21. Cap. 2. aut ei simile esse. Cuius radices Galeno, Aeginetaq; testibus, libris huic dicatis negotio. 3. calefaciunt ordine, in. 1. sic cant, in Italia vero nondum hoc verum Meon compertum esse Marcelus ille, Vergilius philosophus & medicus eloquentissimus fatetur dicens, Nunc vero quod sciam nullum Italiæ Meon est.

PHILOLOGIA. IIII.

GRæce κίπρος, Latine Ciperus odoratus, angulosus iuncus, triangularis iuncus. Lusitanice, raiz de Iunca, de cheiro. Germanice milden galgen. Hispanice Iuncia olorosa.

DIOSCORIDIS HISTORIA.

CIperon porri folia habet longiora tantum gracilioraq; , caulem cubitalem & aliquando maiorem angulosum odorato rotundo iunco quem schenum dicunt similem in sumo cuius cacumine minuta folia se proferunt, interque semen est radices quarum vsus est, oblongis oliuis similes habet mutuo contactu sibi inuicem coherentes habet & rotundas aliquando nigraeq; , & cum amaritudine aliqua odoratas, nascitur cultis aquosis locis.

IUDITIUM NOSTRUM.

CIperus illud præcipue iuncorum genus est angulosum habens Caulem iuxta terram Candorem habentem Cacumine nigrum, cuius folia ima porraceis exiliora multo sunt, in Cacumine minuta inter quæ est semen, cui radix nigra, boni odoris est, tomento quodam desuper vestita humecta & aquosa semper amans loca, atque inde ea melior quæ longinquior ab aqua a mulierculis Hispanie iudicatur; quam pro odramento, atque nobili sultu recondunt, is autem quan-

LIBER I.

doque apud authores quadratus Iuncus nominatur, nec celsus libro. iij. Cap. xxi. alio eum appellat nomine quam quadratum Iuncum, aliquando vero triangularis dicitur ut Plinius Naturalis Historiæ Lib. xxi. Cap. xvij. Nec tamen illos omnino inter se contradicere illud mihi est argumento; quod ex diuersis regionibus magis quam ex natura videatur provenire, quod multis herbis accidere manifestius est: quã vt hic a nobis referatur quem tamen habemus triāgularis est, nec nos fallit esse multos qui huius radicem herbæ eam esse dicant quam Lusitani, iuxta atq; Hispani vulgo iunca auellana dicunt; quod tu rudius, sed significantius veritas iuncum auellanatum. Ea autem ex Aethiopia & insulis circumiacentibus ad nos vsq; fertur magnitudine auellane nuclei, vnde nomen traxisse videtur colore exteriori subpallido nam intus lactea est capitum etiam vt illud obiter attingamus non mediocriter conducit nos tamen quia neutquam persuademur huius Ciperi eam de qua agimus radicem esse nam & gustu, Et odore longe differt, tamen nomine adducti eius generis esse putamus inter quod Plinius

Cipirus, us Ciperum annumerat, eo citato loco, lectorem in præsentia vellem admonitum ne ciperus, nominis vicinitate deceptus, Eundem putet esse Cipirum quod a Græcis xiphion dicitur, nostri vero gladiolum appellant bulbosâs habens radices, cuius rei in quarto libro mentionem faciemus Ciperus vero de quo nunc iuncus (vt diximus) Triangularis est cuius radices Galeno Aeginetâq; præsentibus libris septimis simplicium, excafaciunt, siccant absq; morlu, quare humidioribus vlcibus cicatricem mirabiliter inducunt quibus & in Ciforia quædã inest vis qua calculos minuunt vrinâq; & menstrua promouet

PHILOGIA V.

Græcanice καρδία & ωμορ. Latine Cardamomum, maius. Cardamomum, minus Maligueta. Hispanice Cardamome Malagueta, grano del paradiso. Germanice Kardamulin.

DIOSCORIDIS HISTORIA.

Cardamomum eligito quod frangenti contumax repugnet quod plenum preclusum quæ sit, quod enim tale non erit vetustate exoleuit, & bonitatem amittit, quod odore item sensum tentet gustu acre & subamarum sit.

IVDITIUM NOSTRUM.

Cardamomum celebre illud aroma ex indie præcipue insula Cananor dicta ad nos aduehitur nec sub alio vbiq; quã sub dicto habetur nomine, acutis scilicet angulis semen, quod andromachus in theriaces descriptione sequenti Carmine memorie tradidit. Et Cardamomum quod tenet indus ager ab officinistamen, maius hoc nominatur Cardamomum vt scilicet ab illo minori differat quod alio nomine Maligueta appellatur, id autem ex ginea in Lusitaniã nostrã nostro tantum regi affertur. Est etiã alterum huius minoris Cardamomi genus a nostris Caudale appellatum, quod quãuis minori illi simile videatur: tñ & longitudine & sapore longe differt nascitur autem vt ab his qui propius videre audiuius, paruulis siliquis. Et nos etiã non contenti auritis testibus, & vidimus quo maior fides oculatò teste sit habenda & gustauimus, siliquarum sapor a Cordumeningiberis non multum abest imo similis omnino videtur, granum illud tñ quod alterum minoris Cardamomi genus esse dicimus non tantum obtinet saporis id vero Cordumeningiberis Arabum pro certo affirmauerim, cum caput vbi de Cordumenio ab illis agitur duobus succedat quibus de duobus primis generibus Cardamomi latissime disputatur vt ex Amigenuis uicenna. ij. Cais. Cap. 150. & 160. videre est crediderim tñ nec sinistre omnino duo hæc postre-

postrema genera antiquis fuisse ignota. Nec enim ita illotis quod aiunt pedibus, cum de prioribus egissent, de hisce posterioribus nullam prorsus mentionem fecissent. Est huius rei Auerruis Arabs medicus non omnino infelix author qui enumeratis aliq̄ quæ post Galenum fuisse reperta affirmat. Hoc Cardamomum Cap. xxv. obiter attingit, quasi vnum illorum sit diuersum ab illo priori, Cuius antea Capite. xxiiij. v. Sui colligeret meminerat nec Mamardus Episto. lib. xxx. abnuere videtur quum hæc Edipo coniectori committat.

PHILOLOGIA VI.

Græce *Ἰνδική, ἰνδική, ἰνδική*, Latine Spica Indica, Spica Nardi, Lusitanice Spica Nardo, Hispanice Spica Nardo.

HISTORIA DIOSCORIDIS.

Nardi genera duo sunt, vocaturq; Indica altera, Siriaca altera, haud sane quia in Siria & India proueniant, sed quod montis in quo Nardus nascitur, altera pars Siriam, altera Indiam spectat, habetq; in Siriaca Nardo primū bonitatis honoremq; recens non ponderosa. Comosa, colore ruffo, odoratissimaq; est. Et quæ vna cum angulosi odorati iunci odore breui spica & amaro sapore sit, quæ itidem linguam exuret, odoris suauitate diu permanente, in Indica Gangitis altera dicitur à Gange flumine inuenta appellatione, qui ad radices montis in quo Nardus nascitur fluit ignauior. Et minore efficacia q̄ aquosis locis prouenit Nardus hæc est, numerosas, & ex vna eademq; radice procedentes, spicas ex se mittit, easdēq; comosas, implicitasq; & odore viroso.

IUDITIUM NOSTRVM.

Hermolaus Barbarus, vir omnium suffragiis eruditus, qui in re herbaria non mediocrem laudem est adeptus, in lib. illo cui Correlaria titulum esse voluit, Summatim de Nardo agens, nouem genera illius esse asserit, quæ omnia ex Plinio sunt desumpta, vt videre est apud eundem lib. xij. eiusdem numeri Capite, quæ quoniam in hoc libro declaranda suscepimus non grauabor hic subscribere. Sunt autē Ganges Ozenitis ab odore virulento dicta. Pseudo Nardus, Siriaca, Gallica, Cretica, id est, Phu, quæ alio nomine Valeriana dicitur, Baccaris, Hercules, Asaron, Thracia, quas vt in omnibus & in omnia Dioscoridem sequamur, non omnes, sed partem ab eodem tractatas ordine declarabimus, quæ tamen in presenti a Dioscoride discutienda veniunt hæ Siriaca & Gangitis siue Indica dictæ sunt, quas cum eandem tandē ferme vim obtineant, non immerito vno eodemq; Capite a Dioscoride Galenoq; atq; Aegineta inuenio tractatas, hæc vero vocatur a Galeno & Paulo Aegineta Nardu Stachis, quod hodie a nostris pharmacopolis Spica nardi interpretatur, asseritur hæc ex India insula, nomine Cambaia, sed sine radice quam vtinam potius portassent. Cum magis rei medicæ conducere vel ex Galeno vt Dioscoridem sileam patet qui lib. viij. de facultatibus simplicium medicamentorum Capit. i. hæc de illa scribit, Ex his constans facultatibus radix & ad iecur & ad stomachum rationabiliter conuenit, tum pota, tum extrinsecus imposita. Nec his dissimilia videtur recitare Aegineta, quod mirum videri non debet, cum Galeni similia dicatur, nam lib. viij. de ea loquens radicem tantum nempe quæ magis ad rem facere videbatur nominat, scribens Spicæ nardi radix calfacit in primo &c. videtur etiam non leuiter sententiæ huic nostræ Mamardus Ferrariensis subscribere Epi

LIBER I.

Spica nardu vera carminus. Aetolarum lib. vi. ad Gabalum scribens. Carere nos Indica nardu quis dubitet qui Spica quidem vocari apud Galenum legerit esse tamen radicem, sed & in ea theriaces prepa- ratione quam caeteris veluti concisam magis & manifestiorem praefert Galenus. Sic ad verbum carmine quodam scribitur Thermentine quae resinam Nardiq; radicem indice ad nos vehitur. Spica atq; vrinam Nardi esset sua vitate enim odoris penitus caret, & sa- poris est valde ingrati, atq; haec tamen quaecunq; sit, cum apud auctores Spica legitur, est intelligenda quae Reubarbaro, non vt malignitatem aliquam extinguat, sed vt viam laxiorem praebet miscetur.

PHILOLOGIA. VII.

GRæce κελτικὴ νάρδος, Latine Celticum Nardum, Celtica Nardus, Galli- ca Nardus Lauandula, Hispanice Esplego Alhuzema, Lusitanice Al- fazema, Theuthonice Lauendola, Gallice de la Lauendre.

HISTORIA DIOSCORIDIS.

Celtica Nardus, folia habet oblonga, colore Sufflavo, luteum vero florem, Caulium tantum, radicemq; vsus est.

IUDITIUM NOSTRUM.

Vtinam Marcellus, Virgilius, aut Barbarus ipse qui locupletissimis Commen- tarijs Dioscoridis opera illustrarunt collationem medicamentorum Dioscoridis cum illis quae in officinis habentur facerent quemadmodum in praesentia Nardum siue Celticam faciunt, Cum ea herba quae in officinis Lauandula dicitur vt labori nostro & sapientiorum vna opera possent consulere. Est ergo Celtica Nardus autore Marcello quam Lauandulam vocamus, herba in Liguria alpibus circa Genuam nascens, & hodie in nostris hortis familiaris quae eo Lauandula dicitur, quoniam maximum vectis gal Genuensibus mercatoribus praebet quotannis in Africam eam ferentibus, vbi lauandis fouendisq; corporibus Libes ea vtuntur, nec nisi decocto eius abluti, mane e domo egrediuntur. Sciant tamen in presenti qui haec legerint, si modo qui legerint Celticam nardum aliam a Saliunca esse, quam tamen Leonicensis eandem aduersus Plinium esse probare nititur, vt in ipsius aduersus Plinium lib. videre est. Nam etsi Leonicensium tanquam in omni magistrum habeamus satius, tamen est potius a magistro quam a veritate discedere aut vt ipsius verbis vtar caus salibus. Amicus Plato, Amica veritas, & ambo amici sunt, plus tamen in honore preferenda veritas est. Legimus Celticam Nardum id quod videmus folijs oblongis strictis, Libanoti similibus, colore sufflavo flore subluteo licet nostram ceruleo ornari quae in caules erigitur. Saliunca vero Plinio teste lib. xxi. Cap. vii. foliosa quidem est, sed breuis, vt in coronasnecti non possit. Herba verius quam flos decisa veluti manu pressa breuis terque sui generis cespes quae in Pannonia & Noriricis nascitur, tantae soliditatis vt metallum esse coeperit. Etiam si mendose non soliditatis vt vetus habet lectio, sed frauitatis scriptum sit, quibus iam verbis quisque exactam differentiam comprehendere inter vtramque potest, quare vt non longinquoires simus tantum vna ab altera abest, herba quantum Lauandula ab ea in officinis Spica Romana, siue vt nominant Celtica, differt. Nam vt diximus nostra Lauandula Dioscoridis Celtica Nardus est, quae longe a Celtica siue officinarum Spica Romana differt. Haec vero quam miropole Celtica siue Romanam dicunt, vt mea fert opinio, Plinij Saliunca est. Cum eiusdem picture multa ex parte congruit, quae tamen aberrandi Leonicensis occasionem dederunt. Verba haec ipsa Dioscoridis sunt, quae in quibusdam sed nou probatis codicibus comperiunt. Nascitur

LIBER I.

5

Nascitur Gallica Nardus in Liguria alpibus ab incolis gentis suæ vocabulo Saliunca appellata, cum in melioribus non Saliunca sed Gallica appellata cõperitur, vt ex præfenti versione comprehendere est sed de his colinucium Pandulphum in suis Plinianis defensionibus videre est.

PHILOGOGIA VIII.

GRæcanice *νάρδος ὄρεινός*, Latine Montanum Nardum, Montana nardus, Lusitanice Cardo machis.

HISTORIA DIOSCORIDIS.

Montana Nardus ramulos foliaq; Eringio similia habet minora tamen ac Eringij modo aspera & aculeata, radices illi duæ sunt, & aliquando plures nigre odorataq; Alphodelo similes, verum multo q̄ Asphodelus graciliores tenuioresque.

IUDITIUM NOSTRUM.

Quidnam sit Montana Nardus, non haestenus quod sciam commentatores scriptum reliquere. Nos vero vt iudicium nostrum candide præferamus non aliam esse credimus q̄ Carduū famigeratam apud Lusitanos herbam quã illi suo nomine Machix dictitant, Cum illi E ringij aculeata asperaq; folia sunt, radicesque graciles oblonge boni odoris, quas illic mulierculæ æstiuo tempore fodiūt, atq; in capsis suis recondunt pro odorem atq; nobili suffitu.

PHILOGOGIA IX.

GRæcanice *ἄσφαρος νάρδος ὄρεινός*, Latine Asarus, Asarum, Rustica nardus, Nardus agrestis vulgago sanguis martis perpenfa, Hispanice Asara bacara, Germanice Haselrourtz, Theutonice plumbe u biddenardus.

HISTORIA DIOSCORIDIS.

Asaron Hederae folia habet longe tamen minora rotundioraq; flores inter folia ad radicem purpureos, odoratos, vasculis Apollinaris herbae similes in quibus semen acinorum, nucleis simile, in quo raræ subasperaq; angulorum figura cuspides sunt, radicibus nititur numerosis, geniculatis saporis calidi, & linguã erodentis, tenuibus obliquis gramine similibus, sed longe gracilioribus q̄ gramen, & odoratioribus.

IUDITIUM NOSTRUM.

Asarum rustica nardus Bachar alio nomine dicta herba omnibus nota, non longe a Bachar nomine dicta, de quo satis mirandum est, quo pacto & illius nomẽ clara a barbaris non viciata aut corrupta sit, sic enim ab Hispanis, Lusitanis, Gallis, ytalis, paucis tantum mutatis literis appellatur monemus tamen ne pro azaro bachari bacharis intelligatur, cum bacharis herba fructicosa qua fascinus depellitur addique
foles

LIBER III.

Multo-
rū error

solebat in coronis apud veteres sit unde Vergilius vtrumq; eleganter de ea exprime
in carmine Bucolico, Et Bachare frontem, Cingite ne noceat vati mala lingua futuro,
de qua lib. iiii. lectionem agemus. Nolim qui hæc legerint in eorum incitiam venire,
qui Asarum simplici s ab Asaro si geminato esse distinguendum dicunt, longe enim
falluntur, ad quæ, vt dicitur, toto aberrant cœlo. Quum verius Asarum ab Arissaro es
set distinguendum, cæterum medicorū imperitia hæc & multo alia maiora sic intacta
relinquit, quasi nullius sit momenti, de illis aut loqui aut filere in Asari descriptione nō
insistendum, Quum omnia Dioscoridis verba Asaro nostro respondeant, quod cō
muniori vsu multis ægritudinibus adhibetur, Plinius vero Asarom a plerisq; vocitari
quasi in coronas non addatur inquit.

PHILOGIA. X.

GRæce φούαριανός, Latine Valeriana, Amantilla, Valenciana, herba
benedicta, Germanice Baldrion, Hispanice y erua benedicta,
Theuthonice Valeriaen.

HISTORIA DIOSCORIDIS.

PHu ceruio cello herbæ aut olus atro folio æquali caulem habet cubitalem,
& aliquando maiorem, tenerum cui leuor sit & color in purpura albicans,
eundemq; geniculatum, & in medio concauum, flores figura ad Narcissum ac
cedentes maiores tantum tenerioresq; colore in albido per medium purpureo,
radix illi est in superiore sui parte minimi digiti crassitudine, habetque adnascē
tes illi exiguas radices alias que transuersæ feruntur odorati, rotundi iunci, aut
nigri veratri modo sibi ipsis implicatas colore subruffo, & Nardi odore cum
virosa grauitate aliqua odoratas.

IUDITIVM NOSTRVM.

PHu siue Cretica Nardus absq; verborum ambagibus aut controuersia vlla nostra
est Valeriana, qd vero nostra paulo minor apparet q̄ descriptio Dioscoridis mon
strat hoc vero regionis influentiæ culpa est non vero rei causa quare sapientissime Mar
cellus Vergilius inquit quam pro Dioscoridis Phu ætatis nostræ herbarij ostendit. s.
Valerianam herbam longe minor ea est quæ ab hoc scriptore describitur, nec oēs om
nino vtriusq; inuicem sibi respondent notæ quæ tamen præcipue a Dioscoride nume
rantur conuolutæ glomeris modo, & vt Plinius ait villosæ radices, earumque nardi
odor & albicans in caule purpura in nostra pariter sentiuntur credimus que nos vt in
animalibus etiam sit quæ non eadem mole corporis ingenij sui natura vbiq; nascunt
tur in alieno orbe cœli aut terræ beneficio Phu hanc proceriorem nasci quoniam & in
nostro orbe cubitalis aliquando visa fuerit.

PHILOGIA IXI.

GRæcanice μαλέβατρον, Latine Malabathrum folium Indicum.

DIOSCORIDIS HISTORIA.

Malos

LIBER III.

6

MAlabatro proprium genus est, nasciturque in Indiae lacustribus locis, nihil aliud quam folium in aquis, lacustris lentis modo fluitans, & nullis radicibus hærens, id colligentes incolæ funiculo statim traiciunt siccatumque seruant.

IVDITIVM NOSTRVM.

Malobathrum siue folij Indici duo precipue apud authores cõperimus genera, quæ folij appellatione significari consueuerunt, alterum scilicet palustre, de quo ad præsens Dioscorides, alterum vero arboreum, de quo Plinius Naturalis hist. lib. xiiij. dicēs Dar & Malobathrum Syria arborem folio conuoluto, arido colore, ex quo exprimitur oleum ad vnguenta, hæc vero Barbaro præsentē atque Mainardo epistolarum libro nobis ignota sunt, tandem ut primum taceam hic, epistola illa iam a nobis citata vix vnicum Malobathri folium toto vitæ suæ tempore videre potuisse fatetur. Cæterum his tertium Malobathri addendum est genus, quod ab officinis folium Indicū dicitur, quia ex India ad nos simul aduehitur, satis amplum, folio nucis iuglandis, et aridum, subpalidum & multo solidius, quod vrinam illud Andromachi sit hoc carmine dictum, Scmina Cretensis Malobathri folia, ex primis tamen duobus generibus quondam vnguentum præparabant foliatum, eandem fere vim habens quam Nardinū, de quo Plinius lib. xxiij. Cap. iij. lectionem commisit.

PHILOGIA XII.

Grace κασσίᾱς, Latine Cassia, Cassia ligna.

HISTORIA DIOSCORIDIS.

Cassia omnis sarmentum crassi corticis habet, ut piperis folio est.

IVDITIVM NOSTRVM.

Quam ad Cassiæ verba accessimus, in illam Leoniceni incidimus epistolam, cuiusdam Menochio scriptam, in qua quid de Cassia tenendum sit aperte demonstrat, quare cum de Cassia adhuc medici certent, & lis sub iudice sit, quid illi aut Fulcio de ea visum sit in eo lib. cui de erratis medicorum recentiorum fecit, videto.

PHILOGIA XIII.

GRæce κινναμόμον, Latine Cinnamomum, Germanice Canella, Teuthonice Caneel, Hispanice Canella.

HISTORIA DIOSCORIDIS.

Cinnamomi plura sunt genera gentium ubi nascuntur nominibus appellata.

IVDITIVM NOSTRVM.

Cinnamomum cuius non pauca apud authores reperiuntur genera, Notissimū aroma est, quod nobis mittit Zeilam insula, non parui nominis apud Indos, in qua non parua præterea preciosorum lapidum copia habetur, nempe Adamantum, Carbunculorum, Iachinthorum, atque plurimum aliorum, quæ esse non vacat, nec si vacaret, putofuisse

LIBER I.

fuisse opere precium. Est etiam mons in eadem insula, quem Adam dum poenitentiam ageret, tenuisse ab incolis creditur, Sed apud ipsos fides esto. Cæterum ut ad aroma nostrum reuertamur, non me quidem latet quid de illo Plinius, Aegineta. Sed ante illos Galenus memoriam scriptum reliquerunt, tamen quoniam ut Plautus inquit, non minus facete quam erudite, plus valet vnus oculatus testis, quam decem auriti. Non grauabor hic referre quid de Cinnamomo audiuerim a quodam qui viginti annos Zeilam se egisse fatebatur. Arbor est, dicebat, quatuor cubitorum, paulo minus in altitudine, crassitudine vero brachiali, sex vel septem emittens e trunco ramulos, qui singulis annis amputantur, atque iterum pullulant, quorum cortex qui Cinnamomum est, ut tenuissimus, ita maxime habetur in precio, Colore exterior est cinericius, odore suauis, gustu acer ac mordax admodum. Nec Galenum aut cæteros qui de ea re scripsere, aliud profusus intellexisse crediderim, ita frequens apud nostrates Cinnamomi usus habetur, ut nullum sit opus Cassiæ duplo, quod Dioscorides atque Galenus faciendum præcipiunt, quum difficilius Cinnamomo reperiat, quare deinceps Sepalsarios libenter admonerem, ut pro Cassia potius Cinnamomo vterentur.

PHILOLOGIA XIII.

GRæcanice *κιννάμωμον*, Latine Amomum, rosa Hiericontis, Gallice rose de Hierico, succedaneum Amomi, Accori radix, Calamus aromaticus.

HISTORIA DIOSCORIDIS.

AMomon frutex exiguus est, ex ligno Vuae, modo in seipsum conuolutum, Exiguum quandam habet florem, candidæ violæ similem, folia vero Labruscæ viti, quam Brioniam dicunt.

IUDITIUM NOSTRUM.

Quis cœlum terræ non misceat, & mare cœlo, si medici nostri temporis cum multa antiquorum medicamenta nobis aut penitus sint ignota, aut mæca profus, nobis venerint, tamen ne illis videantur carere adulterinis medicamentis vtantur, quæ aliquando præsentissimam mortem potius quam salutem adferant, quum tamen illa pro veris & Germanis venditent, quod in Amomo in præsentem facile est videre. Nam cum vero careant Amomo Botruoso, & velut vua, quidam eius loco quodam Germani genere vtuntur, nempe gruina nostra proferente & suaue olente, ob idque Moscata acus dicta herba, alij autem, ut officinarum vulgus, quodam pro eo vtuntur semine exiguo, fusco, non sine magno ægrorum periculo, cum frutex potius quam semen sit Amomum, cum illud ipsum ea ut subiicitur Amomis simili scilicet planta, sed sine odore & semine adulterari soleat, ut Dioscorides his sequentibus verbis monstrat. Sunt qui Amomum quæ foeminino genere Amomis dicitur, planta Amomo simili adulterant, sed sine odore & sine semine, ergo non temerarium fore nostrum iudicium putarim, multoque magis, cum dictis sequentia Dioscoridis verba subscripserimus, quæ omnino nobis patrocinantur dicentia in huiusmodi rerum probationibus vitanda esse fragmenta, eligendaque illa, quæ ab vna radice integros ramos habeant. His iam luce clarius claret Amomum fruticem non vero semen esse, sed in hoc magna vis non est, quum Andromachus descriptione sua dicta Galene Amomi vua uti præcipit hoc sequenti carmine, Meum totidem drachmas & Amomi postulat vua, quam vtinam ad nos portassent, cum vero caremus Amomo, quare interim dum eo caremus, consulerem eius loco Accoro potius quam illo triuiali, exiguo, nigroque semine ab officinis recepto vteremur, cum similem facultatem Amomum Acoro obrineat, ut Galenus atque Aegineta huius rei auctores

thores sunt, in presenti tamen scimus Plinium lib. xij. Cap. xij. aliud a Dioscoride Amomum nouisse, vt ex eius pictura conijcere est, Reliqui vero vt Botanologici author Amomum rosam Hiericantis esse dicunt, quibus etiam Marcellus, Virgilius, & Hermolaus Barbarus assentire videntur, quibus neq; nos omnino contradicimus.

PHILOLOGIA XV.

CRæce κόστος, Latine Costus, Costum, Hortulana Romana, Menta Sarracénica, Gallice du Cocq, Hispanice el Costo erua buena Romana, Lusitanice Ortela Romana.

HISTORIA DIOSCORIDIS.

Costus primam habet bonitatis æstimationem, qui ex Arabia affertur, candidus, leuis, plurimo & eximio odore, secundæ bonitatis indicus est, speciosus, niger, & Ferule modo, leuis, tertiæ Siraicus, ponderosus, colore Buxi, odore sensum tentans.

IUDITIUM NOSTRUM.

Costus, Costum, siue vt Strabo Costariū, herba est, cuius Dioscorides tria facit gñæ natali solo tm̄ differentia, nempe Arabico, Siraico, & Indico. Plinius eius duo esse genera asserit, quæ coloribus distinguit, albo, s. & nigro, lib. xij. eiusdem numeri, Capite. Hodie autē in officinis dulcis & amarus dicitur, cum tm̄ amarum tantū exhibeant, cuius loco cuiusdā herbe radicē capiunt, quā Hortulanā Romanā siue Sarracénicā dicimus. Cæterum hæc herba & si amara & odora sit, alijs tamen rebus haud satis refert descriptionē præsentē vt cuiq; conferenti est iudicare, quare Ruelius eam potius Silicæstrum Plinij, siue Hydropiper Dioscoridis opinatus est. Cui tamen viro quantumcumque docto in hac parte nō accedimus, Cum Hydropiper siue Silicæstrū longe alia herba sit, ea, s. quā officinæ immaculatam Persicariā dicunt, vt. ij. lib. hæc vberius tractabimus. Iudicamus ergo vt multis alijs caremus medicamentis, sic & vero Costo. Nā cōmunis iste a Seplastarijs habitus, Costus verius Pleudocosti q̄ Costi appellatione meretur. Myropolē rursus quādoq; Costi loco quādā Apios siue radice siluestris Rafani vtūtur, non sine errore tamen.

PHILOLOGIA XVI.

CRæcanice σχοῖνον, Latine iuncus odoratus rotundus, Squinantum, palea Camelorū, Hispanice paia de meca, Lusitanice pallia damequa, palha de Chamelos.

HISTORIA DIOSCORIDIS.

Schenon eligito recentem, ruffo ignis colore aliquo, copioso flore, densum, & squi scissus purpure coloris aliquo aspiciatur, gracilem, suauitate odoris qualis in rosis sentitur, cum manibus teritur, olentem & feruidē in lingua mordacitatis cuiusdam, Floris culmi et radicis vsus est.

IUDITIUM NOSTRUM.

C Schenon

LIBER I.

Schenon siue odoratus iuncus in Africa & Asia præcipue nascitur quæ Celsus rotundum iuncum ut alium a Cipro siue triangulari illo dicto diuersum intelligat, qui multorum sententia id quod in officinis instar straminis quidquã aromaticum redolens reconditum habetur. Est sub alio tñ Squinanti nomine, siue Camelorum palea, quia veterunt Camelorum in Arabia cibus est. Hic ille iuncus est, quem Andromachus hoc carmine intelligit, Iuncus apud Arabes victimafacta deis, ut ex Galeno ibidem conijcere est. Huius vero tam radix quæ flos atque festuca v sui medico conueniunt, ut ex Dioscoride in præsentia atque Galeno scire est.

PHILOGIA XVII.

GRæce κάλαμος ἀρωματικός, Latine Calamus aromaticus, hodiernus Calamus aromaticus Accorus est.

HISTORIA DIOSCORIDIS.

Calamon aromaticon siue odoratus calamus nascitur in India, estque in eo probatissimus, qui colore ruffo & crebris geniculis est, qui quæ affuloscitur, fistulis aranearum plenis, albescens & in comanducando glutinosi lentoris adstricto sapore nec adeo acer.

IUDITIUM NOSTRUM.

Calamus odoratus siue ut Hippocrates Myrephicos, i. vnguentarius & Duratus siue Indicus calamus, quanquam Plutarchus libro illo cui titulus est, quæ bruta ratione utuntur Arabicum calamum interpretatur, quia ut Theophrastus ait, ac Plinius lib. xij. Cap. xxij. licet in India feliciter proueniat, in Arabia tamẽ comperitur ab officinis non Calamo sub alio nomine radix habetur quæ sub dicto quam ut in Accoro iam diximus. Ea potius aromati tuis radix verus accorus est, non vero Calamus aromaticus, cum eiusdem potius responso vero deat quæ huius direptioni, nam ut diximus sic & in presenti, Nos vero carere Calamo aromatico non dubitamus, cum res exotica & preciosior quæ illa habita radix est.

PHILOGIA. XVIII.

GRæce βάλαμον, ὀποβάλαμον, χιλοβάλαμον, Balsamum, liquor Balsami, Lignum Balsami, vulgo Balsamo.

DIOSCORIDIS HISTORIA.

Balsamum arbuscula est quæ Violæ aut licij, quod Pyxa Cantha, i. Buxea spina etiã dicitur magnitudine crescit, Rutæ folia habet, multo tamẽ candidiora perpetuaque fronde magis virentia in Iudæa eiusque conualle quadã tantum, & in Aegypto nascitur.

IUDITIUM NOSTRUM.

Fastidio Balsamum alibi nasci natura quæ in Syria noluit fere inquit Plinius Natur. Hist. lib. xvi. Ca. xxxij. quare non mirum si nomen tñ notum & omnino exoletum sit in instructioribus tñ atque magis ornatis officinis xilobalsamum, i. lignum Balsami seruetur atque eo pro Balsamo utuntur, quod Plinius ut omnium scrutator non tacuit lib. xij. ca. xxv dicens, Xilobalsamum vocat & coquitur in vnguetis, pro succo ipsum substinere officine

PHI

LIBER I.

8

PHILOLOGIA XIX.

GRæce ἀσπλάχθ, Latine Aspalathus, darfisā succedaneum semen ligi
id est agni casti, vel semen Ericæ.

HISTORIA DIOSCORIDIS.

Aspalathon lignosus est crebrisq; spinis aculeatus frutex quo Spisandis vn
guentis vnguentarij vtuntur.

IUDITIVM NOSTRVM.

Aspalathus Græcotū nō vero Asphaltus bitumen illud Darfiam siue Darfisā Ara
bum est, non vero Coralus cuius nō intelligētia Nicolaus ille propositus cui sum
ma atq; præcipua ætate nostra in describendis medicaminū cōpositionibus fides adhi
betur, quandā Pastilox cōpositionem Græcorū Hedichori licet ille vocabulo vt solet
corrupto Diacoralī Trociscos nominet, scribens pro Aspalatho non Darfiam, sed forsā
vocabuli deprauatione deceptus Coralos rubros ponit, qui quantū in hac re halucine
ac deceptus sit non multis cōprobationibus opus est, cū legentibus Herdichori cōposi
tionem atq; ipsius Diacoralī Nicolai manifestū erit, multoq; magis cū Aspalathū Dio
scoridis Arabū Darfisam vere esse sciant, id quod Auicenæ verba mōstrāt lib. ij. ca. xxi.
dicentia, Darfisam arbor est grossa habens spinā grandē, qua veditores medicinarū sua
vnguenta experiunt. Hæc Auicenæ verba non multū a Dioscoridis in præsentī verbis
differūt vt oēs nisi quis talpa cæcior sit videre possit, nec enim præter Serapionē gētilis
ille Fulignas verus Auicenæ sectator in eius cōmentariolo haud fatetur inquiens Dar
fisam Arabū quā Dioscorides Aspalathū vocat est atq; sit ignoro hæc gentilis, cæterum
ne omnino in tenebris versemur, quæ Darfisā Arabū arbor illa sit, aut quid eius loco
sit vtendū aperiāmus, cū in præsentī multos non minore errore Nicolai hallucinatos
video Seplasiarios medicosq; qui pro eo nixi quorundā authoritatibus inter quos &
Serapionē nominare est, radice mali Punici siluestris vtuntur, non sine ingenti ægrotorū
periculo, quidā vero vt Auicenna eo citato loco recitat eius loco radicem spice Indicæ
ponūt, qui ibidē pro eo Alēbut semē. i. Xilocharati permittit, alij Darfisā siue Aspa
lathū Cinamū esse opinant, tanta enim in hac planta est aucthorū dissentio, vt nec quid
illa sit, nec quid eius loco accipi oporteat, ex illoꝝ verbis satis constet, quare consultius
mihi fore videtur si in præsentī dimissis horū quos modo citauimus sententijs ex Gale
no Aeginetaq; quid eius loco succedaneū accipiendū sit demonstraerimus, postquam
res vt ipsis sic & nobis ignota est, nam vt ex Galeni succedaneis siue vt aiunt antibalo
menis accepimus Aspalathi loco semē ligi alio noie agni siue viticis arboris scilicet quā
apud nos agnū castū dicimus, accipi debet vel Ericæ fructū vt in melioribus aliquot co
dicibus dissumptione quadā cōperio, Erica enim frutex Thamaristo similis est, licet fal
so quidā eā Thamariscū dicant, cū Myrica Thamariscus sit nō vero Erica, vt hoc libro
videre est, quare deinceps vos memores esse velim, ne pro Aspalatho siue Darfisā radi
ce illa mali Punici siluestris vtamini, sed verius eius loco id qd ex Galeno Aeginetaque
diximus, quibus plus fidei habendū q̄ recentis Auicenis ac pandectis omnibusq; q̄ huc
vsque de herbis conscribere ad hos autem confugiendum est velut ad sacram ancho
ram quoties in noscendis simplicibus suborta fuerit dubitatio & controuersia. His as
sentiendum contra quantumuis diuturnum & receptum vsum ac errantem aucthoritas
tem quod nullus vt opinor medicus a nobis quantumcunque insipiens contrarium
opinabatur, nec est in præsentī prætermittenda Plinij sententia, qui lib. Naturæ. xxiiij.
Ca. xiiij. Aspalathū Carduuū illū Fulonū quē Dioscorides Diplacū dicit. Cōmuniores
vero virgā pastoris appellant, innuere videtur atq; hæc Plinij vera sit sententia, & vos
C ij ipsi

Succeda
neū As
palathi.

LIBER I.

ipsi iudicate, aut alter Colinutius. Mainardus vero vt illum non prætereā Aspalaton Sandalorū aliquod genus esse dubitat, quod sane non credimus, cū Aspalatus calidus, Sandali vero frigidi sunt.

PHILOGIA XX.

GRæce *βρίον*, Latine Brion, Muscus vsnea vulgo musguo, Moscus al-
miscere.

HISTORIA DIOSCORIDIS.

BRyon multus inuenitur hic in arboribus Cedro Populo Alba & quercu.

IUDITIUM NOSTRUM.

BRion siue Muscus officinarū vsnea est, nemini non nota, ex superfluitatibus arborū lapidū ac fruticū Dioscorides eā adstringendī vim possidere asserit, Galenus vero ac Aegineta ei potius dissentendi atq; mediocriter emoliendī concedunt potestatem. Nos vero scientes Brium a qua arbore legitur secū quandā ipsius trahere qualitatem, cum hoc tamen dum inter hos graues viros in medicamentorum potestatibus præscribendis suborta fuerit dubitatio aut dissentio, volumus vt Dioscoridi præ cæteris tam Græcis q̄ Latinis in herbarū ac fruticum descriptionibus fides adhibenda est. sic Galeno in earundē allignandis naturis & viribus, cū nihil in eisdē cōscripsit, qđ nō antea experientia venatū haberet vt de facultatibus simplicium medicamentorū prohemio libri decimi fatetur, non præmittā tñ reminiscētiæ adiuuentū dare, id quod reliqui dixerūt subscribēdo Moscū aliū a Musco esse, nam Moscus preciosissimū odoris genus est, sanies scilicet galese interingenes concreta, quā potius Algaliā dicimus q̄ Moscū. Moscus vero cōpositio ex multis potius q̄ naturalis res est, cui basis animalis cuiusdā Dapfico, id est, Cunilo similis, sanguis est qui ex India præcipue Pegu prouincia ad nos tanquā preciosissimus odor adfertur, attamē hæc præcis ignota fore arbitror, cum apud eos saltē quos legimus minime de his quidquam scriptum comperiuimus.

Moscus.

PHILOGIA XXI.

GRæce *ἄλλοχον*, Latine Xilo Aloes, lignum Aloes, Hispanice el len-
ho Aloe, Theuthonice Aloes hout.

DIOSCORIDIS HISTORIA.

AGallochon lignū est quod ex india & Arabia affertur, Thyiē ligno simili punctis distinctū & maculosum, odoratū, cū amaitudine aliqua gustū adstringens, cortex corij similitudinem habet colore vario.

IUDITIUM NOSTRUM.

Lignū
Aloes

AGallachon Aecio atq; omnium medicorum scola præsentē officinarū Xilo Aloes est lignum scilicet quod ex regione Cini apud Indos ad nos portatur, quanquam tamen Auicena nonnunquam sub Agalochi ditione, nonnūquā vero sub ligno Aloes de illo sua verba committat, hodie tamen vero caremus.

PHI

LIBER III

PHILOLOGIA XXII.

GRæce *νάρκαφρον*, Latine Narcapthum, lignum aquilæ, Hispanice
El aguila lenho, Lusitanice Aguila paoo.

HISTORIA DIOSCORIDIS.

Narcaphton corticis speciem, & figurā habet Aegiptiæ fici libro similē.

IUDITIUM NOSTRUM.

Narcapthum lignum corticosum ligni Aloës colore est, quod ex India non omnes nostræ Lusitanicæ sed præcipui nobiles ob magnum pretium tanquam rem nobilissimam ac iucundi odoris pro suffitu portant, quare non in omnibus officinis, sed Lusitanicæ præcipue, & harum instructioribus inuenitur, quod sub Aquilæ lig Lignū ni noīe querētibus monstrant, quod vero apud Pliniū sit nondū qđ scimus inuenimus. Aquilæ.

PHILOLOGIA XXIII.

GRæcanice *καγκάμυρ*, Latine Canchamum, lacca gummi, Hispanice
Guoma loca, Lusitanice alacar.

DIOSCORIDIS HISTORIA.

Canchamon lachrima est in Arabia nascentis arboris Myrrhæ aliquam similitudinem habet, & viroso in gustu odore sentitur.

IUDITIUM NOSTRUM.

Canchamum Arabici atq; Indici ligni lachrima est, Myrrhæ quodam modo similis quæ ex India ad nos aduehitur, non sub Canchamī tamen sed Laccæ verius nomī Lacca. ne tincturis proprie utilis, quā & nōnulli ad suffimēta vsurpāt. Ex qua Neotherici nō paruas construunt cōpositiones Auicena. ij. sui Canonis libro nonnuncq; sub laca quandoq; vero sub key kem corrupta dictione de eo verba cōmittit, quæ admodū Plinius naturæ libro. xij. Cap. xx. Cæterū ne nominis vicinitate decipiaris, scias Canchamū longe a Canchamo differre. Nam Canchamū herba apud Dioscoridē Cachalis dicta est.

PHILOLOGIA XXIII.

GRæce *κίφι*, Latine Cipi.

HISTORIA DIOSCORIDIS.

CYphi odorati vaporis & incensi confectio dicata dijs est.

IUDITIUM NOSTRUM.

C ij . Cipi

LIBER II.

Aegyptiorum compositio, Iphi thimiamatis compositio est foli & lunæ dicata, qua ut Platonis verbis utar præclari egregiæ quondam in sapientia Aegyptij illi rudi & inculto adhuc seculo utebantur, ut Plutarchus lib. illo, cui titulum de Iside & Osiride esse voluit monstrat atq; Politianus libro de nutritia, cuius causam Stautius. iij, Thebaidos libro his carminibus tetigit.

Stautius. Hi lucis stupuisse vices noctisq; feruntur
Nubila & occiduum longe Titana secuti
Desperare diem, Hæc tamen compositio ab officinis nostris in usu non habetur, nec a doctoribus scribitur,

PHILOGOGIA XXV.

Crocus. **Κροκος** Crocus noster est quo condimenta coquinaria passim ornantur, Cuius descriptionem Dioscorides tanquam de re passim obuia & in delitijs gulæ habita omisit, nos vero eam nostro Marte aperiamus. Est igitur Crocus herba folio gracili, angusto, paruo, pene in Capilamenti modum, cui radix bulbosa nucleis interfecta alijs simillima inest flores vergiliarum occasu flore cœlestino, quibus capili illi nunc Crocus dictus hebetes licet postea odorati crescunt, qui licet Cilicius nobilior existat, bonus tamen apud Hispanos comperitur, alter vero siluestris dicitur Crocus, de quo Cnitijs caput, id est, Carthami legendum est. Cæterum Crocum adolescentem in florem sui nominis mutatum poetarum narrant fabulæ.

PHILOGOGIA XXVI.

Κροκόμαγμα, Crocomagma olei crocinifex est, quam instructiores officinæ reconditam habent, Nec Neotherici improbant.

PHILOGOGIA XXVII.

Γρεκε **ἐλένορ**, Latine inula, Enula campana, Terminalium, Verbascum, Gideum, Hispanice raiz de Alla, Germanice Alantfrant.

HISTORIA DIOSCORIDIS.

Ελένιον folia habet angusta, folio Verbasco similia, asperiora tantum & longissima, caulem aliquibus locis non profert, radicem habet intus albescentem, foris rubentem, odoratam, grandem, acrem, facili lentore mollem.

IUDITIUM NOSTRUM.

Enula campana. **Ελένορ** nostra est Campanica Enula, a Columella Inula appellatur herba hortis familiarissima, cuius folium latissimum est ad Simphiti folium accedens, albicans vna ex parte. Ex reliqua vero lanuginosa est, florem fert luteum, radicem crassam, amaram, optimi tamen odoris quæ succaro aut melle condita temporibus pestilentibus multum valere creditur, vnde in omnium ore Enula campana reddit præcordia sana. Hæc vero vel quia ex lachrimis Helenæ nata aut quæ ab Heleno Troiano inuēta nomen sibi accepit.

PHILOGOGIA XXVIII.

OΜφάκνον ἔλαιον, oleum Oñfancinum quod ex imaturis oliuis exprimitur Non hac nostra ætate in sanitatis vsu permittitur sed potius maturum illud vero acerbum quam maxime medico vsui deseruit atq; chirurgicorum nonnulli vti Guido est inter reperimentia medicamenta eum ponunt quare in officinis optimum seruat. D

PHILOGIA XXIX.

Eλαιον ἐκ τῆς ἀγρίας ἐλαίας, oleum quod ex oleastri oliuis funditur. Y

PHILOGIA. XXX.

Σικυώνιον ἔλαιον, oleum ab communi vsu exoletum Zicyonium

PHILOGIA XXXI.

Gρæce ἔλαιον μέλι, Latine Eleomel. K

DIOSCORIDIS HISTORIA.

Eleomel in palmyris Syriæ ex arboris trunco quodam mele crassius oleum sponte manat sapore dulci. E

I IVDITIVM NOSTRVM.

Eleomel Plinius natural. Historie lib. xv. Cap. vij. sponte nascitur inquit in Siriæ palmiris vt vetus habet lectio licet mendose in vulgatis codicibus maritimis dicatur quod Eleomeli vocant manat ex arboribus pingue crassius melle resina tenuius sapore dulci. His manifeste comprehenditur quam valde decipiantur qui Eleomel mannam qua ad ducendam aluum vtuntur esse opinantur quum illud arboris et trunco illa vero ex aere cadat nec enim nostris in miropolis Eleomel comperitur. Multorum error.

PHILOGIA XXXII.

Kικνον, Cicinum siue Ricinum oleum Catapucee maioris oleum esse credimus vt ex. iij. lib. Cap. c. lviij. comprehendimus quanquam Vergilius Marcellus diligens sane scriptor pro phaselo interpretatur, hoc vero apud Arabes de cherua oleum dicitur, cuius in receptulis tam frequens mentio fit quanquam non vbiq; verum conficiatur, cum herba ipsa careant quam valentini suo idioma te Muiagera appellant. Oleum de kerua

PHILOGIA. XXXIII.

Aμυγδάλιον, ἔλαιον, oleum Amigdarum siue Metopium oleum est, cuius duo genera hodie seruantur, & de dulcibus & de amaris Amigdalis. D

LIBERII

PHILOGIA, XXXIII.

Bαλάνιον ἔλαιον, oleum Balaninon siue emirabolano vnguentaria dicta glande, oleum ex aliquo Mirabolanorum genere est, reclamāte tamen pādectario qui ex granis ben vel behen oleum esse affirmat hodie ex vsu deperijt.

PHILOGIA, XXXV.

Υοσκυάμιον ἔλαιον oleum Hiosciamī apollinaris herbæ dicte in priuato vsu habetur podagricis.

PHILOGIA, XXXVI.

Κνίδεον ἔλαιον, oleum de grano cnido id est decocto genido siue thimelea nō chamalea thimeleam Lusitani Hispaniq; turbiscum dicunt chamalea veromezereon vt aiunt est hodie in vsu non habetur.

PHILOGIA, XXXVII.

Ελαίον κνίκινθον, hoc est el cnico herba vel Cartamo Croto hortulano.

PHILOGIA, XXXVIII.

Ραφάνιον ἔλαιον, oleum Raphaninū plebeis septētrionalibus admodum pro tritum oleum

PHILOGIA XXXIX

Μελάνθιον ἔλαιον, oleum Melanthinum, oleum de nigella vel git nec illud quoque in vsu habetur.

PHILOGIA XL.

Σινάπινον ἔλαιον, oleum sinapinum esinapi habetur in vsu.

PHILOGIA XLI.

Μέρσηνον ἔλαιον, oleum mirteum vel mirtinum, & hodie in officinis celebre habetur.

PHILOGIA, XLII.

Δαφνιον ἔλαιον, oleum laurinum vulgatum & commune apud miropolas:

PHIL.

LIBER I.

II

PHILOGOGIA XLIII.

Ελάδιον σχίννον, oleum Lentifscinum quod ex Lentici semine fit

PHILOGOGIA XLIIII.

Μασίχνον έλαιον, oleum Masticinum e Mastiche & apud seplasiarios inuenitur.

PHILOGOGIA XLV.

Ρόδνον έλαιον, oleum Rosarum quod extra officinas vulgus etiam cōficite rosis oleo in sole maceratis & in vitro repositis nec nobis in præsenti animus est hæc maioribus explicare verbis cum quolibet suo loco demonstrabitur.

PHILOGOGIA XLVI.

Ελάτνον έλαιον, Elatinum oleum e palma elata quam hodierni abietem palmam vocant, nec enim prætermittendum est elaten a columella lib. xiiij. palmæ corticem appellari quod & Dioscorides hoc lib. non negat.

PHILOGOGIA XLVII.

Ολεum Melinum quod ex malis citonijs fit non præparatur, eo tamen in aliquot malis antiquitas vtebatur.

PHILOGOGIA XLVIII.

Ονάθινον έλαιον, oleum œnanthinum fit ex flore vitis Labruscæ.

PHILOGOGIA XLIX.

Τήλινον έλαιον, id est, e fenugræco semine notissimo oleum est.

PHILOGOGIA L

Σαμψύχνον, Sampfuchinum oleum ex samfupcho siue maiorana herba dicta.

PHILOGOGIA LI.

Οκίμινον έλαιον, oleum ociminum ex folijs basiliconis ocimi dicti hodie præparatur.

PHI

LIBER II

PHILOGOGIA LII.

Aβροτόνιον έλαιον, oleum ex Abratano herba communis.

PHILOGOGIA LIII.

Aνήθιον έλαιον, Anethinum oleum ex Anetho, & hodie interanodina praeparatur.

PHILOGOGIA LIIII

Sούκκιον έλαιον, oleum Sufinum vel Lirinum vel liliorum alborum mulieribus familiare.

PHILOGOGIA LV.

Nαρκίσσινον έλαιον, oleum ex Narcisso floribus confectum hodie non praeparatur propter herbae ipsius defectum.

PHILOGOGIA LVI.

Kροκόκινον έλαιον, oleum e croco commune & inter Coia vnum.

PHILOGOGIA LVII.

Kύπρινον έλαιον, oleum Ciprinum sive Ligustrinum dictum ex ligustro herba Maurorum Alkana exoletum atq; hodie minime in vsu habetur.

PHILOGOGIA LVIII.

Iρίδιον έλαιον, oleum irinum ex iride illirica quo nihil officinis familiarius.

PHILOGOGIA LIX

Gλεύκινον, neglectum atq; minime in vsu oleum.

PHILOGOGIA LX.

Aμαράκινον έλαιον, ex Amarco Matricaria scilicet herba, non vero ex maio rana vt oppinantur.

PHILOGOGIA LXI.

Mεγαλίον, Megalinum oleum exoletum nunc sicut etiam Dioscoridis tempore

pore vt ipse fatetur.

PHILOGIA LXII.

H^{δ'υχοοον}, Hedichroon, Ethedichrum, à coloris hilaritate sic dictum idem cū Amaracino videtur esse vt Barbarus inquit, nisi quod nomē hoc proprie habet in Co vbi præstantissimum olim preparabatur, supra tamen memini compositionem quandam sic hoc nomine dici Hedichori scilicet Theriaces descriptionem adornantem quam falso & corrupte Nicolaus ille propositus Diacoralis appellat vt in Aspalatho de hac re latius verba nostra commisimus.

PHILOGIA LXIII.

M^{Ετώπιον}, Metopium ex Galbano vnguētum sic dictum ab ligno ex quo ipsum Galbanum defudat, Metopium dictum vt Dioscorides in presen Galbanti afferit, lacrima ligni Galbanum dicta hodie in Myropolis habetur, vnguētum vero minime.

PHILOGIA LXIII.

M^{Ενδ'ήσιον}, Medentium compositio ea in parte vbi mendes, id est, Caper colitur, preparabatur.

PHILOGIA LXV.

S^{τακτι}, Pinguedo recentis Mirrhæ vocatur cum exigua aqua tusæ vt Dioscorides testatur, et organo expressa, ea perquam odora & præciosa est. Plinius simpliciter Mirrhā sponte sudantem dixit, & est vt opinor gummi quod hodierni Sepalsarij storacem liquidam dicunt quo ad poma odorifera & suffitus storacē vtuntur, hoc vero apud psalmistam. xliij. cap. gutta dicitur. Sic enim ibidē verba sunt, propterea vnxit te deus, deus tuus oleo letitię præ consortibus tuis mirra & gutta & Cassia.

PHILOGIA LXVI.

K^{ινναμωμον}, vnguentum Cinnamominum olim ad prodigium vsq; in pretio habitum.

PHILOGIA LXVII.

N^{άρδ'ινον}, vnguentum Nardinū siue spicatum olim feminis Romanis, & præcipue prædiuitibus familiare, nunc vero Nardinum preparatur oleum an verum dubito.

PHI

LIBER III

PHILOGIA. LXIII.

Mαλαβάθηνον, Malabathrinum vel foliatum, quia ex folij succo, eiusdem nominis conficitur, exoletum.

PHILOGIA. LXIX.

Iάσμινον, oleum Iasminum, ex floribus Iasmini hodie preparatum apud Hispanos saltem, sub alio tamen nomine Sabacinum scilicet habetur, nam violaceum longe aliud est.

PHILOGIA LXX

Σύριζα, Latine Mirrha, vulgo Mirra.

DIOSCORIDIS HISTORIA.

Mirrha arboris in Arabia Ægyptiæ spinæ similitudine nascentis lachryma est, qua incisa, in substratas palmeas tegetes liquor ille defluit, aliquando etiam in trunco arboris concrevit.

IUDITIUM NOSTRUM.

Mirrha nulli non nota sub eodem nomine tamen quæ adulterina vel vera sit. Maïnardus inter ea quæ ante fuerunt, nunc vero vel non sunt, vel si sunt, ea viciata comperiuntur, scribens, eam lib. vi. nominat, dicens non solum optima sed bona Etiam Mirrha caremus, nam quæ Mirrhæ loco habetur pro odore suauitatis teterrimū virus obolet, nos vero credimus hanc officinis communem, aliquod Mirrhæ genus se inter hæc a Dioscoride posita, non tamen eorum nobilius cum præstantius, & melioris erat odoris quod prisca dijs pro Thimiæ & holocausto offerebāt hæc tamē nostra quæ hincunq; Mirrha est. Ex India adfertur ex Farico insula quanquam tamen Plinius lib. xij. cap. xv. & xvi. eam adferri ex Arabia atq; Trogloditarum regione asserat.

PHILOGIA LXXI.

Στόραξ, Latine storax vulgo sic

HISTORIA DIOSCORIDIS.

STirax arboris Cotoneo malo similis lachryma est

IUDITIUM NOSTRUM.

STirax Gūmi arboris est nusquam in officinis non obuia, vna mutata littera, scilicet storax quod pro suffitu ac preciosissimo odoramēto habetur atq; eius gratia ex zana India Prouincia ad nos portatur quanquam Plinius lib. xij. cap. xxv. asserit Syria

ria

ria Iudææ supra phœnicen stirachem gignit, circa Gabala, & Marathunta, & Casium Se-
leucicū montem.

PHILOLOGIA LXXII.

GRæce *Βόλλιον*, Latine Bdelion Bdelium gummi.

HISTORIA DIOSCORIDIS.

BDellium Saracenice arboris lachryma est.

IVDITIVM NOSTRVM.

Nihil in officinis Bdelio communius quod Plinio Nature libro duodecimo, Cap.
vndecimo teste, arboris nigrae magnitudine oleæ, folio roboris fructu capri fici **Bdeliū**
Gummi est, quod non Scithicum aut Arabicum Myropolæ appellant, sed Iudaicum Iudaicū
Bdelium potius.

PHILOLOGIA LXXIII.

GRæce *λίβανος*, Latine Thus, Theuthonice wieroc, Hispanice
Encienso.

DIOSCORIDIS HISTORIA.

Libaum Romani Thus dicunt, in Arabia quæ ob id Thurifera dicta est, na-
scitur Thus.

IVDITIVM NOSTRVM.

Non puto hic erit operæpretium multis ambagibus vti, in re præsertim ita facili,
vt nulla prorsus nostra interpretatione indigeat, hoc magis cum a principio ope-
ris tantum hoc in libro, harum rerum collationem cum eis quæ in officinis habē-
tur, monstrare conati sumus. Thus ergo notissimum est, cuius aliquot genera sunt. Est
enim masculinum quod sic a specie testium vocant, vt Plinium libro Nature. xij. capite
decimo quarto sequamur, Mammosum cum hærente lachryma priore consequuta. Ho-
diernæ tamen officinæ inter Thus & Olibanum differentiam faciunt. Nam eorum Oli-
banum Thuris Mannam esse puto de qua sequens erit sermo, Cæterum Plinius eo cita-
to loco ex Arabia & Syria tantum Thus adferri asserit, nunc vero ex regione Seyr di-
cta apud Indos ad nos aduehitur.

Oliba-
nū offi-
cinarum
Græcorū
māna est

PHILOLOGIA LXXIII.

λοιόν λιβάνοϋ, Thuris Cortex siue Corticosum Thus, lachryma Thuris cru-
ste coniuncta dicitur, quare Marcellus Vergilius Cortex Thuris dictus est

D inquit

LIBER III

inquit, qui multo humore pregnans, à Thure non magnopere differt, ideoq; medicinae utilis est, nisi enim Cortex turserit inutilis erit, quare quod in eo laudatur, Thus est.

PHILOLOGIA LXXV.

Græcorum
Manna.

Mάννα λυβάνομ, Latine Manna Thuris, officinarum Olibanum est, in qua opus & labor est, cum vehementer in ea erratur, cum Mannam Græcorum multi de qua præsens est sermo, ab Arabū Manna non secernunt, non sine ingenti errore, & inaduertentia tamen, cū huic astringendi vis inheret Arabū vero Mannæ potius laxandi atq; aluū subducendū, atq; hoc magis cum Arabū hæc Manna aluum molliens, si Auerroi creditur. v. sui colliget, post Galeni tempora inuenta fuit, ad medicinę vsum, aut si antea erat non sub Manne tamen nomine, sed succari vel mellis ut aiunt aërei, quod certe credimus, ut alibi discutimus, cæterum in præsentī Græcorum Mannam adstringendi vim habere ultra Dioscoridis in præsentī verba Galeni similia, de ratione curandī Methodi. xiiij. Capite secundo feliciter monstrant, dicentia: Manna est purgamentum Thuris leni astringente prædicta, atq; hoc etiam nomine Thure ipso ad nonnulla utilior, Thus enim puris tantum mouendi facultatem obtinet, utpote nullam astringendi vim habens, magisq; id facit, quod pinguius ex eo est, & magis albicans, sicuti etiam quod flauum ex eo magis est, validius siccatur, Mannæ vero etiam corticis Thuris paululum est admixtum, vnde scilicet adstringendi vim habet, ipse vero cortex Thuris tum adstringit, tum siccatur insigniter, itaq; ad moderatiores sanguinis profusiones eo vtimur solo, sicut etiam ad validiores solo vsto, sed tunc cribrato & in mollissimum puluerem redacto, hæc autem ad verbum Galeni sunt, quibus ipsius, v. Methodi alia respondent verba Capite quarto, subsequenti ordine, est autem Manna medicamentum, quod magis quam Thus adstringit, quare non immerito Galenus per totam eius doctrinam eo præcipue libro, cui titulum de compositis medicamentis *κατα γέννησιν* esse voluit à frontispicio vsq; ad calcem libri Manna in omnibus suis adstrictorijis, medicamentis & compositionibus vtitur, uti & reliqui Græci authores, inter quos Aeginetam esse videre Aetium, Orbasium, et huius farinae reliquos homines. Plinius vero haud hæc sinit, qui libro duodecimo, Capite decimo quarto, ubi de Thuris generib; leges inquit, micas concussu elisas Mannam vocamus, his ergo luce clarius patet Græcorum Mannam adstringendi non vero laxandi, ut Arabum vim habere, sed cum in hac re perplexior est controuersia, quam quæ paucis explicari queat non absurdum mihi fore videtur, si Mainardi Criniti q; verba de hac re in præsentī subscripsero, ut studiosi iuuenes legendo veritatem comprehendant. Hi vero Mainardus atque Petrus Crinitus quanta olim inter se necessitudine fuerint coniuncti, ipsius Criniti verba ostendunt, libro de Honestâ disciplina, Capite quarto, qui cum Varronis locum foedissime deprauatum, ad vxorē Fundaniam scriptum, in pristinum nitorem reddidisset, nullum alium præter Mainardum sibi assensorem requirit, tantum illius hominis eruditioni videlicet tribuens, ne ergo prolixiores simus, Criniti hæc sunt verba.

Criniti
& Mainardi
amicitia.

PETRI

PETRI CRINITI VERBA LIBRO DE

Honestâ disciplina, xxv. Ca. vij. quo nomine a
 pud veteres Manna diceretur

PAULO accidit vt venetijs agerem, atq; in sermone vt sit hominũ doctissimo-
 rum adesset, inter quos bilem mihi mouit ne risum dicam, quorũdam me-
 dicorum inscitia qui quum de Manna mentio haberetur, pari improbitate atq;
 ignorantia asseuerabant, non multis ante seculis neq; ante Galeni ætatem ad no-
 stros inuectam fuisse Mānam, quod à vero maxime diffidet, siquidem Manne
 vsus vt nostri vocant vel Tiberio Cæsare imperante à medicis probatus est, ta-
 met si alio nomine Romani authores, eam appellant vt in plerisq; alijs contingit
 que ad vsus vitę pertineant. Astipulatur huic sententię Cornelius Celsus qui
 curari quędam vlcera tradit si perungatur mele, addito Rore Syriaco aut ama-
 ris nucibus, quo loco Syriacum rorē pro eo intelligi oportet quod à nostris me-
 dicis Manna Hebraico nomine vocatur, cuius humor vt constat Syrijs olim po-
 pulis celebratus est de quo complures, tum Dioscorides copiose ad Arium scri-
 bit Mannam referens quæ ἐν χουδῶσος dicitur, probari in Libano candore præci-
 puo, eaq; adulterari si addatur resina ex Pinu vel tenuissima Siligo q̄ γυσην ap-
 pellat, sunt qui in Papinio Poeta de Manna intelligat quo loco Palestinos & He-
 bres liquores nominat. Orpheus vates et hanc inter Thymiamata refert Mit-
 to Galenũ & alios medicinæ authores qui nobis hac in re patrocinantur. Nostris
 temporibus ea maxime in precio est, quam Calabrensem vocant, cuius commẽ-
 datio habetur, si albicans & friabilis sit. Nec desunt qui hanc Syriacæ præferat
 minime aut me præterit, vel in ipso Thure Mannam dici à Plinio, & alijs mi-
 cas Thuris, que elise sunt. In Thure inquit Plinius, ex concussu micas Mannā
 vocamus quod & Hermolaus Barbarus non ignorauit, vt in perquirenda omni
 antiquitate diligens & accuratus.

MAINARDI EPISTOLA QVARTA

Petro Crinito Florentino de Manna.

CVM heri vesperi post agrotorũ visitationes ad Seplasiariũ quendā de mo-
 cre diuertissem: accedit repēte Florianus meus & bonarũ Irarũ & doctorũ
 hoim studiosissimus, manu gerēs forma Enchiridij libellũ. Ego sititor alioq; re-
 rũ nouarũ p̄cũctor qd rei vnq; acceperit, ait Dialogũ eē de sculptura & emis-
 se ex quodā Bibliopola (tabernāq; indicat) q̄ illũ simul cū nōnullis libris Florētij
 formis excussis venales haberet inter quos recenset Crinitĩ nescio quid, audito
 Crinitĩ mei noie, statim aduolo, magnaq; cū voluptate librũ tuũ de Honestâ dis-
 ciplina reuoluo Capita percurro vniuersa deuoro potius q̄ lego, deus bone quæ
 copia, quæ varietas, q̄ multiplex lectio: q̄ obseruationes, q̄ pura castaq; narratio
 Agnosco in his Crinitĩ viuax illud ingeniũ profundā memoriā acie iuditiũ in
 mentem subeūt nostræ illæ propter arni ripas deābulationes, crescit ardor (quo-
 niam aliter non licet) vel in ipsis tuis commentationibus te audiendĩ videndique
 Librũ igitur domũ mecũ porto, occipio legere cū ctatius modo hoc modo illud
 caput, tādē nescio q̄ modo, vij. ca. lib. vlt. offendo: accēsus nouitate tituli magna
 D ij attenti

LIBER I.

attentione legere incipio video inscios improbos ignaros vocari medicos qui Mannam cuius nunc communis vsus, ante Galeni tēpora ignotā Italiā affirmāt doleo hic simul & gaudeo, doleo quidem me in eorum numero haecenus extitisse, quos video proterea te & floccifieri. Gaudeo ignorantie nebulam per te mihi abstergi, non enim ex his sum qui sibi placendo malunt errare, quam alterius cedendo ingenio resipiscere. Pergo legere, audioq; Tiberio imperante Mannæ vsus a medicis probatum, licet alio nomine eam appellarint. Probari hoc magna animi propensione expetens vniuersum caput perlego, eo tamen lecto non minus ac antea probationes desidero, Siquidem quæ abs te ad huius rei probationem afferuntur (amico vera l. quenti ignosce) mihi haudquaquam satisfaciunt, nam Celsus tuæ sententiæ astipulari (vt dicis) minime videtur. Lectionem ego imprimis deprauatam, vt alibi plerunq; ita eo loco puto, scribēdumq; Rhos, voce quidem græca sed quæ, vt inquit Plinius Latinum nomen non habet, significatq; eum fructum, quem Arabes & vulgus nunc medicorum Sumac dicunt, olim obsonijs & pellibus nunc medicinæ seruientem; de quo & Theophrastus li. iij. de Historijs plantarum & Diosc. lib. i. & Galenus, viij. & Plinius lib. xxiiij. abunde scripserunt; aitque Plinius quod vlceribus medetur manantibus cum melle, quæ fere sunt verba Celsi per te recitata Gal. quoq; ἀντιβαλλομένη scribens Syriacum eum appellat: sed sit vera & genuina illa lectio, certe nullus in differendi arte vel mediocriter eruditus ex ea id affirmabit sequi quod contendis, rorem scilicet Syriacum eo loco oportere intelligi, quem Hebræorum monumenta, & recentiores medici Mānam vocant, Nil enim vetat vel aliam quamuis rem vel ipsum Rhoun intelligi præsertim cum in libris recentiorum medicorū pro Rholegatur aliquando Ros Syriacus, sicut & apud Columellam & Palad. nec Manna intelligi apud Celsum possit nisi inscitia rei medicæ Celsus ipse notetur. Quæ enim vis Mannæ huic nostræ vt mala oris vlcera, de quibus inibi scribit per eam sanescant aut qd' cū amarīs nucibus consortium? Quanto igitur melius peccatum vnius elementi in librarium reiicere Rhumq; ipsum rem a Gal. & cæteris in stomaticis pharmacis summe collaudatam vel legere vel intelligere, quam Cel. ipsum facere alijs a authoribus rationiq; ac sibi met parum cōsentanea affirmare? Dioscorides quoq; in suo illo ad arium περί ὕλης ἰατρικῆς lib. tam nominat eam qua de quaestio est Mannam quam meam hanc quam nunc scribo Epistolam: sed eo ipso quem tu affers loco, hoc est Cap. lxxxvi. de Manna Thuris, non de Manna hac recentiorum scribit: quod profecto adeo est clarum Dioscoridem ipsum legenti vt mirari satis non possim te quem oculatissimum semper agnoui, in tanta luce caligasse. Scribit enim Cap. lxxxiiii. περί λεβάνου, altero. i. lxxxv. περί φλοιοῦ λεβάνου, deinceps vero. lxxxvi. περί μάνης λεβάνου, in hunc modum μάνη δὲ λεβάνου δόκιμος ἐστὶν ἢ λευκὴ καὶ καθερὰ ἄγχοιθρος, & paucis interiectis μίσγεται δ' ἐνίοι δολιζόντες, ξητίνην, πιτύνην, σεσαμείην, καὶ γνην, quæ fere sunt verbum ex verbo quæ per te allata sunt ex eius sententiā, E quibus non aliam Mānam quam Thuris cum intellexisse nullus dubitabit qui sciat idē esse apud græcos λεβανον, seu λεβανώτον, quod apud nos thus videatq; post hoc ca. lxxxvij. in q̄ de Thuris fuligine tractatur ita vt quatuor capitibus vniuersa Thuris materia absoluat, sed & Gal. qui nullibi hanc vulgarem Mannam sub hac voce nominauit, licet de ea in Lib. de alimentis Cap. de melle aliquid tetigerit cum alibi

pluries

pluries tum. xiiij. libr. *περί θερραπειτικῆς μεθόδου* Mannę Libani mentionem habet impleri ea docens suppuratos tumores post sectionem quam & definit *ἀπόσεισμα λιβανώτου*, demum quam Orpheus inter Thimiamata vt scribis, refert, quis vtrancq; internoscens non potius credat esse excibrationem & puluisculū quendam Turis ad suffimenta idonei & quem adoleri aris vetustissimum sit, quā hāc vulgarem quæ penitus inodora suffiriq; contumax ac inepta & quæ in vsus potius ægrotorum quam sacrificia deorum venire cōsueuerit. Neq; igitur Celsus neq; Dioscorides, verum neq; Orpheus id probare mihi videntur quod contendis Tiberio scilicet Cæsare imperante Mannam hanc quam nunc passim ad aluum nobilium (præciosa enim res est) leniendam exhibemus in agnitione & vsu fuisse medicorum. Quare si quas habes huius rei euidentiores demōstrationes eas scribere non pigeat simul Mainardo tuo rem gratissimam factururus, simulq; veritati patrocinator, nisi enim fortiores rationes videro non sum ab Auerro Cordubensi recessurus qui mannā hanc inter ea reposuit quæ post Galenum in vsum venerunt medicorum, nisi forte quispiam antiquitati fauens mel siluestre vt Sudas vel mel roris aut aeris vt Galenus vocatam ab antiquis contēdat, cui nec nos magnopere (vt alias ostendimus) repugnabimus. Vale.

PHILOLOGIA LXXVI.

A *ἰθάλη λιβανώτου*, Thuris fuligo est quæ cremato thure fit, non in officinis præparatur.

PHILOLOGIA LXXVII.

G Ræce *πίπυς*, Latine Picea arbor pinus, teda, Hispanice el pino arbol tea.

DIOSCORIDIS HISTORIA.

P icea nota arbor ex eodem genere teda est specie tantum diuersa.

IVDITIUM NOSTRUM.

Tanta est in pini specierum descriptione inconstantia tanquam incerta historia authorum ex similitudine & arborum mixtura eueniens, vt non facile ex eorum sententijs in præsentī aliqua doctrinæ est mandare, vnde non immerito Plinius natura lib. xvi. cap. x. hæc suæ ætatis medicis non satis constare videtur, quare relictis omnium monumentis quid in hac re sentimus nostro aperiamus Marte, pini arboris Cois vulgo Conos illosferentis intra quos fructus ille strobilus comperitur, multæ sunt species, quædam siluestris folia tenuiora domestico pino atq; conos minores habens quos græci pitudas nominant, magis tamen algentes atq; omnino strobilis carentes, hanc vero pini speciem Græci Pitin, Romani vero Piceam nominare consueuerunt, quæ plures sub se differentias continet, nam siluestris quædā picea est, ex qua pix tantū nigra extrahitur, cuius nō parua apud Canariæ insulam comperitur pars. Alia vero ex qua Resina iā nūc Therebinthina falso dicta, desudat apud Gallos non infeliciter eueniens, reliqua apud Hispanos abunde proueniens, quæ tantū lucernarū loco inseruit quia ignis ea maxime ardet, atq; inde teda siue tæa dicta est, Alia vero picæ liquida est mādās Canarię

D iij simul

LIBER I.

simul vti multis alijs in locis familiaris, his plures addi possent quæ magis nauium orna-
mento quam medico vsui inferuiunt, addimus tamen abietem arborem illã ex qua &
resina simul aufertur, abietem dicimus arborem quam Hispani iuxta Lusitani Faia dic-
cunt, Theuthonici vero een Abeel, Itali Abieto vocant, ex qua multa præparantur va-
sa cupæ similia, nec Marcialis lib. iij. vas illud alio nomine appellauit dicens, namq; ratæ
vacuæ sustentant vndiq; cupæ, sed de his alibi.

PHILOGIA. LXXVIII.

Στροβίλωμ, Strobilus nucleus pini in officinis dicitur quo compositiones suas
S præparant, loht, scilicet de pino, qui in cibum sumptus humores optimos gi-
gnit, sitim sedat, stomachi dyscrasiam tollit, vrinã purgat, nam visus passis, & p
se sumptus venerem excitare creditur.

PHILOGIA. LXXIX.

Σχῖνος, Noster est Lentiscus arbor haud omnibus non satis nota, omni tempo-
re virescens vt ex Ciceronianis verbis à Plinio Lib. xvij. Cap. xxv. subscri-
ptis hoc ordine monstratur.

Iam vero semper viridis semperq; granata,
Lentiscus: triplici solita est grandescere foetu
Ter fruges fundens: tria tempora monstrat arandi.

PHILOGIA LXXX.

Μασίχη, Resina lentissima, Mastix est, nec sub alio vndiq; habetur nomi-
ne quam sub Mastiches Theophrastus ex ixine herba Mastichem colli-
gi dicit Theodorus tamẽ gafa herbam illam Cameleonem album Carduum pi-
neam dictum interpretatur qua ratione vero sapientioribus committo.

PHILOGIA. LXXXI.

Τέρεβινθος, Therebinthus arbor de qua sacre littere legunt, eius duo sunt gene-
ra non omnibus tamen nota, sed aliquibus tantum, & his Sirijs apud Da-
mascum habitantibus Iudeisq; Ex his vero Resina Therebinthina dicta stilla-
tur quanquam tamen in hanc vt in multis recentiorum negligentia efficit vt nõ
bona atq; vera, sed eius loco pensiuua vel laricea vtamur, Resina liquida tamen
vt pro vera mercatoribus Therebentina habeatur, cæterum Resine multis ar-
boribus leguntur vt ex barbaro, cum eis quæ à nobis dicta iam sunt quisq; com-
prehendere valet. Non prætermittam tamen Galeni verba de compositis medi-
camentis Κατάγειν lib. iij. Eo scilicet capite quo vulneratorum neruorum vni-
uersalem curam scribit, dicentia inter resinas, sicut etiam in picis genere, contra-
rio modo habet, aride præsertim ab humidis permultum differunt, omnium ve-
ro siccissima est quam nonnulli frictam alij Colophoniam appellant, huic succe-
dit quæ ex figulinis impura nec despumata sumitur quam si purges in frictam
mutabi

mutabitur. His ambabus siccior est quę dicitur Pitinon Phisema, ac si dicas picea germinatio. Hanc sane seu squalidam in presentī emplastri compositionem non esse idoneam ratus abiēci, vsus autē sum fricta & liquidis, iam vero ex his nonnullę diutius liquidę permanent, quemadmodum Therebintina, alię cito marcescunt sicut Strobilina media vtriusq; est Abietina quin etiam facultate calidior est quidē Strobilina, mox vero Abietina, deinde Therebētina, Cupressi resinam non miscere ausus sum, vtque nonnihil adstringeret. Putabit forsan aliquis nobiscum dissentire Dioscoridem Anabarfeum in sermone de resinis hūc in modum scribentem primo de medica materia cōmentario, Ex omnibus resinis principatus Therebentine datur post eam lentiscine tum ei quę de picea raditur, & Abiete vltimum locum pinea strobilina quę obtinet, in his enim Dioscorides tanquam de infima Srobilina, optima vero Therebinthina sentire videtur. Verū ego ex his tribus resinis, Strobilina, Abietina, Therebinthina, principem certe Strobilinam calore, secundam Abietinam, postremam Therebinthinam esse diximus. Quemadmodum igitur qui inter italię vina austera optimum ponit vinum italicum. Alius ad qualitatem vnā sermonem referens, alius absolute de tota ipsius substantia pronuncians verus deprehenditur. Eadem ratione etiam inter resinas optimam tanquam medicamētū in multiplices vsus accommodatum merito Therebinthinam affirmaueris, nō tamen caliditate primas obtinere. Hęc Galenus.

PHILOLOGIA LXXXII.

Grece πικρά ὑγρὰ, pix liquida, Latine Colophonia, pix Gręca, Hispanice Pex Gregua.

HISTORIA DIOSCORIDIS.

Pix liquida ex pinguißima colligitur teda vt pice materia, probatur splendore, leuore & puritate.

IUDITIUM NOSTRUM.

Plinius Natura. Hist. lib. xxiij. Cap. primo, Pix inquit aliud nihil est quę fluxus combustior in teda sua resinę liquida, tamen in presentī pix officinarum Colophonia, siue Gręca pix est, quanquam & siccam eam Dioscorides appellat picem.

Succeda
neū Als
palathi.

PHILOLOGIA LXXXIII.

Pισσαλίον, Pisseleon oleum picenum, ex pice factum, nō preparatum comperitur, nec à doctoribus scribitur.

PHILOLOGIA LXXXIII.

Λιγνός ὑγρῶς πικρῶς, liquide picis fuligo cremata pice fit, vt supra thuris fuligo

D iij ligo

LIBER III.

ligo, nec hæc præparatur.

PHILOGOGIA LXXXV.

Pισσα ξηρά, sicca siue spissa pix, & Colophoniam esse prædiximus, quanquã liquidam eam Dioscorides simul appellat.

PHILOGOGIA LXXXVI.

Zαπίωσά, siue vt Aegineta Hypochima, bituminis genus est, quo argentariauriq; fabri vtuntur.

PHILOGOGIA LXXXVII.

Aσφαλτῶ, Asphaltus, ab officinis bitumen Iudaicum dicitur, de quo Conciliator Gentilisq; Fulginas quondam argumentati sunt.

PHILOGOGIA. LXXXVIII.

Pιτῆσφαλτῶ picibitumen est, quod nostro æuo propicadis nauigijs in vsu est, nam aliud naturale est, neq; enim illud Moimia est, vt Serapio male opiatur.

PHILOGOGIA LXXXIX.

Nάφθα Babylonici bituminis distillatio est colore candidum, quanquam & nigrum simul comperitur in officinis, non sub Naphta aut bitumine Babylonico habetur, sed verius vt nostra fert opinio sub petroleo oleo, quanq; & illo careant, quare ne omnino illo carere videatur ex lateribus nescio quibus luthis nouis vt Albucasis seruitoris libro, aut veteribus, vt Messue & Arnaldus fieri præcipiunt, quoddam præparant eiusdem nominis oleum, qd si Naphthæ virtutibus respondet, ipsum bene meritum ex tantis sibi tributis nominibus credo, scilicet Philosophorum oleum, sapientia oleum, benedictum oleum, diuinum oleum, & vt summatim dicam, Sanctum perfectiq; magisterij oleum nominant, quæ omnia Naphta ob altas eius vires conueniunt.

PHILOGOGIA. XC.

Kιπάριωσῶ, Ciparissus, Cupressus, & Hispania, Lusitania, ac Italia nota arbor est, quanquam tamen in Germania aut frigidioribus climatibus minime nascatur, quare Plinius Natur. libro inquit decimo sexto, capite, xxx. Cupressus aduena & difficile nascentium fuit, vt de qua verbosius sæpiusq; qd de omnibus alijs prodiderit Cato, eius autem Galbulæ siue nucis aut poma in vsu medicinae tantum sunt, nec sub alio dicto nomine in officinis reconduntur.

PHILOGOGIA XCI.

Græce

GRæce ἀρνέθις, Latine Juniperus maior, juniperus minor, Hispanice Enebro arbol fructus seu eblithas, Gallice du Geniefure, Theutonice Ge niuer, Germanice Meetholder.

HISTORIA DIOSCORIDIS.

Juniperus duplex est, altera maior, minor altera, quæ omnibus nota arbor est Cupresso similis, incultis & maritimis locis nascens.

IVDITIVM NOSTRVM.

Juniperum ἀρνέθιον Græci vocant, Cuius duo nota genera vulgo sunt, Maius scilicet & minus, Cupressi similitudinem referentia, folijs præsertim, quanquam Juniperi spinæ potius quàm folium est, quod Plinius non siluit libro. xvi. Ca. xxi. ij, nec ab arbore unquam decidit, immo semper viret, vt eodem libro. xxi. Cap. retulit, vnde non immerito Topiario operi ac Pergulis idonea arbor, cuius lignum nunquam cariosam senectam sentit, vt ex trabibus Dianæ templi idem tertio capite approbat, quod suauissimi odoris est, multo magis quæ eius Baccae nigrae, quibus in cubiculorum suffitibus vtuntur, Hæc vero Juniperi duo genera tantum arboris & feminis magnitudine inter se differunt, Cæterum non præmittam aliorum sententiam in præfenti citare, dicentium, gummi ex Junipero resudans Sandaracham velut hodie vocant, vermicem esse, quare eorundem Sandaracham omnino a Græcorum esse diuersam intelligent, qui Græcorum Sandaracham non fruticis aut arboris gummi sed Minerale potius esse sciuerit, vt ex Fuchsij libello illo de erroribus medicorum comprehendere est, atque ex Georgij Agricola de re Metallica libro, vt reliquos taceam, qui quantum Arabes Sandaracham cum Arsenico confundant, ibidem monstrat.

PHILOGIA XCII.

GRæce ἑσάθου ἑσάθου, Latine Sabina, herba Sauina, Hispanice Sauina, Theutonice Sauelboom, Germanice Seuenbaum.

HISTORIA DIOSCORIDIS.

BRathy, & hæc duum generum est, alterum folijs Cupressi, spinosis tamē, graui odore, acre feruidæque nature. Curta hæc arbor est, & in latitudinem magis se explicans, alterum eius genus Tamaricis est.

IVDITIVM NOSTRVM.

Plinius Naturalis Historiæ libro. xxiii. Cap. vndecimo, herba Sabina Brathy appellata a Græcis, Duorum generum est, Altera Thamaricæ similis folio est, Altera Cupresso, qua ex re quidam Creticam Cupressum dixerunt, hæc Sauina familiaris omnibus est, quæ folio Cupressi perpetuo virenti est, quare in Thopiaris non immerito continue reperitur.

PHILOGIA XCIII.

GRæce κέδρος, Latine Cedrus, liquorei Cedria pegula, vulgo arbor Cedro.

HISTO

LIBER III

HISTORIA DIOSCORIDIS.

Cedron grandis procerâq; hæc arbor est, colligitur ex ea Cedrinus liquor, fructum fert Iuniperi modo, rotundum, Myreæ Bacce magnitudine.

IVDITIVM NOSTRVM.

Cedrus arbor Iunipero non absimilis, folio tamen spinosiore, & duriore fructu, etiã simili, humilior tamen vt Theophrastus tertio de plantarum historijs refert, quam tamen quas Cedri vidimus arbores in insula præcipue Maderiæ ac omnium inferiorum regis Lusitanie insularum multo maiores Iunipero erant, atq; earũ Bacce maiores durioresq; Iuniperi, quas Cedrides Græci dicunt, vnde Cedri diuersa genera esse facile est comprehendere, vltra Theophrasti verba ab eis quæ Plinius Naturæ libro tertio, Cap. v. memoriæ tradidit, quanquam nonnulla Iunipero potius competentia, Plinius Cedro tribuit, quæ exercitantibus in speculationem committimus. Cedrus vero illarum arborum est, quibus folia sunt capillata, nec vnquã decidunt, quare & Pergulis idonea, cuius materia Iunipero incorruptior est. Plinius Cedrum appellari inquit in Siria humorem e ligno tedæ concisæ defluentem, quo cadauera in Aegypto perfusa diu seruantur, ac eo tedæ funaliaque illinebantur, vt dum arderent, gratissimum odorem referrent, quod Maro hoc carmine notat.

Vrit odoratam nocturna in lumina Cedrum:

Ex Cedro pix colligitur Cedria dicta, licet officinæ eam Pegulam dicant.

PHILOGIA, XCIII.

Grece δάφνη, Latine Laurus, Hispanice Laurel lorero, fructus Bacæ Lauri, Theutonice Bakelere.

DIOSCORIDIS. HISTORIA.

DAphnem Romani Laurum dicunt in Lauro quædam tenuiore, quædam latiore folio est.

IVDITIVM NOSTRVM.

DAphne Laurus, arbor illa quondam Apollini dicata, qua triumphantes in Coronas utebantur, omnibus nota est, cuius duo genera sunt, domesticum & siluestre, parum inter se differentia, quæ paucis in præsentis Dioscorides monstrare intendit. Ceterum eorum Bacce officinis familiares sunt.

PHILOGIA XCV.

Πλάτανος Platanus, inquit Naturalis Histo. lib. xij. Cap. i. Plinius. Sed quis non iure meretur arborem vmbre graciã tantum ex alieno petita orbe. Platanus hæc est per mare Ionium in Diomedis insulam eiusdem tumuli graciã primum inuecta, inde in Siciliam transgressa, atq; inter primas donata Italiæ, & iam ad Morinos vsq; peruenta, quæ autem arbor hæc sit, non satis mihi constat. Germani tamen eam oehm nominare solent, Nec ignoro esse qui illam

Brasi-

Brasiliū arborem dicunt, quæ ex Brasilio Guineæ regione ad nos aduehitur.

PHILOGIA. XCVI.

Maliæ Fraxinus arbor nota est, non vere Persicana, vt Thurius in Aegina versione male interpretatur, de qua Serapion atq; illius Pandectarum collega agentes, non minus fœdè quam ille sunt lapsi, vt Mainardum, Leonicum atq; Fulcium annotasse legimus.

PHILOGIA. XCVII.

GRæce λεύκη, Latine alba Populus αἴγιον, Latine nigra Populus, Hispanice Populopauo alamo, Theutonice Populier boom, Germanice Alberbaum.

HISTORIA ALBAE ET
NIGRAE POPULI.

LEucaeni Romani albam Populum dicunt, Aegirum vero ipsi nigram dicunt Populum.

IUDITIUM NOSTRUM.

NOta omnibus arbor Populus est, cuius duo sunt genera Leuces, scilicet alba Populus, & Aegiron, id est, nigra Populus, in officinis pro Miracopi populei cõpositione passim euenientia, quare cum in Apothecariorum continuo vsu res sint, fit vt non solum a Seplasiarijs, sed ipsis doctoribus de eis inquisitio fiat, atq; id magis circa earundem inquirendas vires, cum Conciliator nomine Petrus Apponensis differentiarum libro illo, atq; aggregatorum libri author Serapio calidam tertio ordine populum esse affirmant. Auicenna vero tanquam in hac re vt in multis non satis constans, sub multis nominibus de Populo.ñ. Canonis libro lectionem agens, quandoq; tertio in ordine eã calidam collocat, quandoq; vero in primo, nã capite. cccxliiñ. sub Auro Romano quẽ Populum dicit, vt eius inferiora verba monstrant, atq; eius fidelissimus interpres Fulginas non negat. Sic inquit Aurus Romanus quid est? nominatur Achirofa, natura calefacit vehementer in tertio, & exiccat in primo, & eius flos est vehementioris, et ipsius gummi vltimum in calefactione est, hæc Auicenna. Nam ibidem Populum intellexisse, eius corruptum idioma monstrat, cum pro nigra Populo Græcorum scilicet Aegiro Achirofa scripsit. Eadem vero verba sub alio nomine nucis scilicet Romanæ cap. c. vii. tanquam rei scriptæ obliuiofus aut Lethargus Auicenna repetiuit dicens. Nux Romana quid est, nominatur Acrufex, natura calefacit vehementer in tertio, deficcat in primo & eius Gummi est vltimum in calefaciendo. Nos vero credimus Acrufex Leuces loco Auicennam vt solet corrupte scribere, sed non his, de hac re Auicenna contentus iterum de ea sub auro caput prefixit, quo albam cum nigra Populum miro modo confundit, atq; iam non tertij ordinis calorem ei tribuit, sed potius, si metrum, aut temperatum, vt eius sequentia monstrant verba. Haurum quid est dicitur, quod gũmi eius quæ ex hac arbore est, Romana karabe, cuius natura æqualis ad siccitatem declinans paucam est, iam his claret verbis, Auicennam non vno comprehendi errore, sed potius duobus, vt inferius monstrabitur. Derelictis ergo Auicennæ intentionibus, nobis scopus erit Populo ex Galeni dogmatibus suam tribuere naturam, vt deinceps candidati iuuenes in eadem perquirenda non defatigentur. Galeni ergo de facultatibus medicamentorum simplicium sexto libro Capite. Aegiro hæc sunt verba. Aegiri flores calidi quidem

concilia
tor Pe-
trus apo-
nensis.

Ouidi

Successus
suis et
potius
mi.

LIBER I.

dem sunt, primo recessu a temperamentis, at indifferentia quæ habetur in siccando & hu-
meftando paulū quidē ad siccius deflexerunt, Neq; enim te decipiat vetus & vulgata
illa traductio Calidam in tertio ordine statuens, quū parua ei fides erit adhibenda, Nā
cum ex Græca ad Arabicam, ex Arabica ad Latinam linguā traducta sit, multis scateet
erroribus, mutila ac manca multis in locis est, & Galeni verbis, Aeginetæ sententia asti-
pularum libro suo septimo inquit, Aegiros, id est, populus nigra, in primo ordine ca-
lescit, modice siccat, & tenuis est substantiæ. Sed ne omnia autoritatibus conuincamus,
hanc non ad maiorem extolli gradum, eius monstrat sapor, odor, ac omnia cetera in ea
comperta, quibus vis comprehendi est, gustate ergo primo quidem ad strictionē quan-
dam ægram monstrat, post eam vero amaritudinem subobscuram quandam, nec olfa-
ciendo ea teterrimi & ingentis est odoris, vt quidam dicit, aduersus quem Iacchus qui-
dam Alaxinus non infelix Burdegalensis medicus argumentatus est, vt eius vulgatus
libellus legenti monstrat. Olfacite ergo forsan non inuitis pedibus in nostram ibitis sen-
tentiam, cum non minus odora odore quodā non insuauis olfacienti est, quæ omnia exi-
guum calorem monstrāt, vt primum gradum excedere in caliditate nō dicatur. Quare
Auicennam, Conciliatorem, Serapionem in hac parte halucinosos omnes vident, vnde
hac in re longiores esse nolumus, cum Mainardus Epistolarum libro suo hæc adamu-
sim explicuit, sicut & Fulcius ex eius intentione, Scias tamen non me Leucæ, id est, albæ
Populi temperamentum citare velle, cum de ea parua sit dubitatio. Cum magis ad frigi-
ditatis quam ad caliditatis latus accedat, vt Galeni Aeginetæq; verba monstrant.
Consuluimus tamen in præsentem non multum abesse, siue in Miracopo Populeo Leucen
id est, albam Populum siue Aegirum immisceas, Cum Leuce vltra illa frigiditatem ar-
guentia quæ tribuunt, absterfuiam quandam vim, ei simul condonant calliditatem ar-
guentem, vt ex Galeni doctrina didicimus, Sed quum veterum doctrinam hac in par-
te sequuti sumus, qui cum de Populo alba, loquuti sunt, simul & de nigra mentionem
agunt, non Marcelli versionem in hoc adhærentes, quam in omni sequimur, non absurdū
quendam Auicennæ ac sequacium errorem monstrare erit, ex his Dioscoridis non satis
intellectis verbis emanantem asserentibus scilicet, fertur vtriusq; Populi lachryma circa
Eridanum fluum in distillando densari fieriq; quod electrum Græci, Romani Succin-
num vocant, At his ergo Auicenna imbutus verbis Succinum, siue vt communes kara-
be appellant, gummi Populi arboris esse intendit, ac de eo secundo Canonis capite tricē-
tesimo septuagesimo quarto, sic verba memoriæ tradit. karabe quid est, gummi sicut
Sandaracha tendens ad citrinitatem & albedinem & peruietatem, & quandoq; decli-
nat ad rubedinem, quæ attrahit paleas & fracturas plantarum ad se, & propter hoc no-
minatur karabe, scilicet rapiens paleas Persice, & est gummi arboris quod dicitur Nux
Romana, quæ est composita ex terrestri parte subtili & aqueitate, sicca natura est calida
parumper, sicca in secundo, hæc Auicenna, quibus temperatum esse dicit, sicut libro illo
de viribus cordis sub his verbis karabe calida in primo, sicca in secundo, opinio tamen
est quod sit frigida, hæc ipse, quanquam superioribus in verbis karabe siue Gummi Ro-
manæ nucis, vt dicit, calidum tertio ordine esse vult, vt hæc a principio legenti verba
sunt nota, tamen in his non insistimus, aliquantisper tamen oculos ad propositum ver-
tendo quantum Auicenna deceptus sit, atq; cum eo plures alij monstrant ea quæ Plinius
scribit libro trigesimo septimo, capite secundo. Nam vltra nonnulla fabulosa ibidem
ex Aeschylli, Philoxeni, Nicandri, Euripidis intentionibus quæ Ouidius Methamor-
phoseos libro secundo sequutus canit,

Ouidi⁹

Indefluunt lachrymæ stillataq; sole rigescunt

De ramis electra nouis.

Et Theophrasti, Xenocratis, Mitriditatis, Theomenis, Sophoclis Tragici, multorum
Succinū insignium Philosophorum verba subscripsit, quibus non contentus propriam hac in re
cuius ar sententiā tradidit sequenti capite dicens, Certū est gigni in insulis septentrionalis Oceæ
borisgū ni, & a Germanis appellari Glessum, itaq; et a nostris vnam insularum ob id Glessari-
mi, am appellatam, Germanico Cæsare ibi classibus rem gerente, Austruiam a Barbaris di-
ctam, Nascitur autem defluente medulla Pinci generis, arboribus vt gummi in cerasis
resina

resina Pineis erūpit humoris abundantia, densatur rigore vel tēpore Autumnali, cum intumescens æstus rapuit ex insulis, certe in littora expellitur, ita volubile vt pendere videatur atq; concidere in vado, quod arboris succum esse prisca nostri credidere, ob id Succinum appellant. Hæc autem Plinij omnes nostro æuo vera esse affirmant, quare Auicennam vt reliquos lapsos esse manifestum est, Nec enim Dioscorides eam famam vel opinionem approbat, nam cum fertur inquit, insinuat commentum non probare, immo vt erroneum explodere.

PHILOLOGIA XCIX.

GRæce *μακίς*, Latine Macer macis, cortex nucis Muscatæ, Theutho-
nice Foulie, Hispanice Macas.

HISTORIA DIOSCORIDIS.

MAcer cortex est, qui à barbaris affertur, crassus, colore subruffo, & qui vehementissime in gustu adstringit.

IUDITIUM NOSTRUM.

VT non pauca præstantissimis olim medicis, in maximo medendi vsu habita, quæ nobis nunc aut ignota, aut si vsui sunt ex altissimis tenebris, vel vt verius dicam, ex ipsis inferis, quo demersa erant, in lucem reuocata sunt. Sic nobis multa quæ ipsi omnino ignota fuere, diuina prouidentia quæ omnia regit & tuetur, in lucem traxit, qualia hæc inter plura alia. Ambram Anacardium, Casiam fistulam, Galaingiam Moscum, fausel, Sandalum, Camphoram, ijs et Macem et Muscatam nucem, quidam addunt, vt Mannam, Mirabolanoq; taceam, qui non mea tantum sed aliorum sententia falluntur, cum Dioscoridis in præsentia Macer Macis aroma illud celebre sit, vt eiusdem in præsentia verba monent. Nam vltra ipsum corticem esse, & subruffi coloris est, atq; adstrictioris cuiusdam particeps aromaticæ, id quod & Galenus libro septimo simplicium clarioribus verbis, sed longioribus monstrat, indicatq; hunc ipsum esse dicens: Macer cortex est qui ex India conuehitur, gustu multum acerbo, cum leuicula quadam acrimonia odorata, iucundum sane, redolens vt pleraq; aromata siue odorata, quæ ex India conuehuntur, his Aeginetæ verba vt solent adstipulatur, libro septimo suæ medicinæ, quibus verbis quisq; nisi talpa cecior sit, antiquorum Macerem, corticem Macem nostrum esse fatebitur. Nam vltra ei consignatis signis, neminem dubito esse, qui Macem corticem Muscatæ nucis esse non sciat, qui ex India, præsertim tamen ex prouincia Malaca dicta aduehitur, quæ minime Galeni dogmatibus repugnant, immo in omni accessunt. Quare quum res ita se habeat, Plinium hac in parte hallucinari manifestum est, cum Macem radicis cuiusdam corticem esse dicat, libro duodecimo, Cap. octauo, sub his verbis. Et Macer ex India aduehitur, cortex rubens, radicis magnæ, nomine arboris suæ, qualis sit ea, incompertum habeo, quibus verbis manifeste Plinij error deprehenditur, quare, dictis adherendo & nucem Muscatam antiquis notam esse arbitramur, quam apud Dioscoridem, Galenum, Orbasium, Aeginetam, Aecium, reliquosq; huius doctrine homines nomen hoc nusquam (quod equidem obseruari legi) Scimustamen Barbarum Mainardumq; Epistolarum libro sexto Muscatam nucem Mirificam Græcorum appellare, quam inter Græcorum caria Romanorum scilicet nuces debere reponi credo, nam Balanem Mirepsicon, id est glans vnguentaria, quam Mirabolano dicunt, longe alia res est, vt Barbarus non oscitanter eo in loco scribit. Sed hæc sapientioribus discutienda committimus.

Quæ an-
tea Ino-
ta,

Error
Plinij.

Nux Mi-
rifica.

E PHI

LIBER I.

PHILOGIA XCIX.

Vimus. **Πτελία**, **Vimus**, hæc illa arbor est, quæ viridis facile ceditur, sicca vero valde difficiliter, cuius Plinius quatuor connumerat genera, xvi. libro, Cap. xvij. Columella vero duo tantum, Nos vero tum quia vulgo arbor nota, tum quia medico vsui parum competēs, de ea nil amplius loqui proposuimus, hoc magis cum de ea Mainardus, Fulcius, cæteriq; recentiores sua verba commiserunt, Serapionem, Pandectarium redarguēdo, Qui quæ huic debebantur, non sine ingenti errore Fraxino tribuere, Memoriae tamen id quod iam diximus reuocabimus, **Vimi** huius bestiolas **Cenipes** appellari.

PHILOGIA C.

Σαπρωτης ξυλωμ, **Saproteta** **Caries** lignorum est, qua **Cirurgici** ad vlcerum mūdificationem vtuntur.

PHILOGIA CI.

Καλαμ, **Calamus** arundo est, cuius innumera apud Plinium varijs in locis, Barbarumq; legenda sunt genera, non prætermittenda tamen verborum Plinij repugnantia, Error nō paruus à doctis iudicandus, libro decimo sexto, Capite trigesimo sexto, Nam inter arundinis species, verba committens, eius **Adarcham** siue **Adarchim** nomine appellat dicens, Est & in italia nascens **Adarcha** **cha**, nomine **Palustris** ex cortice tantum sub ipsa **Coma** vtilissima dentibus, cui vis eadem est quæ **Sinapi**. Plinium autem in his verbis cecutire, non multis **Plinij** opus est monstrare, cum eiusdemmet verba libro trigesimo tertio Capite vndecimo dicitis oppugnent, cum non arundinis speciem **Adarcham** esse dicat, sed rem potius arundinibus adhaerentem, verba autem ita habent, inter aquatilia dici debet. Et **Calamochn** licet melius **Calamachus**, Latine **Adarcha** appellata, Nascitur circa tenues harundines, spuma aque dulcis ac marine vbi se miscent, his iam verbis quisq; Plinium hac in re sibi ipsi oppugnare comprehendit, atq; vllam rei certitudinem nō habere, cum vno in loco **Adarcham**. **Calami** speciem collocat, alibi vero eandem **falsuginem** arundinibus ex aqua congeſtam facit, Nec eiusdem vigesimi libri verba Capite vigesimo secundo de hac re recitare volumus, cum hæc dicta sufficiant, Nobis tandem (vt rei veritatem candidati lectores habeant) intentio est. **Dioscoridis** in præſenti subscribere verba libro sexto, Capite nonagesimoprimo, quo loco de **Adarche** legma præfigitur **Adarcem** inquit, **Romani** pariter **Græcis** **Adarcem** dicunt. Nascitur in **Capadocia**, qui **Adarces** appellatur. Est is veluti gelata **falsugo** in humidis palustribusq; locis proueniens, fit secatis paludibus, concreſcitq; in harundinibus & cremijs

Asij

Asij lapidis, his Dioscoridis verbis Plinij error detegitur cum altera rei ignorātia simul & loci quo Adarces gignitur comprehenditur, quum Adarcham in Italia gigni asserat, Dioscorides vero non Italia sed in Capadocia Galatia dicta nasci faretur, quæ si in Italia nasceretur, Dioscorides non præterisset, immo memoria commendaret, vt eius mos est, dictis vero Galeni sententia astipulatur libro vndecimo de facultatibus simplicium medicamentorum dicens. Adarcion quoddam vero masculine efferunt Adarcon, alij foemine Adarcen appellant, essentia quidem sua, velut spuma est aquæ salis concreta, circum harundines & farragines concreta, acerrimum hoc est simulq; calidissimum. Aegineta ab his haud desidet, libro suo, vnde manifeste errasse Pliniū vel pueris perspicuum est, quocirca consultius mea sententia Colnutius fecisset, si hunc Plinij errorem admitteret, q̄ dum illum defendere cupit in tam foedum errorem incideret, vt belle in illum, vulgatum illud carmen possit quadrare. Incidit in Sillam, Nam & duas esse Adarchas nugatur, quarum ab Dioscoride aut Galeno diligentissimis alioqui harum rerum scrutatoribus mentionē factam nunquam legimus, sed nos Colnutium hunc nescio quem, qui fortassis maiore cum honore in sua arena, hoc est in iure Ciuili versaretur omitamus, atque ad ea que magis instituto nostro quadrant stilum accommodemus.

Plinij
error.

PHILOLOGIA CII:

Papirus, Papirus, Alexandri magni victoria, vt Plinius refert Naturæ lib. decimo tertio, Capite vndecimo. ex Varronis mente ad Cartharum vsu inuenta fuit, cum antea Palmarum folijs atq; arborum libris vtebantur, cui studia bonarum artium multum debent, atq; magis cum charte vsu maxime humanitas vitæ constet & memoria. Præsens tamen Papirus, iuncorum species quædam est, quæ ex India hodie ad nos aduehitur, senium sustentandi gratia, ex qua quondam pro scribendis literis chartæ preparabantur. Reliqua vero huius species vt Strabonis fert sententia, Biblos est in India simul crescens & Bele;

Iuncorū
genus.

PHILOLOGIA CIII.

GRæce μυρίκη, Latine Myrices Thamarix, Thamariscus, Lusitanice Tamargueira, Hispanice Eltarai Tamariz, Germanice Tamariscen.

HISTORIA DIOSCORIDIS.

MYrice Thamarix omnibus nota arbor est, nascitur prope paludes, & in stagnantibus aquis, fructum fert quemadmodum & florem concretionem sua muscolum, nascitur fatiua quædam Thamarix in Aegypto & Syria, in cæteris agresti similis, sed semine Gallæ simili.

IUDITIUM NOSTRUM.

E ñ Mirica

LIBER I.

Mirica a Græcis quondā in maximo habita honore, arbor a nobis Thamariscus dicta est, ut præter reliquos Plinius Naturæ lib. xij. Cap. xxi. Sub his verbis exponit Miricem. Et Italia quam alij Thamaricē vocant, hæc vero rei rusticæ vulgo nota arbor est, folio Cupresso simili, fructū Gallæ similē fert, quæ præcipue apud auri fluuiū quæ nos Tagū appellamus nascitur, licet multis alijs in locis humectis. Ex huius ligno Lienosis calices fiunt, quos vniuersa medicorum schola maxime laudat, tum Dioscorides, Plinius, Columellaq; lib. rei rusticæ. viij. Auicenna multis in locis cæteriq; Arabes, Plinius tñ vt dubiū legentibus diluamus, Natur. Hist. lib. xvi. Cap. xxvi. Thamaricem, nec semen aut fructū mittere dicit, quod non de dicto sed alio scopis tantum nascente intelligere est, vt ex eiusdem lib. xxiiij. comprehendi potest.

PHILOLOGIA CIIII.

GRæce *ερεικη*, Latine Erica, Hispanice Vrguera, Germanice Heyde, Lusitanice V rzes vrgueira, Theuthonice Heye.

HISTORIA DIOSCORIDIS.

ERice fructifera arbor est, Tamarici similis, multo tamen breuior, eius flore vtentes apes, mel nequaquam geuerosum conficiunt.

IUDITIUM NOSTRUM,

Nihil Erica tractabilius aut vulgarius, cum ex ea scope hodiernis temporibus præparantur, scilicet non longe a Mirica differens, licet multo breuior flore, paruo albo, rufedine quadam parua, permixto, quo apes q̄ maxime delectantur, atque eis peculiare est oblectamentum, vt ex eo non paruam mellis quantitatem non adeo tamen boni conficiunt, quod Ericē mel apud Plinium nominatū cōperio lib. xi. Cap. vi. Cæterū me mini autē Dioscoridem quandoq; lib. iij. Cap. decori Hipericonis genere dicentē Corim Ericæ folia similia habere licet minora pinguioraq;. At Coris folia ex Plinio quæ sint inuestigemus, vt inde errorem quendā oīno conuincamus. Plinij autem hæc sunt verba lib. xxvi. Cap. viij. Est & aliud Hipericon, quod alij Corim appellāt, folio Thamarisci, & sub ea nascitur, sed pinguioribus folijs & minoribus, Plinij autem hæc verba omnino eadē Dioscoridis sunt, quare quendā Nicandri scolasten in hac parte hallucinari nullus non scit, qui Ericem herbā Hederæ folijs constituit, vt legenti manifestum erit, At cum hæc dictis veritatē repugnent, vt ibidē reliqua plura, paruam illi tribuimus fidem. Nec hæc longinquioribus verbis exponere intendimus.

PHILOLOGIA CV.

GRæce *ακακalis*, Latine Acacalis, Lusitanice Tamargueirinhas, fructus Camarinhas.

HISTORIA DIOSCORIDIS.

Acacalis fruticis in Ægypto nascentis semen est, Tamaricis semini quadantenus simile.

IUDITIUM NOSTRUM,

Acacalis

Acacalis ab Acacali Minois regis filia, ab Apolline viciata, de qua Apollonius posset Acacalis Aeta in argonautico cecinit, dicta est, frutex haud etiam Miricæ dissimilis, qui & si prospere in Aegypto veniat, nostris simul in regionibus quæ belle crescit, apud Lusitaniam saltem fructum fert album, rotundum, paruum, margaritis simillimum, quem auidissime pueri mulieresque comedunt, atque idiomate suo ob magnam similitudinem eiusdem cum Tamarisco diminutiuo nomine Thamargerinhas appellitant, vbi vero Galenus de Acacali loquutus sit, aut sub quo nomine ignoramus. Aegineta tamen sub propria dictione de Acacali sua verba commisit.

PHILOGOGIA CVI.

GRæce ῥάμνος περσεφόνοιο λευκάκαθα, Latine Rhamnus, Grossularium, Gallice vng Grosseillier, Teuthonice Stekelbesie.

HISTORIA DIOSCORIDIS.

Rhamnus frutex est, nascitur circa sepes, rectis virgibus & acutè spinè modo quam Oxiacantham dicunt aculeatis, folia habet parua, oblonga, mollia, modice pingua. Est præter hanc & alia Rhamnus candidior, itemque tertia nigrioribusque cum rubore aliquo folijs, quæ ramos cubitorum fere quinque longitudine profert, spinosiores quidem, verum in firmioribus nec penitus integris spinis, fructu lato, candido, tenui folliculi figura, Verticillo simili.

IUDITIVM NOSTRVM.

Rhamni Dioscorides tria annumerat genera, Plinius vero duo tantum, atque ea inter rubri genera libro. xxiiij. Cap. xij. collocauit. Ex quorum altera radice Liciu fieri in aqua decocta asserit. Prima tamen Rhamni Dioscoridis verba, huic conueniunt frutici, quem Grossularium vocant quidam, qui non aliunde præcipue quam inter presepesque nascitur, topiario operi continue eueniens, cui folia Apio similia sunt, pinguiora tamen atque molliora, nec aculei illi ad eius ornatum necessarij desunt, fructum fert Ophancijs vuis non absimilem, acinos ficu intus similes habentem, quo agreste loco in cibarijs & edulij hac præcipue Australi in regione vtuntur. Apud Lusitaniam iuxta Hispaniam, nunquam me illum vidisse fateor, Nec reliqui quicquam a nobis dissident illi præcipue quos in hac re percunctati sumus, Cæterum huic dicto reliquum genus Rhamni omnino simile reperitur, fructu tamen differunt, cum rubrum intus nucleum habent fructum mittat, omnibus arbor nota, Pergulis satis idonea. Nam de his reliqua apud Marcellum Vergilium legito.

PHILOGOGIA CVII.

GRæce ἅλιμος δαμάσωνιο ποσειδῶνος διάδημα, Latine Halimus, regia herba, Solis corona, Osiridis diadema, Damafonium.

HISTORIA DIOSCORIDIS.

Halimos frutex sepiendo aptus, Rhamno similis est, sine spinis, folijs oleæ sed latioribus, nascitur maritimis sepibus, coquuntur folia eius olerum modo in cibos.

IUDITIVM NOSTRVM.

E iij Halimus

LIBER II.

Halimus est, qui quisq; ille sit ingenuè fatemur ignorare, quoniam Dioscorides eum similem dicit Rhamno, atq; olus esse, id quod Aegineta lib. siue medicinæ primo Capite de oleribus subscribit, Nam prosequens ibidem olera quæ ob falsilaginem & amaritudinem aluum subducunt, inquit, idem præstat Halimon, vt quod acris orem qualitatè repræsentet. Nos vero scimus hodie arborem Populi genus Halimū dici, quæ egregie præ cæteris arboribus in altitudinem crescit, ob idq; lanceæ ex ea præparantur, quam Dioscoridis Halimum crediderim, quanquam inter olera eam collocassent. Quum & Ulmi folia noua pro oleribus obsonijs decoquenda antiquitas adijcebat, nisi Rhamno similem Halimum fecisset, quare in hac re nihil temere affirmare volo, vos per ocium diligentius inquirete.

PHILOLOGIA CVIII.

Græce παλίους, Latine Paliurus, Germanice Holsam, Hispanice Azebo, Lusitanice Carrasco.

HISTORIA DIOSCORIDIS.

Paliurus notissimus frutex est, spinosus durusq;, semen eius pingue fuliginosumq; est.

IUDITIUM NOSTRVM.

Nullum in medicina est periculum maiusq; grauissimorum authorum dissensiones quibus præsertim fidem debemus. Quum ex eis quæstiones, altercationes oriuntur, atq; inde errores, quo malo nullum maius dicente Plinio; Nullum est in medicina mendacio periculū maius, qm̄ in ea vel minimum erratum citra vitæ humanæ detrimentum esse nequit, lib. xix. exordio primo. Nec hæc citra rationem in præsentī prælibata sunt. Cum Theophrastus vir cui multum deferunt bonarum artiū studiosi, longe a Dioscoride Plinioq;, Paliuro suam tribuit descriptionē. Eius enim hæc sunt verba: Et Paliurus in siliquis quibusdā semen habet, in quibus tria quatuorve semina sunt, quæ verba, vt Dioscoridem taceam, quantū a Plinij sententia differunt, sequentia monstrant e libro. xiiij. Cap. xix. Cyrenaica regio Loton postponit Paliuro, fructuosior hæc fructuq; magis rubens. Cuius nucleus non simul manditur, iucundus per se atq; suauior e vino, quin & vina succo suo commendans, iam hæc atq; Dioscoridis, legenti manifestum est Theophrastū ab eisq; maxime differre, cum non in siliquis Plinius Dioscoridesq; Paliurū fructū aut semen habere dicant, sed nudū potius, id quod & frutex ipse ita esse monstrat, Cū Paliurus frutex licet multis in locis arborefcens est, latis aculeatisq; folijs omnino similibus Cocci. i. fruticis illius, grana Lenticulis simillima ferentis, quibus insectores vtuntur, atq; ex eo Scarlatum tingitur, fructum vltra rubrum fert, Baccas scilicet paruas, nudas atq; inter ramos, non vero trinas, quadrimas in siliquis proferēs, is vero quia spinis horridus in sepibus & topiarijs maxime cōperitur, nec hunc Paliurum esse Plinius haud negabit, quum vltra reliqua ei conuenientia Paliurum spinæ genus esse, cuius semen Afri zuram vocant, libro. xxiiij. Capite, xiiij. fatetur. Cæterum non præteribimus id quod aliqui nō sine errore fatētur, fruticem seu arborem istam taxum Smilacem antiquorum esse, quum Nicandro Dioscorideq; præsentibus magnitudine folijsq; Abieti similis & æqualis arbor est, quæ minime huic eueniunt, his adde Smilacem perq; venesficā esse, vt Dioscorides libro quarto, Cap. lxxviiij. fatetur se non de ea alicuius gratia q; vt ab ea tanquam ab ingenti peste fugerent homines scripsisse, quod Plinius Naturæ lib. xvi. Capite vndecimo non siluit, multoque minus Maro primus maximusq; Buscolici carminis Latinus author, sic enim fugiendam apibus esse arborem hanc hoc carmine

carminē cecinit. Et tua Cirnaeas fugiant examina taxos. Quibus iam facile perpenditur eos toto coelo aberrare, credimus autem nos Theophrastum reliquum a nostro paliuro cognoscere, ut eius insinuant verba, cum hoc tamen peritioribus hæc cognoscenda relinquimus.

PHILOLOGIA CVIII.

GRæce ὄξυάκανθα, Latine Oxyacantha, Acida Spina, fructus Berberus, Gallice Espine Vinete, Germanice Versich.

DIOSCORIDIS HISTORIA.

OXyacantha, agresti Piro similis arbor est, minor tantum magisque spinosa fructum fert Myrti baccis æqualem, confertum, rubentem, fragilem, nucleos intus habentem multifidam radicem & altius descendentem.

IVDITIVM NOSTRVM

OXyacantha acida spina, absurdum enim esset ab acuto aculeo qui omnibus spinis est, hanc proprie dici acutam, quare ab eius foliorum fructusque acido sapore nomē sibi vindicasse crediderim. Spinofus hic frutex est, fructum officinis Berberos dictum ferens, nec locus quisquam in quo eius mentio apud Plinium sit nunc mihi succurrit, scio tamen quas Dioscorides Oxyacantho possessiones tribuit, Plinium paliuro referre, si quis vero aliqua in parte de eo apud Plinium scriptum inuenerit, dicat & minime grauius feram rem in errorem vocari.

PHILOLOGIA CX.

GRæce κυνόςβατος, Romane Cynosbatus, Sentis Canis, Rubus Canis, Cani rubus. Hispanice rosál montesino. Lusitanice Roseira braua.

DIOSCORIDIS HISTORIA.

Cynosbatus, frutex est rubo longe maior, arborefcit enim foliaque habet longe quam Myrtus latiora, spinas in virgas durissimas, florem candidū, fructum oblongum Oliuæ nucleo similem, quum maturefcit rubentem intra quē lanis similia sunt.

IVDITIVM NOSTRVM.

Cynosbatus Græcis, Sentis Canis Columellæ est, alijs vero Rubus Canis Theodoro vero Gazæ Cani rubus ob id quod eius flores Canum rabidorū moribus medeantur, hæc vastissima spina atque communis maximos ferens ramos est, cui folia rosæ similia sunt, atque flos licet minor absque odore tamen, quæ nonnunquam attollitur, & arborefcit, fructumque fert rubrum, oblongum, similem Oliuæ, intus vero lanuginosa semina habentem, qualia in fructibus rosarum comperiuntur, ex quibus confectio præparatur quædam ab Hispaniæ Seplassarijs fluxui mariscarum conueniens, hunc vero fructum mulieres puerique effrenati comedunt, eiusque lanuginosa abijciunt semina, Cynos Rodos

E iij vero

LIBERII.

Bedegar vero Rosa Canina Bedegar Myropolarum est, Chamebatos vero longe aliud, de quibus. iij. Lib. Cap. xxxv. xxxvi. domino benefortunante loquemur non transilire tamen est id quod apud Plinium legitur Cynobatum pro Cappari nonnunquam sumi, vt Lib. xij. Cap. xxij. quanquam alibi Libro. xxij. Cap. xij. de Cynobasto de quo nunc, lectionem agat.

PHILOLOGIA CXI.

GRæce $\kappa\upsilon\pi\epsilon\sigma\omicron\varsigma$, Romane Ligustrum officinarum Alkana, Gallice du troesne, Germanice Beinheltzlin Hartinglin, Italice la Oliuella.

DIOSCORIDIS HISTORIA.

Ciprus Oleæ similia folia per virgas profert, latiora tantum, mollior atq; & magis Herbaceo colore, flores habet candidos, muscosos & odoratos, fructum fert nigrum sambuco similem.

IVDITIVM NOSTRVM.

Alkana. Cipro, Ligustrum etiam num in sentibus crescit, folijs Mirti vel Oliue, quæ ratione Itali Oliuellam eum appellant, frutex florem gerens Maij tempore album, odoratumq; quo deciso baccæ eueniunt, autumnij tempore cum reliquis nigrescentes, omnino sambuco persimiles, ex quibus optimum fit atramentum, vnde eū describens Vergilius bucolicorum Libro inquit, alba Ligustra cadunt, vaccinia nigra leguntur, nec Columellæ verba lib. x. Vergilio oppugnant nigrum esse Ligustrum affirmantia sic. Et nigro permixta Ligustro Balsama, Cum Vergilius ad flores, Columella vero ad maturas eius baccas respexit, hic autem frutex raro apud Hispanos comperitur, quum hoc tamen officinis familiaris est, sub nomine tamen Arabico Alkana siue Henne, atq; ex floribus non iniucundum præparant oleum e Alkana dictum simulq; aquam per elambicationem Cancro, vlceribusq; gutturis maxime conuenientem, vt Plinium tamen cæterosq; fileam, hac in parte hæc de Ligustro sufficiant, multi tamen Vergilij verba aliter a nobis exponunt, dicentes vaccinum hyacinthum græcorum esse, nostræ tamen sententiæ isto modo adhero vt si quis claris & euidentibus argumentis aliter se rem habere probauerit, non inuitus me ab ea auelli sinam.

PHILOLOGIA CXII.

GRæcanice $\phi\iota\lambda\lambda\iota\varsigma\epsilon\alpha$, Latine Phillyrea tilia arbor, Teuthonice Lindenboõ Germanice telia, Lusitanice Amieiro.

HISTORIA DIOSCORIDIS.

Phillyrea tilia arbor Ligustro magnitudine equalis est, folia & hæc olea habet, latiora tantum nigriora atq; fructum fert lentisco similem, nigrum, subdulcem, & ceu racemosum, nascitur asperis locis.

IVDITIVM NOSTRVM.

Tilia

Tilia aliquibus locis arborefcit, in aliquibus vero fruticis naturam nō excedit, qua re inter Dioscoridem & Theophrastum controuersia diluitur, Dioscorides vero arborem Ligustro similem esse dicit, Theophrastus vero arborem, cuius materia fabrica expetitur, Tiliam describit, hic vero arborefcens Tilia est, ex qua lucorum ornamentum præparatur medico vsui raro eueniens.

PHILOGIA. CXII.

GRæce κίσου, Latine Cisthos Cistus frutex Ladaniferus, Lusitanice Stebam.

DIOSCORIDIS HISTORIA.

Cistos frutex ramosus & foliosus, nec adeo grandis, folia habet in orbem circinata nigra, & hirsuta flores punice figure sed in femina colore candido.

IUDITIUM NOSTRUM.

Cistus non vero Cissos, cum hedera sit, cuius non aduertentia Plinius hac in re misero modo cecutiuit vt Leoniceum a frontispicio vsq; ad Calcaneum libri videre est, atq; Colinucium Plinij patronum in eiusdem defensione, qui vtinam Plinij eo in loco hallucinatum fateretur, quum vt ibidem inquit ex Ciceronis dogmatibus, cuiusuis hominis est aberrare atq; non potius tam sede cecutiret. At Cistusq; illa sit nostrum de Ladano iudicium legito, cum de eo non nihil attingimus.

PHILOGIA. CXIII.

GRæcanice ὑποκίσις κίτινος, Romane Hypocistis Hypoquistidos Barba Hircina, Hispanice pultegras, Germanice Bockbart.

DIOSCORIDIS HISTORIA.

Hypocistidis tria genera sunt coloribus distincta, Ruffo, viridi, & cãdido, Acacie modo succus ex ea colligitur.

IUDITIUM NOSTRUM.

Hypocistis Barbarorum Hypoquistidos est, succus scilicet officinis familiaris herbae, videlicet apud eos Barbe Hircine dictæ, quæ apud Hispanias passim crescit. Non vero succus rosæ siluaticæ. Vt olim Scribonius largus affirmabat est, cum siluatica illa rosæ, quam caninam dicunt Cinorodos atq; officinarum bedegar est, ceterum non longe ab hinc meminit Dioscorides quum de malo granato lectione agit exprimitur Hypocistidis succus modo ex floribus punicorum succus, nec enim in præsentia aliquid refert herbam ipsam Hypocistidem siue Citinum aut succum ipsum eo modo appelles vt Dioscorides & Aegineta simul faciunt.

PHI

LIBER III

PHILOLOGIA. CXV.

GRæce λανός, Latine frutex Ladaniferus, Lusitanice Esteban, Hispanice Xara, pinguitudo ladanum laudanum vulgo laudano.

HISTORIA DIOSCORIDIS.

Est & alterum cisti genus, quod ladon a quibusdam dicitur frutex, cisto simili ter nascens, longioribus tantum nigris folijs, quibus per ver pinguitudo quædam, quæ adstringendo sit inhæret, omnibus quibus, & Cistus accommodata fit ex eo Ladanum, folia eius pascentes hirci capreque, pinguitudinē, Barbis & fœmoribus quoniam viscosa sit inhærentem reportant, quam de pectentes, melis modo, per colum liquant, seruantque, in offas conformatam.

IVDITIUM NOSTRVM.

Plinij
Aucene
& Serapionis
error

Ladanum officinarum Lapdanum siue vt pronunciant Laudanum succus Barbis hircorum adherens ex quodam Cisti genere est. Non vero Cisti id est hedere unde quantum Auicena Plinius Serapio atque ipse pandectarius cecutiuerint manifestum est, illis præcipue apud Mainardum Leonicum atque fulcium versatis, quis autem Ladaniferus frutex hic sit medicorum bonam partem Hispaniæ saltim qui hæc legerint sciant, opinari illum quem nos Lusitani nostro idiomate fruticem steba dicimus esse, illi vero Xara nominant, folio oblongo oliuæ per simile maiore tamē & latiore flore roseo candido, totus ipse viscosus frutex est, atque capre libentissime eo vescuntur, sic enim huic frutici omnia nota eueniunt, vt hunc ipsum vere esse credam, merito igitur laudandi illi Sepalsarij sunt, qui apud eos Ladanum e pinguedine viscositateque, fruticis illius caprarum barbibus adherente, construunt, hic autem frutex fœmina est, alter vero Masculus folio in orbem circinato subnigro hirsuto quæ est, Lusitani vero hodie alterius differentia fœmine scilicet suo idiomate nomine masculino eum stebam appellant quem Cisti esse opinor, quum vt omnia ei conueniunt, sic ad eius Radices Hypocistis maxime nascitur.

PHILOLOGIA. CXVI.

GRæce ἔβανος. Latine Ebenus guaiacum, lignum Indicum: Lignum sanctum: diuinum lignum. Theutonice hout vut Indien. Hispanice el Lenho de las Antilhas.

HISTORIA DIOSCORIDIS.

Ebenus probatissima Æthiopica est, nigra nullis pectinibus, leuore suo cornu lenigato, similis spississime in frangendo soliditatis, quæ gustum, mordaci erosionem, tentat, & leniter adstringit, prunis imposita iucundo odore, & sine fumo vaporatur, recens pinguitudine, quam habet accenditur & flammam, igni admota agit, eadem in cote attrita ruffescit, est & alia Ebenus Indica candidis, & ruti

& rutilis inter currētibus, lineis similibusq; crebris maculis, probatissima tamē prior illa.

IUDITIUM NOSTRUM.

MUltis olim quæ vel natura edidit, vel ars inuenit, indicta sunt nomina tū Græca tum Latina, quæ si nobis non omnino sint incognita, cum præsertim illa quotidie præ manibus habeamus. Quibus tamen nominibus apud antiquos fuerint appellata, non omnino discernere valemus. Quot vel hominum negligentia, vel temporis edacitati potius sit imputandum, adhuc non satis constat, tum quia potius ita sunt peruerse immutata, vt in eorum loco, varia quædam sint instituta. Quo factū est vt bonis disciplinis & præclaris artibus, pene caligo sit obducta, atq; tanta earum irreperit obliuio vt omnes fere ad interitum quendam vergere visæ sunt olim apud præscos illos heroes: quos nunc facilius sit admirari q̄ imitari, artes quæ mentis inquisitione consistant, vt adulte viguere, sic postea ad nostrorum hominū manus delate, ita emarcuere, vt nō nullis timor inceserit vt plane de illis esset actum, omnipotentis tamen dei opera (vt omnibus) sic huic arti in tempore subuenit, optime vniuscuiusq; industriam excitās vt eas ab tenebrarum incitijs reuocatas in lucem præferrent. Quod vt ab omnibus non infeliciter est inceptum, Ita bene & prospere processit, cum libros non inuites ediderint. Quibus artium corruptele, quæ antea nescio quoniam nostro a latore vigeabant, num pessimum eunt, inter quos non postremas, Ludouico Viueto adscripserim viro vt in summa Lodouici dicam inter græcos latinissimo, inter Latinos Græcissimo, inter vtrosq; optimo. Quem ci viues tanti nec sane immerito nostra secula faciunt, vt nullus eui tractus huius viri memoriā laus delere possit, ita enim omnia luculenter scribit, vt in eloquentia etatem triuisse videatur rursus ita rerum vim a parte ostēdit, atq; ob oculos ponit, vt in ea totus plerisq; appareat, nec Leoniceum Mainardum vtrunq; Ferrarientem, vtrumq; doctissimum, vtrumque rei medice experientissimum, sua laude defraudauerim. Qui præclaris æditis voluminibus, de nostris hominibus optime sunt meriti, quibus heroibus. Quicquid scimus si modo quid scimus, acceptum referentes atq; ab ipsoꝝ perēnibus fontibus, paruos nostros cantharos adimplentes, hoc opus componere sumus aggressi, sed quum ipsi non sine ingenti laude (quid de vnaquaq; re sentirent) audacter nec minus erudite præferrent, Non video quur mihi vitio sit vertendum, si quid de Hebena nostrum Iudicium aperiamus, cum ille ab omnibus ferme præ manibus habeatur, nec tamen quid apud antiquos fuerit sciatur, quantum ergo superis de Gaiaci beneficio nos debemus, simul & de Gaiacū Hebena nos debere omnes sciant, cum Gaiacum lignum vulgo notum antiquorum ebe Ebenus est, cū omnia ac si acu pingerentur, Ebena, quæ Gaiaco insunt respondent, nec enī nō est curabimus in præsentī atq; in medium afferre, rationes ad hanc nos trahentes opinionem vt deinceps quilibet non inuitis pedibus nobiscum vadat, audiant ergo Gaiacum vltra præscis cognitum esse, atq; oculorum fluxionibus præcipue euenire, contingit quum superioribus annis noue terre quædam antiquis incognitæ, reperte essent, in quandam incidissent insulam Hispani, cuius omnes accole, morbo Gallico quandoq; laborat, ac si nos variolis, nobiles vero Hispani, quum quæstores in prouincia essent, ac grauiter morbo illo affligerentur, ab indigenis medicamentum quo curarentur quærunt, illico lignum Huaiacum (sic enim insulares pronunciant) monstrant, non lōge abinde vt reliqui a morbo liberati, vt summum bonum, vsum eius in Hispanias attulere, Guaiacumq; ipsum appellent, insularum vocem sequentes Huaiacum lignum appellantium. Ex arbore apud eos crescente, proceritate qua apud nos fraximus, quæ folijs vestitur plantaginis similibus solidioribus tamen, ac rotundioribus, fert fructum castaneis similem, atq; vt tradunt solutium, huius arboris color Cineritij existit coloris ad nigredinem tendentis, atq; id optimum nonnulli putant lignum, decorticato vero Citrini cuiusdam particeps est coloris ad albedinem tendentis, in medio vero omnino nigrum est, atq; illud melius in quo quamplurimum nigri est, quia oleaginosum magis, ac pinguedinis maioris est particeps

LIBER I.

riceps, quare absq; ratione agunt, qui lignum illud, minus de nigro habens, reliquo magis laudant, cum duobus sumptis ligni frustis, altero nigredinem habente: reliquo vero non habente, habenti maior inest vngtuositas, atq; inde melius, Sed multo melius hæc possent probari, quæ nota omnibus fore credo, quum ipsum Ebenū esse probauerimus. Est vero lignum illud durissimum, vt vix secabilis, eius duricies sit, atq; ponderosissimum, vt nulla eius quanquam minutissima pars, in aqua fluitat, aut supernatat, sed omnino mergitur, & subcidit, boni (si prunis incendatur, est odoris, a quo Gummi subnigrum prouenit, nec a se minorem in ebullitione: mittit odorem, boni saporis est, atq; iucundi, vt tradunt assuetis, his iam verbis manifeste deprehenditur, Gaiacum lignum antiquorum Ebenum esse, cum in omni Dioscoridis descriptioni in præsentī respondet, tam in eius colore, quam in reliquis omnibus Guaiaco tributis, vt legenti manifestum est, nec Plinius his non suffragatur, lib. xvi. Cap. iij. dicens Spississima ex omni materiæ, ideo & grauissima, Iudicatur Ebenus, vt Buxus, graciles natura, neutra in aquis fluitat. Nec suber (si dematur Cortex) nec Larix, ex reliquis siccissima, lotosq; Romæ ita appellatur deinde robur exalburnatum. Et huic nigricans color, magisq; etiam citiso quæ proxime accedere ebenum videtur, hæc autem Plinij Ebenum Gaiacum esse omnino conuincit, cum Gaiacum spississime materie est, vt nonnunquam lapis esse videatur, coloris nigri quoad intrinsecam eius præcipue partem, grauissimumq; vt ipsum minutissimum etiã incisum non supernatat, quibus de causis cariem aut vetustatem nunquã sentit, vt ex Diane templo, ibidem Plinius approbat, nobis hac in re Hermolaus barbarus astipulatur, si quis nucleum non tantum verborum corticem spectet, a quo Marcellus Vergilius nihil quicquam desidet, nec Pausanias in Atticis ille audiendus est, qui Ebenum nec folia nec fructus ferre prodidit, nec a sole conspici, sed sub terra tantum radices esse quas fodierunt Aethiopes inquit, vt in exactam tamen huius ligni cognitionem deueniamus, atq; ipsum Ebenum esse conuincamus, quanquam ex dictis notius fere sit, quam vt demonstratione alia egeat, eius tamen possessiones ipsum esse Ebenum affirmant, cum vis ei inest, ex calcificandi extergendi & tenuium partium, id quod eius sapor, qui semel cognitus nunquam errare sinit, monstrat indicatq; quum ipse amarus sit, omnino calidum lignum esse, nam Galeno teste de facultatibus simplicium medicamentorum lib. iij. eiusdem numeri Capite, Et. xvij. xix. atq; Aristotele, de anima lib. ij. Theophrasto cæterisq; Philosophantibus quæ amara ea & calida dicuntur, quanquã non desit quidam medicorum Emulus, Nomine Arabs Cordubensis auerois, oppositum asserere, atq; impudenter patribus contradicere, non solum amarum caliditatem arguere, sed etiam frigiditatem affirmando, vt ipsum videre est commento. ij. de anima atq; de sensu & sensatu, multoque clarius quinto sui colliget Cap. xxvij. qui, vt ibidem rem nouam aristoteli aut Galeno occultam monstrat de Opio argumentum finxit, cum summe amarum atq; frigidissimum sit, sed quam hæc Lutheriana in Philosophia opinio sit, non multis opus est comprobare, cum non hæc prima aut vna tantum in Philosophia aut Medicina apud auerroim sit, immo eius omnia opera passim scaterere erroribus, atq; contradictionibus vulgo iam notum est, quanto magis apud Zimaram in eiusdem contradictionibus versantibus, si eas forsitan non affectione detenti legerint, nec minores suo in colliget contradictiones reperiantur quas ad præsens Cithare tediosum periergon quæ esset, memorie tamen nonnullæ ex multis succurrunt, complexionem simplicem, negat, Galenūq; vt solet reprehendit postea vero milies eam præscribit, hominibus sanis morbos publice vagantes timentibus, Theriacam non cōuenire affirmat, bilem naturalem posse putredine infici, & febrē causare omnino negat, postea vero eam assignat, Zinariam & prasinā bilem putrifieri posse & febrē causare non minus negat, earum tamen alibi curas conscripsit, hæc tamē memorie occurrerunt, multa huiusmodi dicenda erant, quæ tamen prætereo cum non instituti istius sint, ne tamen si Auerroici quidam sint, asserant, quæ bucce occurrūt, nos tantum deblaterare, eiusdem Auerrois argumentum diluamus, nam si fulginatis gualterijq; burlei mentes amplectimur, amaritudinem illam opij a partibus circumstantibus calidis euenire non oscitanter fatemur, cum nullum apud eos quantūcūq; frigidissimum mixtum quin in eo partes comperiantur calide, est inuenire. At licet hæc veritatem contineant

rineant. Credimus tamen amaritudinem illam opio ex artificio euenire, non vero e natura sua, quod sane credendum est, cum Aristoteles Theophrastusque in præscribendis naturæ rationibus exercitiores, nusquam hoc aut simile prodiderint. Est igitur lignum hoc quantum ab amaritudine Calidum, haud hanc caliditatem eius non firmat odor iucundus, cum Galeni sententia præsentem, omnia odorata sunt calida, odores autem a fumi mali euaporatione seu exalatione fiunt quæ caliditatem arguunt, ut Aristoteles secundo libro de anima, ac lib. de pomo, quod Galenus libro quarto simplicium ca. secundo docens inquit, Sed & odoris sensus in ipsis cerebri est ventriculis, velut & id quoque alibi a nobis est demonstratum. Et odorabilem vaporosa est substantia. Ea enim quæ a corporibus defluunt ambienti permixta, ac deinde per narium inspirationem in cerebrum delata sensum mouent. Recta ergo ratione quæcunque odorata eadem & calida sunt, quippe cum vaporum copia a calore proueniât hæc Galenus. At si Galenus ex his accidentibus qualitatibus doceat non iudicandum de facultatibus medicamentorum, ut libro citato secundo ca. tertio Nam ibidem monens quod nec a colore, nec ab odore, nec a consistetia, aut congelatione, nec a duritie, nec a leuitate ratiocinari de medicinarum facultate, oportet hæc sequentia verba scribit. Per quæ de Canphora argumentum diluitur scilicet frigidam & odoram, deinde inquit. Tam fœde in rationibus hallucinantur ac pueri modo speculationem logicam ingressi, eisdem erroribus tenentur, qui ex odoribus medicaminum facultates coniiciunt. Nec enim quicquid bene redolet calidum est, quod quidam dietitant, haud intelligentes quo pacto inaudire oporteat, quæ ab Aristotele & Theophrasto super hac re sunt prodita. Licet Galeni hæc vera sint, experientia docet discreta, ipsum lignum calidum esse, quæ abunde sufficit pro iudicandis medicamentorum facultatibus, iunctis duntaxat paucis epilogismis si uerationibus communibus quarum nonnullæ habitæ sunt, nam ut enim quotidie percipimus ab his præsertim ligni huius coctionem sumentibus, non solum in ore caliditatem percipiunt, sed quæ maximam in ventriculo, uti reliquo in membro quod aqua ipsa attingit, atque inde ægritudines frigidæ sanat, ut omnes iam ad illud tanquam ad salutem spectatissimam confluant, quæ omnia calidum esse monstrant, nam Galeno teste tertio de temperamentis, ac simplicium libris. Illud per se medicamentum calidum dicitur, non vero per accidens si corpori occurrens a principio obcursum usque adeo permaneat, calefaciendo procedat, atque in calefactione augmentando, quod simile de frigido, humido intelligendum est medicamento, illud autem & siccum esse, ultra experientiâ, per rationem etiam scrutatur. Cum eius amaritudo maxime monstrat, quum omnia amara, non solum calida, sed & sicca esse Galenus testatur, quarto simplicium libro capite. xviii atque de ratione victus in morbis acutis, commentario tertio, libroque illo de placitis Hypocratis & Platonis, nec ubique de melle & musto nimis coctis argumentum deficit. Nec hac de causa ab alijs spoliatur qualitatibus lignum hoc, Galenum in præsentem audiamus libro tertio citato cap. xiiij. qui nobiscum hoc ordine fatetur. Reliquum autem est id, cuius subinde iam ante necessario mentionem quidem fecimus, verum absolute nondum exposuimus. Est autem istud nempe omnia propemodum medicamenta licet sensu simplicia appareant. Natura tamen esse composita, quin & subinde quoque diuersissimas continere in se facultates, nempe excernendi & sistendi, incrassandi, & extenuandi, rarefaciendi, & condensandi, illinendi, atque abstergerendi, tendendi, & laxandi, cæterasque oppositiones vniuersas, ut in sequenti hoc libro patebit, at mirum minime hoc videri debet in id genus facultatibus, cum vni & eidem medicamento vim calefaciendi & refrigerandi in esse appareat, & exiccandi & humectandi, aut tenuium partium & crassarum. Hæc Galenus. Non ergo est difficile ultra qualitatibus ligno supratributis hanc vnam tribuere humiditatis scilicet. Cum lignum hoc partes quasdam oleoginosas pingues viscosas secum contineat, quibus forsân ligni decoctionem sumentes aluntur, atque inde per longum permanent tempus absque victu vilo. Cæterum ut tamen omnia admodum tractemus & ad ordinem omnia gerantur in quo caliditatis gradu lignum hoc collocari habeat

Opio amaritudo ab artificio prouenit.

Ebenus multis qualitatibus vestitur

F aut sic

LIBER III

aut siccitatis humiditatisque ex Galeni doctrina dicamus. Dum igitur medicamentū dicimus Calidum, frigidum, siccum, humidum, non alia de causa, nisi quia talē valet imprimere qualitatem in corpore humano. At quod excalificat nec frigefacit nec humectat simetrum, id est temperatum medicamentum appellare necesse est, a vincente ergo seu excedente cognominatur facultate. At Calidum primi nominamus ordinis, quod non excalescit, non tamen euidenter, quia de causa ad illud comprobandum opus inferre demonstratione est rationali. Sic de frigido, humido, sicco dicendum est, illud vero quod manifeste aut calefacere aut frigefacere aut humectare aut deliccare potest, eū secundi esse ordinis dicitur. At quod iam vehementer quidem, non tamen summe, tertij dicitur gradus, quod vero adeo excalescere potest, ut scaram moliatur & vrat quati, nec hæc Auicenna secunda seu primi, non docuit de his tractans quæ proueniunt. Ex his quæ comeduntur & bibuntur dicens præterea dicamus quod medicinarum gradus iam quatuor positi sunt &c. His ergo perpensis atq; examinatis quisquam cui gradui caliditatis, siccitatis, humiditatisq; lignum hoc subijci habeat, facile comprehendet præcipue tamen ligni odorem, saporem atq; ipsius operationes attendendo. Nos tamē quæcum eius caliditas vehementer sentitur, non solum in corporibus temperatis, sed ægris simul ut Gale, regiam viam nos incedentes. Experimur simulq; siccum secundo gradus ordine. Humidum vero primum gradum non excedere ipsa rei experientia, quæ reliquis præstat. Confirmat, nec hac de re ipsum esse hebenum quis dubitabit, imo id ipsum esse affirmabit. Quum antiquorum de Ebena verba tenuerit, quæ omnino dictis respondent. Galenum ergo audiamus de facultatibus medicamentorum. Dictione propria Ebenus ex his lignis est quæ trita aqua in succum soluntur, vis ei inest excalescendi, extergendi. Et tenui partium, quam obrem quæ pupillas obfuscant, extergere creditur, miscetur alijs remedijs ocularibus quæ ad vlcera multa, fluxiones & bullas siue pustulas accommodata sunt, Galenus per ea verba, quæ trita aqua in succum soluitur dicunt, Ebenum gaiacum esse insinuat. Nam proprijs videmus oculis, si ligni scobem aut ramentum per noctem in aqua macerant, succum oleolum supernatare, quem e ligno euenire non ambigimus. Cum non ex aqua aut olla vitreata noua diligenter elotale ligno ipso Ebena scilicet quod tritum aqua in succum soluitur facile credendum est. Paulus præterea Aegineta Galeni similia ad dictis nihil dissidet, quæ Galeni verba Plinius subscribens volumine xxiiij cap. vnde primo inquit. Nec in Aegypto quidē nascitur Ebenus ut docuimus nec tractamus alienos orbes. Non omittetur tamen propter miraculum scobem eius oculis vnicè mederi dicunt, lignoq; ad cotem trito cum passo caliginem discutit &c. His iam verbis luce clarius claret, Gaiacum Ebenum antiquorum esse. Nec enim ab hac nostra opinione retrahat id quod in omnium ore est, multa nunc Gaiacum possidere, quæ minime Ebena præstiterunt. Nā licet notitiā de eo olim habuere, non tamen exactam, ut nos quanquam si Galeni dogmata exacte perpendimus, hic ipsi affectus qui nunc eo medicantur & olim medicari comperiemus. Auicenna præterea secundo sui Canonis libro nostram firmat sententiā dicens, Ebenus quid est, est nota quæ ex ea melior est nigra equalis, in qua non sunt lineæ, & similatur in suo tactu cornu tornatili, & est valde compacta & solida. In cuius sapore est medicatio, & quum ponitur super carbones eleuatur ex eo odor bonus acutus, natura calida est & sicca. In secundo, operationes & proprietates, fricatur in aqua, sic plures lapidum. Et est subtiliatua absterfua abstergit pomū oculi & albuginem, & ex ipsius fricatione fiunt collyria, & fit ex ea alcohol, ad medicinas oculi propter vehementiā conuenientiæ eius. Et quū aduritur eius ferratura super sartagine deinde abluatur & confert vlcerebus antiquis & Ophthalmiæ sicca & scabiei oculi, dixit alcanzi quod ipsa frangit lapidem in renibus, et dicitur quod ipsa est resolutio inflationis ventris. Hæc Auicenna quæ minime ab antiquorum placitis differunt, cum licet Ebenum eam secundo ordine calidam collocet nos vero tertio nihil discriminis est, cum Auicenna vltimam secundi gradus metam. Nos vero primam tertij intelligimus. Non me in præsentem præterijt id quod nō nulli opinantur Auicennæ carum Gaiacum nostrum esse, quia ludicum lignum atque

es oiq
mitam
as de ob
Gradus
medica
mētorū

Gaiacili
gni tem
peratura

Ebenus
solum
multis
partibus
vnde
vnde

Iuncturis conueniens, vt videre est xx Can. ca. cclxxxvi. Nos vero hanc non omnino aspernantes opinionem, Caron aliquod Ebeni genus esse credimus. Nec te decipiat reliquū ab Auicenna lignum Indicum dictū quod Agalugim appellat. Cū illud lignū aloes sit Dioscoridis vero agolochon. Hæc ergo de Ebena siue gaiaco in præsentī sufficiant, cum eistamen quæ Mainardus atq; Huttenus de illo tradidere, ille in epistola ad Cardinalem Simphorianum hic in eo libro qui de Guaiaco scribitur.

PHILOLOGIA. CXXXI.

Tam florem quam spinosum fruticem comprehendens quo nascitur nomen. Rosa nostra est, cuius variæ sunt species, quas Plinius libro xxi. cap. primo meminit, præter eas quæ rubris ac sentibus crescere solent, quas Caninas græci, Plinius vero græculas appellare consuevit rosas, ad præsens tamen, quædam sunt rosæ purpureæ odoratissimæ, quædã vero minus incarnatæ dictæ, quædam vero subflauæ, quas Damascenas moschatas, quod odore moscum referat quidam nominant. Ex quibus leneliabim apud Auicennam prima quarti multis in locis citatū confici, nonnulli affirmant, dictum scilicet de Rosis Persicis quibus tamen non accedimus. Cum licet rosæ illæ Damascenæ siue Moschate, quæ apud anconam Italiæ urbem quā optime inueniuntur, & aluū subducant. Auicenna tamen non de illis, sed ex floribus potius perseę arboris illud cōstrui præcipit, qui maxime sunt solitiui. Et pituitam bilemque per inferius excreant. Ceterū rosæ sunt & albæ multarum specierum sed omnium frigidissimæ & humidissimæ. Ex quibus aqua præparatur rosacea, atq; oleum, tum absolute, tum cum abiuncto rosaceum dictum, vt tamen exacte rosæ partes cognoscamus Mainardum in præsentī audiamus, cum suum cuique tribuere iustū est qui præ cæteris rem clarā epistolarum libro. iij. epistola quadam cuidam Hipolito missa fecit.

MAINARDI VERBA EPISTOLARVM LIBRO QVARTO
EPISTOLA TERTIA.

Antiqui in Rosa sex partes, non nomine tantum sed viribus quoque & facultatibus differentes cognouere, quas a recentioribus fere neglectas, non inutile fuerit recensere. Rosam primo diuidunt in folia, flores, & capita. Folia in vngues, & id quod exemptis vnguibus remanet in flore, aliud semen, aliud capillus, in capite aliud cortex, aliud calix (vt Plinij verbis vtat) intelligitur. Vngues pars illa candida vocatur, quæ capiti de proximo herens præcidi a Seplasiarijs consuevit. Rhodomeli, vel Rhodosaccharum reliquo paraturis Florem luteum, illud intelligunt quod folijs circumquaque ambitur separatū in

F ij Capil

IVDI

LIBER I.

Capillum, id est, in tenuia quedam fila, et in semen quod sub his filis Lanugine quadam opertum cortice continetur, Caput solidum illud intelligunt, quod folijs & floribus ceu basis substernitur. Cuius superior pars, ex qua flos & folia prodeunt, proprie Caput, reliquum Calix nuncupatur. Differre autem hæc non nomine tantum, sed & viribus Dioscoridis primum testimonio probatur, florē in Gingiuarum fluctione inspersum, capita pota in alui profluuijs, & sanguinis excreationibus, folia ad alios ab his vsus commendantis. Sed & Galenus libro septimo de simplicibus medicamentis, florē in adstrictiora vi, ait folijs præstare. Quod etiam confirmavit Auicenna, libro secundo, licet pro flore semen, sicuti alijs in locis scripserit. Septimo quoque libro, qui de cōpositis medicinis secundum loca patientia inscribitur, Hiram medicum ait idem Galenus in quadam Andromachi compositione, rosarum folia in flores mutasse. Plinius florem scribit somnium facere, semen vrinam ciere, dentium dolori igni sacro & stomacho mederi, & naribus subductum caput purgare vngues Epiphoris salubres. Ex his rosæ partibus re ipsa & vi, ne dum nomine differentibus, flores Antheræ nomine recentiores significasse: ex hoc maxime videntur, quod ea in morbis vtuntur, qui astrictoriam vim valde desiderant, qua præcipue flores pollere, Galeni testimonio superius demonstrauius, Quod & nomen ipsum manifestat, quū ab eo quod est ἄνθος ἰδίον, id est, flos rosæ, deductum videatur voce tamen (vt fieri vulgo solet) paulisper decurtata. Hæc habui de Anthera, quæ scriberē, magis vt tibi morem gererem, q̄ humanæ saluti consulturus. Quando non magni periculi res est, vtrum ex his quæ petieras, pro Antera capiatur.

PHILOLOGIA CXVIII.

Pastilli
Diarodon.

ῥόδιον, Rosei Pastilli, siue Trocisci è rosis, Aegineta libro septimo Diarodon Pastilos nomine eos appellat, atq; ad arcendos tantum humorum fluxus eos ordinat. Recentiores vero Diarodon Pastilos à roseis separant Pastillis, quos in vsu habent officinæ, atque scamonia, nonnunquam ad subducendum aluum acuatos.

PHILOLOGIA CXIX.

Græce λύκιον, Latine Lycium, Buxa spina, officinarum vulgo, Succus Lycium.

HISTORIA DIOSCORIDIS.

Lycion spinosa arbor est tricubitalibus virgis, & aliquando maioribus, cetera quas folia sunt, densa, Buxo similia, fructum fert Piperis figura, colore nigro, amarum, et cum leuore densum, corticem vero pallidum, diluto, Lycio similem, radices numerosas, latas, lignosafq; colligitur ex ea succus Tusis, vna cū frutice radicibus.

IUDITIVM NOSTRVM

Naturalis Historiæ, Volumine. xij. cap. vij. inquit Plinius, fert & spina piperis si-
 militudinem, præcipua amaritudine folijs parvis densisq; ciperi modo, ramis triū
 cubitorum, cortice pallido, radice lata, lignosaq; buxei coloris, hæc in aqua cū ses-
 mine excepto, in æreo vase medicamentum fit quod vocatur Licium &c. Hæc Plinij ea-
 dem fere Dioscoridis sunt, quamuis ipse dissimulauerit vt in omni eius opere, & Colinu-
 eius fortiter neget, hic vero succus in officinis sub eodem nomine habetur, quanquam nõ
 is vere fit, quem Dioscorides aut Plinius describit, sed eius potius loco, Capri folij suc-
 co vtuntur, eumq; licium appellant, nonnulli tamen Sepalsiariorum serapionis auctori-
 tate nixi, licium ex Oxiacanthe radicibus, id est, ex radicibus fruticis ferentis berberos,
 construunt, atq; eum pro optimo recondunt. Nos vero iam quod vero Indico illo ca-
 remus Licio, non isto aut illo vti eius loco cõsulerem, Sed potius quod ex Rhamni ra-
 dicibus præparabitur. Nam Plinio teste Naturæ volumine. xxiiij. Cap. xiiij. de Rham-
 no, huius radice decocta, inquit, in aqua fit medicamentũ, quod vocatur Licium, per alios
 quot vero lineas inferius, Licium præstantius e spina fieri tradunt, quam & Pixa Can-
 thon Chironiam vocant, quales in Indicis arboribus diximus, quoniam longe præstã-
 tissimum existimatur Indicum, Coquitur in aqua tusi rami, radicesq; summæ amaritu-
 dinis, æreo vase fere per triduum iterumq; exempto ligno, donec mellis crassitudo fiat
 Hactenus, his iam mihi videtur multo melius fore, si ex Rhamni radicibus Licium præ-
 paretur, q̃ ex reliqua spina, Cum antiqui, cum vero Indico carebant Licio, ex ipsis radi-
 cibus Licium præparare non dubitabant.

Licium.

PHILOLOGIA CXX.

GRæce ἀκασία, Latine Acacia, eius succedaneum Prunorum siluestrium
 Succus, Hispanice Andrinus montesinas, Lusitanice a Prunhero mon-
 tesinho, Germanice Schlehen.

HISTORIA DIOSCORIDIS.

AAcacia nascitur in Aegypto, spinaq; arborefcens est, fruticosa, nec recta, in
 altum crescens, flore albo, semine ceu Lupinorũ, candido, in siliquis clau-
 so, ex quo succus exprimitur, sicaturq; in vmbra, ex maturo niger, ex immatu-
 ro ruffus, nascitur præterea ex spina hac gummi.

IUDITIVM NOSTRVM.

His iam omnibus claret Dioscoridis verbis, quanto errore medicorum, vulgus cõ-
 prehendatur, in hoc quod Pruna illa siluestria quæ in spinis proueniunt, quantũ-
 uis austera, pro vera Acacia interpretatur, cū re vera longe alia res est Spina, sci-
 licet Aegyptia, tũ florẽ semẽq; ceu Lupinos, in siliquis inclusum cãdidũ habens, ex quo
 succus ille eodẽ noie appellatus, exprimitur, q̃ minime huic vulgari videtur, vbi enim
 tale illi semẽ, vbi claudẽtes illi silicas videtis, nec enim hanc Dioscoridis, genus hoc fer-
 cūdũ descriptũ esse iudicabitis, qm nec ei verba cõueniãt, cū vt legitis & illud cõiũctis
 simul folliculis, semen suum trinum quadrinumve, lenticula minus fert, nulla adhuc fru-
 ctum similitudine, sed vt perfectius rem conuincamus, vidistis, o harum rerũ curiosi vi-
 ri, ex ea, triplex illud a Dioscoride Gummi scriptum fluere, primum lambricorum figu-
 ra, & vitrea transpauitate, pellucidum, autem optimũ, secundum candidum minus bo-
 num

Vij

F iij num

LIBER III.

Gummi
Arabicū

Cianea
lachry-
ma Aca-
cia

num, tertium resinofum & sordidum, plane inutile, quorum nescio an primum, vel secū-
dum, utinam non tertium Gūmi nostrum Arabicum sit, quod Serapio Acacie esse dicit,
quanquam tamē Dioscorides, Aecius, Galenusq; absq; Epitheto, comi id Gumi tantum
dixere, nec enim arborem vnde colligitur designant, immo congelatam concretamq;
lachrymam, quam arborum trunci producāt, describunt, Sic enim Galenus de facultatibus
simplicium medicamentorum volumine. vii. Gummi lachryma est, congelata cō-
cretaq; in truncis Arborum, ipsam producentiū, velut resina quoq; in multis visitur, q̄
resinam proferre possunt, hoc autem an cum Arabico Gummi idē sit, dubito, scimus ta-
men Plinium lib. xiiij. Cap. xi. maxime Aegyptiæ spinæ Gummi laudare, quod Acacie
vere est, vt lib. xxiiij. Cap. xii. monstrat inquit. Est & Acaciæ spina, fit in Aegypto al-
ba nigraq; arbore item viridi, sed lōge melior est prioribus, fit & in Galatia tenerrima
spiniosiore arbore, semen omnium lenticule simile, minore est tantum & grano & folicu-
lo, colligitur autumno ante collectum nimium validius, Spissatur succus ex folliculis a-
qua cœlesti perfusus mox in Pila tulsis exprimitur organis, tunc densatur in sole morta-
rijs in pastillos, haftenus Plinius, Arabes vero simul Arabicū cum Gummi, magno am-
bitu, pluribus facultatibus præditū efferunt, vt Tragacantham si nō superet, certe equet,
quanquam Dioscorides, Galenusq; illi opplendi obstruendiq; vim tantū tribuunt, qua-
re sapientiores hac in re audire cupimus, iudicentq; cum fandi locus his sit tributus, illi
tamen hoc vnum sciant, Andromachum lachrymam cianeam Acaciam appellare.

PHILOGIA. CXXI.

GRæce ἑτεροακανία, Latine altera Acacia.

HISTORIA ALTERIVS ACACIE.

ACacia altera, in Capadocia & Ponto Aegyptiæ similis nascitur, multo tamē
breuior ad terram humilis, tenerior, aculeis plena quos vallorum modo,
prætendit, rutæ folia habet, semen (autumno) fert coniunctis simul folliculis, &
in his trinum quadrinumve lenticula minus.

IVDITIVM NOSTRVM.

HAec Plinij Galatiaca, Acacia est, Li. xxiiij cap. xij.

PHILOGIA CXXII.

Aμύρχεις Amurcha expresse Oliue recrementum est.

PHILOGIA CXXIII.

GRæce ἄγνος, ἄγνος, λύγος, τριδάκτυλον, ἄιμαΐδωσ. Latine Agnus, Ligus, a-
gonos, sanguis ibis, piper agreste, salix amerina, agnus castus. Theutonice
Vvater mulghe. Lusitanice Pimenteira siluestre. Hispanice Gatillo casto
arbor.

DIOSCORIDIS HISTORIA.

Vitex

Vitex frutex arborefcens eft, nafcitur afperis & incultis locis, prope profluentes, torrentes, aquas, & flumina, ramulos habet longos, Vitilium modo lentore fuo infragiles folia oleæ, teneriora tantum, florem alterum eius genus candido cum purpureo, alterum purpureo tantum colore profert, fermen vero fapore piperi fimile.

IVDITIVM NOSTRVM,

Agnos fivæ Ligus aut Vitex arbor, quam vulgo Agnum caftum appellamus eft, vulgares vero piper agrefte eam nominant. Plinij vero eadem fere cum Dioscoride funt verba libro, xxiiij. Cap. ix. Sic enim percitant, Vitex Græci Ligon vocant, alij Agnum, quoniam matronæ in Thefmophorijs Athenienfium, caftitatem custodiẽtes, his folijs cubitus fibi fternunt, vnde Paulus Aegineta fapientiffime, libro primo fuæ medicinæ Cap. xx xvij. quo de nimia feminis habundantiæ cura, agit, percipit, vna cū refrigerantibus herbis Viticis teneros furculos fubfternendos, vel in fomno vel in vi- Aegines gilia copiofiore feminis fluxu, quis abundet, crederemq; ibidem. Aeginetæ quædã veræ locus ba, cum Orifalio legenda eflè, fcilicet, idem præftant præterea fermen Viticis & Rutæ in emendat, cibo fumptum, quum in vulgatis codicibus non Viticis fed Licij fermen legitur, cæterū Agnos caftus arborefcens frutex eft. Veneris impetus inhibens, Miropole tamen hodie Semen feminis tantum vsum præferunt, fruticis non adeo, memoriæ commendandum, id quod Agni cafti alias iam diximus, huius Agni cafti fermen, pro Aspalatho debere neceffitatis tempore fti Asparicipi, vt Galenus Aeginetæq; in fuis Antibalomenis fivæ fuccedaneis docuere, nec in Iarhi Co præfenti an falix amerina Græcorum Agnos fit, intendere cupimus, cum interpres Ver lo admittendū, gilius fua hac in re commifit verba, quæ per ocium videte,

PHILOGIA CXXIII.

GRæce ῥίξ, Latine Salix, Theuthonice wilgenboom, Hispanicè Salguero.

HISTORIA DIOSCORIDIS.

Itea omnibus nota arbor eft.

IVDITIVM NOSTRVM.

Salix & ipfa vt vulgo cognita arbor, ita multorum generum eft, quæ fuo ordine Plinius libro. xvi. Cap. xxxvij. atq; multis alijs in locis fcribit, medico vfu parum defervientia, ex eis vero ciftæ Caniftri præparantur, quibus & hodie libri pomacq; referuatur, vt cum Ouidio & Iuuenali dicamus.

Iam quæ vetus, Græcos feruabat cifta libellos,

Pronaq; & in patulis, redolentia mala, Caniftris,

PHILOGIA CXXV.

Aγριλαία, Agrilea folijs oleaſter amarus ille eft, oliuæ fcilicet genus, quo primo Hercules coronatus fuit, vt refert Plinius libro, xvi. Capite. xliij. Hispanicè Azanbuero.

PHILOGIA CXXVI.

F iiij

ΚΟΛΥΜΒ

LIBER III.

Kολυμβάδες, Colimbades conditæ falsæq; oliuæ sunt, quas prima mensa vt appetentiam ducant, lauti diuitesq; sumunt. Vnde Aegineta libro primo, Cap. lxxxviii. ex oliuis druppæ stomacho aduersantur crassi humoris, efficaces, muria conditæ & Colimbades, si ante cibum sumantur appetentiam faciunt, & aluum subducunt, magisq; ex aceto & oximelite præparantur.

Oliuæ
conditæ

PHILOGOGIA CXXVII.

Eλαιον ἀγρίας ἐλαίας, oleum Oleastri, eo pauperes pro victu nonnunquam vtuntur.

PHILOGOGIA CXXVIII.

Gρæce ἄκτινον ἄθιοπικὸν ἐλάϊον, Latine gummi Ellemi.

HISTORIA DIOSCORIDIS.

AEthiopicæ vero oleæ lachryma, Scammonio fere similis est, rubens, exiguis stillicidijs cōcreta, & erodendi vim habens, quæ vero gummi & Ammoniaco similis nigrescit, nec erodit, inutilis est, talem autem apud nos oleæ etiā & oleastri ferunt.

IUDITIUM NOSTRVM.

AEthiopicæ oleæ lachryma hodie in officinis gummi Ellemi dictum est, ex quo Miracopum, id est, vnguentum gummi Ellemi denominationem sumpsit, quod Cōciliator differentiarum libro, numero. C. lxxxix. scripsit. Nunc vero solidiori forma a Seplasiarijs ordinatur.

Gummi
Ellemi
vnguen-
tum.

PHILOGOGIA CXXIX.

Qercus, Fagus, Ilex, Glans, Castanea, Galla, omnes notæ arbores & noti fructus, Gallæ tamen multum bonarum artium studia debent, cum p atramento conficiendo inseruit, atq; inde chartis, quæ rerum æterna posteris monumenta conferuant.

PHILOGOGIA CXXX.

Gρæce ῥός, Latine Rhus, Rhos, herba coriaria, Rus subtoria, Sumahc, Hispanice Sumahc.

HISTORIA DIOSCORIDIS.

RHus, arbuscula in petrosis nascens est, altitudine fere cubitali, in qua oblongiora sunt folia, leniter rubentia, per ambitum serrata, fructus illi racemosus, densus, den-

sus, densus, Terebinthi magnitudine, in latitudinem se porrigens, in quo quod eum vestit corticosum, vtilissimum est.

IVDITIUM NOSTRVM,

RHUS obsonijs olim deseruiens, frutex coriarius, siue futoria. Rhus vt Columella libro decimo, Capite decimo tertio, officinarum Sumahc est, quanquam Plinius lat Sumahc tinum nomen olim non habere tradat, is vero frutex caulæ cubitali, crassitudinis digitalis, folio Mirtino, quo nunc Coriarij pro spissandis & conficiendis pellibus vtuntur, vt Plinius simul fatetur, libro vigesimo quarto, Capite decimo atq; xiiij. volumine, Capite. vi. Cæterum his addendum, quod olim imaginati sumus, guttam Siriacam, siue ro Ros Si- rem Siriacum, non huius fruticis succum esse, vt multi opinantur, sicut nec Arabum ma riacus. nam, vt quondam Petrus Crinitus pro certo affirmabat, Nam Ros Siriacus aut liquor Siriacus, caliditate & tenuitate exuperat, vt Galenus libro septimo his verbis docet, in quiens, Liquores, & Cirenaicus, & Medicus, & Siriacus per excellentiam opium, dicitur calidi natura, nam Rhus ex tertio ordine exiccantium, ex secundo vero refrigerantium (vt Galenus viij. Simplicium refert) est, quare guttam Siriacam non huius fruticis succum esse, vt multi opinantur, manifestum est, Cuius vero arboris aut fruticis ille sit succus, haftenus non est nobis compertum.

PHILOGIA. CXXXI.

GRÆCE φοινῆς, Latine Palma, Dactilorum arbor, vulgo Palma palmera.

HISTORIA DIOSCORIDIS.

PALMA in Aegypto nascitur, colligunturq; ex ea Palmulæ Autumno paulo antequam maturescere incipiant, nascentibus in Arabia Mirabolanis similes.

IVDITIUM NOSTRVM,

PHENICA siue Palma, qua Africa maxime habundat, arbor Dactilos ferēs est, quæ multa est habens genera, subbulosa ac nitrosa præcipue terra gaudentia, vnde in Iudæa percommode nascitur, hæc vero Gellio teste, tantæ generositatis est, vt ponderi non cedat, sed sursum eleuare nititur, quamobrem victoriæ signum habet, quoniã huiusce naturæ est, vrgentibus, opprimentibusve non cedat, cæterum multi Mirobolanos inter ea quæ Græcis ignota, postea vero Arabum industria, in vsum medicinæ venerunt, collati. Nam quos Mirabolanos in præfenti Dioscorides meminit, eos Græci, vt ipse libro. iij. Balanon Mirepsicē vocant, vt Plinius libro. xij. Cap. xxi. Et. xxij. meminit, atq; libro. xxiiij. Cap. v. multoq; magis Aecius lib. illo primo, eorum quos nunc et nebris ad lucem reuocarunt, dicens: Glans Mirepsica, quam Mirobolanum dicunt & c. De hoc 4. libro ca. c. liij. Nos vero quanquam Balanum Mirepsicum, Mirobolanum dici sciamus, atq; vt opinamur aliquod genus eorum esse, simul tamen credimus hac in parte omnia Mirobolanorum genera, quæ nobis nunc cognita sunt, subintellexisse, scilicet, Indicum, Chebulum, Citrinum, Embricum, Belericum, Cum non solum in India aut Arabia nascuntur, sed multis in locis, familiares sunt.

PHILOGIA CXXXII.

φοινῆκος

LIBER I.

φοινίκου θυμαίου, Thebaicæ Palmulæ nostri passim in officinis reperti, Thamarin-
di sunt, de quibus Mesuem videre est.

PHILOGOGIA CXXXII.

Eλῆς, Palmæ cortex, florentium adhuc palmularum, fructus operimentum
& inuolucrum est.

PHILOGOGIA CXXXIII.

Malum Punicū. **P**OA, Rheas græce, malum Punicum, siue malogranatum, Romanorum
est, Cuius multa sunt genera. Triâ tamen communiora, dulce, vinosum &
acidum, moderniores vero, acre, dulce, & medium, quod Arabes Musum appel-
lant, dicunt. Cuius loco ipso deficiente, dulci & acri permixte vtuntur. Cæterū
de horum haud pudebit differere qualitatibus, cum graues hac in re dissidentes
authores video nā vltra hoc quod omnes fere medici vna opinione consentiūt,
omni malo Punico vnicam inesse stipticam vim, in hoc tamen dissident. Nam
Galenus de facultatibus simplicium medicamentorum volumine Cap. Rhea,
id est, malum Punicum, dulcia non nisi ea calida affirmat, vt eius monstrant ver-
ba. Malum Granatum omne astringentem qualitatem obtinet, non tamen in
omnibus ea exuperat. Sunt enim inter ea quædam acida, quædam plus dulcia,
quæ austerâ. Et hanc quæ ab vno quoque eorum procedit vtilitas, secundum vin-
centem eueniat qualitatem, necesse est, dictum autem in quarto (horum com-
mentariorum est) super dulci sapore, austerâ et acido, itaque ex illis de Malorum
Punicorum differentia, liceat colligere, hæcenus Galenus, quibus facillime cō-
prehenditur dulcia Granata calida procul dubio esse, vt ex eodem quarto cita-
to libro Capite decimo nono & decimo facilius perpendere est, cum dulcia ca-
lida sunt, hic ipse Dioscoridis animus est, cum in febribus ea tanquam calida
prohibet, quod non fecisset, nisi ea calida essent, nam acida, austerâque, quia frigi-
da ventriculî inflammationibus, ardoribusque maxime commendat. Ex Arabis
vero Razes horum sequitur dogma iij. ad Almanforem Capite secundo, sic in-
quiens. Mala Granata dulcia, non infrigidant, sed inflammationem & sitim fa-
ciunt, atque guttur leniunt &c. His vero Aeginetæ verba omnino sunt op-
posita. Mala Punica & dulcia frigida esse dicentia, vt in præsentî subscrip-
ta monstrant verba. Malum Punicum omne, adstringendi vires eximias possi-
det, quibus refrigerat siccaturque verum dulce alijs minus. Hæc Pauli. Mala Pu-
nica omnia tam dulcia quæ acria austerâque infrigidare siccareque monstrant. Sed
dulcia acrisque acidisque minus, exponentes Logici sciunt. Auicenna vero qui al-
ter quasi Paulus in præxi est, quamuis eo longe & copiosior sit, & plura tractet,
eius vt solet subscripsit secundo Canone verba, Capite tricentesimo vigesimo,
hoc sequenti ordine, Granatū, natura, illud quod est dulce est frigidū, at primū et
humidū in ipso, & acetosum. Est frigidū & siccum in. ij. Nos vero vt hac in re
audacter iudicium nostrū nescio an impudenter proferam, credim⁹ Aeginetæ
non omnino dulcia mala Punica comperta esse, Sed hæc forsan apud nos vinosa,
aut mediâ dicta, frigiditatem secum trahentia, ipsi dulcia esse. Vnde omnia non
imme-

immérito frigida esse dixit, cum hoc tamen Galenum sequentes, quia nonnulla dulcia, quaedam vero acria, quaedam mixta. Alia acida mala Punica comperiuntur, à sapore ipso iudicium in qualitatibus accipiendum volumus.

Mali Punici qualitas a sapore iudicanda.

PHILOGOGIA CXXXV.

K *κίττω*, Mali Punici flos, domesticus saltem.

PHILOGOGIA CXXXVI.

Ζιδίον, Maliserium, siue Malicorium, Mali Punici putamen est.

PHILOGOGIA CXXXVII.

B *Βαλυσίον*, Balauftion siue vt Columella Balauftum, siue stris Punice flos est.

PHILOGOGIA CXXXVIII.

M *μύρτιν*, Mirtus nota est.

PHILOGOGIA CXXXIX.

M *μυρτιδάνον*, Mirtidannum, siue vt Aegineta Mirtida femineo genere, diminutiua forma, soboles Mirti est.

PHILOGOGIA CXL.

K *Κεράσια*, Cerasia siue Cerasa, multorum est generum, dulce, acre, austerūq; & hæc rubra, nonnunquam nigra passim comperiuntur. L. Lu. post victoriam Mitridaticam vrbs anno sexcentesimo octogesimo, in Italiam Cerasas vexit (cuius tanta fuit vbertas, vt ad oceanum in Britanniam vsq; peruenere) vt Platina libro de honesta voluptate refert, qui ex Plinio ad verbum transtulit, vt ipsum est videre lib. xv. Cap. xxv. Caterum Cerasorum gummi in officinis hodie habetur, atq; ex ipsorum carne hac præcipue in regione Australi omnes vnâ Seplassarij quandam præparant compositionem, siti, vt asserunt, conuenientem.

PHILOGOGIA CXLI.

G Ræce *κεράτια*, Latine dulcis siliqua, Xilocarrata, Charlios, Charamuliū Lusitanice, Hispanice Algarrobas, Italice Carrobas.

HISTORIA DIOSCORIDIS:

Ceratia

LIBER I

Ceratta, Romani modo Græcas, modo dulces siliquas vocant.

IVDITIVM NOSTRVM.

Ceratia per t litteram scripta, in siliquis euentia, fabis similibus, longe a dictis ce-
crasis differunt. Nam hæc illa est, quam Græci alio nomine Xilocarattam nominant,
Arabes vero Charliob, siue Charamulium, nos vero Carobas appellamus, quæ passim
vivi victus eueniunt, siccæ tamen meliores, nam quæ recentes stomachum lædunt, atq;
singulariter euacuant, vt eandem fere Casia Fistulæ habeant vim, quo fit, medicorum
nonnulli opinentur Siliquam hanc nostram, Casiam Fistulam esse, procul dubio tamẽ
falluntur, quum longe alia res est, vt videre est Galenum vndecimo, de facultatibus sim-
plicium medicamentoru, atq; Leoniceum in Epistola ad Menochium.

Xiloca-
rata.

PHILOGIA CXLII.

Malum, **Μῆλας**, malum siue pomũ, eius multa sunt genera, de quibus Barbari Cor-
relarium atq; Plinium multis in locis videre est, in præsentia tamen Auer-
rois occurrit sententia, ex Auenzoaris intentione libro suo Theisir dicens. v. sui
colligit, Cap. iij. ita quod dictum est à sapientibus, quod possunt generare pti-
sim & Ethicam, eorũ venti generati ex his malam habent proprietatem ad exer-
cendas arterias. Arnaldus vero Vilhanouanus quandoq; hæc verba subscribẽs
Non sic exercendas legendum, sed exiccandas potius arterias, inquit. Hac præ-
cipue de causa quum ob nimiam eorum humiditatẽ, pulmonis prohibetur euen-
tatio. Nos vero scientes omnia hæc mala, mala & flatuosa esse, atq; neruis inuti-
lia, vtcunq; litera legatur, bene esse non dubitamus.

PHILOGIA CXLIII.

**Cido-
nia,** **Κιδωνία**, Cidonia, Malacotonea siue Chrisomela nota sunt, de quibus vide
Plinium libro. xv, Cap. vndecimo & .xvij. hodie tamen eorum in officinis
preparatum cõperies Rob, atq; non aspernendum conditũ, quod nõnunquã
Scamoniõ ad ducendam aluum acuunt.

PHILOGIA CXLIII.

Melomela, **Μελίμλα**, Melomela, sic à sapore meleo dicta, genus pomorum est.

PHILOGIA CXLV.

Hepirotica, **Ἐπειρωτικά**, Epirotica siue Orbiculata dicta, quia figura eius orbis in rotundi-
tatem acta, dictorum genus simul est.

PHILOGIA CXLVI.

Agricaria, **Ἀγριόμλα**, siluestria mala, acerba, agrestis.

PHI

PHILOGOGIA. CXLVII.

M^{ῶστικά περσικά} Perſica poma, Marcellus Vergilius inquit, Notum Perſi-
 Marcus
 lus, Ver
 gilius,
 an huius pomi arbor ea ſit, quam paulo poſt hic pluresq; alij Perſeam dicunt, in
 Aethiopia letalem, in Aegypto autem ſalubrem, de qua in ortulo notiſſimos
 verſus cecinit Columella, an quæ malus Perſica vbiq; nunc naſcitur, ſi om-
 nium hiftoriam hoc loco congeramus, nihilo magis proficiemus, à teſtibus
 enim contra teſtes pugnabitur, Et à coniecturis contra coniecturas agen-
 da res erit, eamque ob cauſam his quæ à Plinio, Columella, alijsque multis di-
 cta ſunt parata & compoſita omnibus ex Nicandri interprete, in Theriacis
 eius poetæ pauca adiiciemus. Ex quibus credi poſſit, eandem eſſe Perſicam ma-
 lum, & Perſeam, letaliaq; fuiſſe in Aethiopia poma eius, in Aegypto amiſſa no-
 cendi illa viſ in ſanitatſi vſu grata eſſe & placere. Eſt autem locus vbi de Pha-
 langijs agitur, inter quæ quum doceret Nicander genus eſſe Papilionſi ſimile,
 quod in Perſea arbore nutritur, quodq; ille & hic Cronotolaptem nominat, lon-
 gius interpres de arbore hac pomisq; eius his verbis egit. Sciendum eſt Socra-
 tem in Commentario de reptilibus & ſerpentibus teſtari Perſeam quam Rho-
 dacineam dicunt (hac voce autem Græci Perſica nunc etiam appellant) ex Ae-
 thiopia in Aegyptum tranſlatam fuiſſe. Et Rhodus Democritheus in commē-
 tario de his quæ ἀντιπαθῆ & συμπαθῆ dicuntur Perſas ait letalem arborem haben-
 tes in Aegyptum miſiſſe, credentes perituros ab ea multos, ſed vtilem contra-
 rio euentu illis profuiſſe, protuliſſe ſuauiſſima poma, qualia nunc videntur. Et
 hæc interpres eo loco, Hæc tamen Marcelli, Vergilij ſufficiant, quibus nixus
 eſt tenere Perſeam, Perſicam eſſe, vos vero per ocium multa ibidem videte.
 Nos vero Galeni vocem non ignorantes ſcimus ipſum Alimentorum ſecundo
 libro Perſeam à Perſica differentiam ponere, cum de vtraq; diuerſa habeat ca-
 pitula, vti & reliqui Græci. Caterum Galenum ſexto de ægritudine & morbo
 Capitulo primo audiamus. Sunt, inquit, qui nutrimentum mutare, corpus non
 poſſe, quod ab eo nutritur, exiſtunt, eo qd hæc natura, ſcilicet, nutrimentum, vi-
 detur illis tantummodo ſignificare rem mutabilem & non mutantem ſecundum
 rei veritatem hoc nequeūt affirmare, quid enim dicturi ſunt de arbore illa trās-
 plantata de Perſia in Aegyptum, quæ cum in ſolo Perſarum foret mortifera in
 Aegypto abſq; nocumento reddita eſt, & quæ de qualitate peſſima mutata eſt in
 bonam. Haſtenus Galenus, quibus Perſicā Perſeam eſſe nonnulli deſenſare ni-
 tuntur, atq; id magis cum Dioſcorides tam perſicam q̄ perſeæ fructum ſtoma-
 cho accommodatum eſſe fatetur, quod ſane nos trahit, vt hanc cum ipſis ſequa-
 mur opinionem, Cum complexionem regionum nō ſolum in arboribus et plan-
 tis, ſed etiam in hoībus & animalibus omnibus varietates faciunt, vt ſpecie non
 nulli differre videantur, quod Platonici de hominum animis concedere viden-
 tur, vnde ſimul ſit quod Ligures naui, Latini ſupercilioſi, Galli fortes, Itali
 graues, Germani fortes, Angli inurbani, iactabundi Hiſpani, Pœni foedi-
 fragi, & vt Epimenides poeta Græcus, vt citat Paulus Apoſtolus inquiens,
 Cretenſes ſemper mendaces, malæ beſtiæ, ventres pigri, & vt ſemel enim con-
 cluda

LIBER I.

cludamus, tantæ regionūle diuersitate eleuantur oppositiones, tantæq; contrarie-
tates, vt multa quæ aliquibus saluberrima sunt, reliquis præsentissima, atq; exi-
tialia venena videantur. Vnde non mirum, si Galenus hæc animaduertens,
quandoq; de Persea seorsum caput perfixit, cum apud Perseam venenosa, quan-
doq; vero non vt de venenosa, sed arbore prorsus veneno carente sua verba cõ-
mittat. Nonnulli vero, vt Dioscorides ac cæteri arborem non iam Perseam ac
venenosam, sed longe iam Romanam, Aegyptiamq; saluberrimam cõtemplan-
tes, quandoq; de eius fructu nonnunquam de arbore sua verba committunt, sed
hoc non indifferenter, quanquam vno in loco Persicam, alibi vero Perseam di-
cant, vno in loco fructum, reliquo vero arborem insinuant, atq; semper stoma-
cho cõducibilem fructum scribunt, vt manifeste sit iudicare, siue Persicam vel
Perseam dicas nihil interesse, cum eadem omnino res est.

Persea
& Persi-
ca arbor
eadem.

PHILOGOGIA CXLVIII.

Mηλικα μελια, Medicum malum Citrium vel Citreum est. At Vergilius
Homerum imitans, longa periphrafi Citrum circumscripsit hunc dicens,
Felicis mali quo non prestantius vllum,
Potula si quando saua infecere nouerca, Miscuerunt herbas, & noxia ver-
ba. Nullus huc vsq; dubitat hoc de Citro dictum, cuius plura sunt genera, in-
ter quæ narrantia & Limones huiuscemodique reliqua adnumerada sunt, quo-
rum tamen magnitudine potius q̄ genere differentium, eadē fere vis est. Neq;
Mainardus hac in re haud nobis astipulatur, cum per Citria quæ & Arantia
Limonescq; nūcupantur, quinto Epistolarum intellexit libro, vt eum videre
est Epistola tertia

Limo-
nes nar-
rantia.

PHILOGOGIA CXLIX.

Aπιον, Romani Pirum dicunt, Cuius vt sunt multipharía genera, sic passim
notissima, de quibus tamen legere est Plinium lib. xv. eiusdē numeri, Ca-
pite, atq; Barbari Correlarium, vagum, tamen per herbas aliquot Apion nomē
est, vt certius quum de quodam Raphani genere mentionem fecerimus, vide-
bimus.

Apion
cõmune
nomen.

PHILOGOGIA CL:

Aχρεα, Pirastum vel siluestre pirum.

PHILOGOGIA CLI.

Mεσπιλω, Mespilus, quæ Catonis æuo nondum in Italia erant, duorum est
generum, quadā enim quæ Merola ab Italis dicitur, à Mauris vero Sa-
ur vel Zarur, alia vero vulgata, quæ Sitanium, cuius fructus escula à nonnul-
lis vocantur.

Mespil.

LIBERI I.

PHILOGOGIA CLII.

GRæce λωτός, Latine Lotus arbor.

HISTORIA DIOSCORIDIS.

Lotus Planta grandis arbor est, fructum pipere maiorem fert, dulcem, gra-
uiter odoratum, stomacho vtilem.

IVDITIVM NOSTRVM.

Lotus arbor ignota mihi, Loti tamen nomen, plures sub se comprehendit herbas, vt **Lotus**
quarto libro videre est. **arbor.**

PHILOGOGIA CLIII.

GRæce κεράνια, Latine Cornus, Italice Corneiol, fructus Germanice
Dilolas.

HISTORIA DIOSCORIDIS.

Speciosa & fortis arbor Cornus est, fructum magnitudine Oliuæ fert, oblon-
gum, à principio viridem, quum maturuit ruffum, aut Ceræ colore qui ves-
cendo fit.

IVDITIVM NOSTRVM.

Corna quæ Vergilius Lapidosa vocat, quod foris parum carnis & intus plurimum **Cornus**
Coffis habeant, inter acina numerata, sumpta in cibum parū alunt, concoquuntur tar-
de & aluum adstringunt.

PHILOGOGIA CLIIII.

OV A, Sorba est, Cuius multipharía genera Plinius Naturæ lib. xv. Capi Sorba.
te. xxi. meminit.

PHILOGOGIA CLV.

Kοκκινάλα, nota arbor Prunus est, non minus q̄ fructus eius, Plinius Na-
tural. Historiæ, libro. xvi. ingens ait, est Prunorū turba, à coloribus quæ **Pruna**
dam sumpserè nomina, vt alba & nigra, à similitudine alia, vt ordeacea, quod co-
lorē ordeaceū sunt cōsequuta, à vilitate alia sunt, A finaria cognominata, ab ex-
terna gente, quædā etiā Armenica dicta, quæ odore peculiari laudatur, Damas-
cena, oblonga, & nigra, à ciuitate Siria Damasco nomē ducetia, ceteris præstā-
tiora & salubriora sunt, atq; in tabernis hodie inter præcipua celebratur, Dios-
coridis vero in præsentī, de his Damascenis audiamus verba, cū nō inuitanda le-
gētib⁹ fore credo, inquit ergo Siriaca p̄sertimq; in Damasco genita siccata pri-
ma stomacho accommodata sunt, et aluū cohibēt, Galenus vero hūc demirat⁹ vj.

G ij sim

LIBER I.

simplicium, quæ dicta sunt, ordine sic prosequitur. Pruni fructus ventrem subducit, recens quidem plus, aridus minus. Cæterum haud scio cur Dioscorides pruna Damascena siccata ventrem sistere dicat, quum & ipsa palam etiam subducant, minus tamen quàm quæ importantur ex Hiberia, siquidem Damascena magis adstringunt, hæcenus Galenus, quibus verbis manifeste comprehenditis Damascena pruna ut reliqua ventrem subducere. Dioscorides vero aliorum relatione magis soluentium Hiberiæ, scilicet, Damascena alium cohibere pruna affirmavit, ut latius Galenum alimentorum. ij. lib. Cap. xxxi. videre est, qui Hiberiæ, id est, Hispaniæ pruna omnibus anteponebat.

PHILOGIA CLVI.

GRæce κόμαρον, Latine Arbutus, Arbustus, fructus Vnedo, Hispanice Madronhero, Madronho, Italice Cerefa, dela mare.

DIOSCORIDIS HISTORIA.

COmaron Arbutus, Cotoneæ malo similis est, tenui folio, fructu prunorum magnitudine sine nucleis quem Memecylon nominant, ruffo aut rubente in maturitate colore, is quum manditur veluti palæarum acus lingue & dentibus representat.

IUDITIUM NOSTRUM.

Vnedo **A**rbutus, Arbustus, tum Italiæ, Lusitanæ, Hispaniæq; familiaris frutex est, atq; coriariis notissimus, eius tamen fructus avidissime comeditur, haud sine malo sequestri tamen, cum Cephalagia, id est, capitis dolore, illico afficiuntur, hæc tamen in regione minime comperitur.

PHILOGIA CLVII.

AMυγδαλά, Amygdalum eius duo nota genera sunt, dulce, et amarum, nam ut ex amaris medico vsui potius conferentibus multa preparatur, Sic ex dulcibus amigdalis condita, cibo congruentia, interque hoc vnum amigdalatum conditum est, quod, febricitantibus, ferme omnes practici porrigunt, quod utinam deinceps, ardentissimis in febribus non concedant, aut his quibus stomachi bile habundant, Cum vinctuosum facilius inflammationis sit, quod Auicenna. ij. Canonis Cap. viij. firmat, quo de amigdalis loquitur dicens, Et fauic earum est commouens color, sua dulcedine, nonnulli tamen, ut malo obuiant, quatuor illa communia semina frigida adiungere, illo permittunt, siue principio aut status declinationisq; ægritudinis occurrant, ignorantes dogmata medicinae vniuersalia quæ ante oculos non minus quàm in Geometria per se notæ ppositiões habenda sunt, ac simul ut ab his seminibus non reliqua alteratia cõperirẽtur. Caueat ergo iuniores, ne illorum sequatur opera, imo eos ut ab eis se abstinẽat suadete. Nã ut legimus ad Rom. i. Digni sunt morte non solũ qui faciũt, sed etiã qui cõsentiũt faciẽ
tibus

tibus, sicut Institutionum lib. legitur, cōsentientes enim cum faciētibus par comprehendit pœna, Nec hac in re eorū sitis, qui se non cornicū oculos configere velle asserunt, sed per preceptorum suorum manus acceptis medicaminibus, cōtentos fore iterum clamitant, sed hi in medicina non heretici, sed heresiarchę habendi sunt, quia hereticorum defensores.

PHILOGOGIA CLVIII.

GRæce *πισάκιον*, Latine Phisticum, Pistacium, vulgo Fisticos.

HISTORIA DIOSCORIDIS.

Pistacia in Syria nasci Pineis nucleis similia, stomacho vtilia.

IUDITIUM NOSTRVM.

Phisticum officinis familiaris fructus est, prope Italiam tamen prospere venit.

Phisticū

PHILOGOGIA CLIX.

Kαρύα βάσιλικά, Carya Basilica, nuces iuglandes, nam tam notæ vt Sueuis oc casio prouerbij fuerint Nuces Auelane quę, nuces Ponticæ, & ipse quoq; nemini non notæ, diximus quandoq; id quod credimus nunc, nucem Muscatam aliquot huius genus apud Galenum esse, quod vero illud sit vos iudicate.

nuces iuglandes.

PHILOGOGIA CLX.

Mορέα, Moream siue siccamineam, Romani Morum dicunt, nota omnibus arbor Morus est, fructui cuius trinus inest color, primo albescunt, deinde rubescunt, postremo nigerrima fiunt, quasi Thisbes puellæ Aegyptiæ cruore respersa, hic vero fructus ieiuno stomacho edendus est, atq; nec omnino maturus legendus, Cū non sic facillime corrumpitur. Ex his tamen in officinis Rob præparatum reperies.

Rob mororum.

PHILOGOGIA CLXI.

GRæcanice *συκόμορον*, Latine Sycomoron, ficus Aegyptia.

HISTORIA DIOSCORIDIS.

SYcomorus grandis hæc arbor est, Fico similis, multo lactis liquore abundās Smagna foliorum Mori similitudine, fructum fert ter, quaterve anno, non ramis vt ficus, sed caudice caprificis similem, Ficorum grossulis dulciore, & qui interiore facto nulla qualia in Fico sunt, frumenta habet, nec nisi vnguibus aut ferro scalpatur, maturescere nequit.

G iij

IV.

LIBER I.

IVDITIVM NOSTRVM.

Sicomo rus. **H**Aec nobis ignota arbor est, apud Indiam tamen maxime comperitur, vt nobis quærentibus qui ex India reuersi sunt, in Lusitaniam affirmarunt.

PHILOLOGIA CLXI.

Ficus. **S**ῦκορ. Ficus vtracq; declinatione legitur, tam arbor q̄ fructus, nota sunt, hac tamen in regione raro comperies, eius alibi infinita ferme genera sunt, prope Algarbiam, Lusitaniæ partem præcipue.

PHILOLOGIA CLXII.

GRæce πέρσεια, Latine Persea, Perfica arbor.

HISTORIA DIOSCORIDIS.

Persean, Romani pariter Græcis, Persean siue Persicam dicunt, Aegypti arbor Persea est, fructum fert stomacho accommodatum, & qui edendo sit in quo Phalagangia inueniuntur, quæ Cranocolapta dicunt, præsertimq; in Thebaide Aegypti parte.

IVDITIVM NOSTRVM.

Persea & Perfica, eadē arbor est. **C**um de Persicis malis ageremus, paulo ante diximus, Perseam, Persicamq; arborē eandem esse, quare non est quid, quod nunc, addere cogitauerimus, præter hoc vnū memoriæ commendandum, quod cum de rosis mentionem fecimus, diximus ex Persici floribus leneliabim de Persicis floribus ab Auicenna præparatum, debere intelligi, & confici.

PHILOLOGIA CLXIII.

GRæcanice ἰβηρίς, Hiberis Latine Vicetoxicū, siluestre Nasturcium.

HISTORIA DIOSCORIDIS.

Hiberis, folia Nasturcio similia habet, vere tamen speciosiora, q̄ Nasturcij sunt, cubitali longitudine herba est, et aliquando minore, nascitur locis incultis, florem æstate lacteum pfert, quo tempore efficaciorē habet vsum, habet præterea radices duas, Nasturcio similes.

IVDITIVM NOSTRVM.

Vicetoxicum, **H**iberis officinarum (vt opinantur) Vicetoxicum est, nascitur circa inculta, & variorum diuerticula, atq; magis prope nigrum verratrum, Italiae admodum familiaris herba est, Cuius radici & sapor, & odor, Nastureij inest, vnde sapientissime, Hermodorus Barbarus, ex Antigone siluestre Nasturcium, interpretatur.

LIBRI PRIMI FINIS.

F si vobis erat in animo, omnia pene Dioscoridis capita, ordine recensere, necnon commentariolis nostris illustrare, tamen quum se materia de piscibus offerat, quæ non omnino ad herbarum cognitionem, cui nos opus hoc dicauimus faciat, visum est mihi rem non ingratarum delicatolectori me facturum, si hac piscium materia relicta, nos ad herbas contuliffemus aliquot prius recitatis, quæ ad rem videntur facere,

PHILOLOGIA PRIMA.

Kανθαρίς Cantharides muscarum genus est, quæ in officinis ad Ciendas vesicas seruantur, quibus an pedes pene caput abijcienda sunt in earum exhibitione, sub iudice lis est, vt Hypocratem & Galenum de ratione victus in morbis acutis commentario quarto valseo præcipue interprete, simulq; Aeginetam lib. suo tertio de regnũ & vesice; affectibus, est videre qui vno ore pennas esse abijciendas, in Cantaridum & Sicadum exhibitione, fatentur, quanquam Fulcius ex eorum intentionibus oppositum affirmare, nititur, vt ipsum est legere erratorum libro suo.

PHILOLOGIA II.

Gραεσαλαμάνδρα, Latine Salamãdra, Stellionis, Lusitanice, Salamãtegua, Germanice ein olm, vel molch, Italice, Tarantula.

HISTORIA DIOSCORIDIS

Salamãdra in lacertarum sensu & genere est, ignauum animal, colore vario falso creditum non cremari igne.

IUDITIUM NOSTRUM.

His iam multorum deregitur error, afferentium, in igne Salamandras viuere & in Salamãdra inueniri, verum eas aliquandiu in igne incolumes viuere posse, Galenus vt multis in locis, sic de temperamentis libris, si diutius in eo manserint, non secus ac alia res comburifatur.

PHILOLOGIA III.

Aράχνη, Aranea araneus multorum generum est, Galenus autem de Theriaca ad Písonem, vbi Democritum Damasippi filium & Epicurũ Philosophos redarguẽs, qui principium omnium rerum indiuiduum atq; vacuum, inanẽq; esse opinabatur, non minus asclepiadem medicũ inter ceteros nominans qui vt ceteri opinatur, permutatis tamen nominibus, vt pro indiuiduo, corpuscula, pro vacuo, meatus, dicat, refert, Quis namq; artes ab animalculo araneo factas inspiciens non credit etiam telã per dilucida adeo tenuiaq; fila parari vt etiam aliqui dicant texendĩ artem homines ipsi referre acceptam.

Asclepias & Epicurus

Thales milesius primus,

PHILOLOGIA QVARTA.

G iij ζαῦρα

LIBER II

Sαῦρα, lacerta vbiq; nascens & notissimus vermis est, seps vero lacerti genus est (& vt Nicandro placet) venenosum.

PHILOGIA V.

Scingus **S**κίγγου, scingus non est stingus aut stincus aquatica illa lacerta, quam Sepiasarij accipiunt, Sed terrestris potius Crocodilus dicitur, qui adeo hic non inuenitur, vt vel ex Aegypto, vel India, vel Lybie Mauritama, vel e rubro mari, asportetur.

PHILOGIA VI.

Gῆς ἐντέρες, terræ intestina lumbricos hodie dicimus quibus Pisces Hamo capiuntur.

PHILOGIA VII.

Mυογάλα, Mus Araneus animal muris magnitudine & mustellina specie (vt Aecius mus refert) est cuius iectus venenatus esse dicitur.

PHILOGIA VIII.

Lac. **G**έλα, lac notum de quo Galenus lib. de facultatibus simplicium xij. Ca. xij. atq; li. x. capite proprio simulq; v. lib. de sanitate tuenda ad preiens tamen lac aliud nil est quam in vberibus sanguis concoctus quod muliebri primas obtinet caprinum vero secundas.

PHILOGIA IX.

Seri
qualitas **O**ξύς, Serum vna ex quibus constat substantijs lac, cuius vero sit qualitatis serum vtiq; hodie sub iudice lis est, conciliator vna ex parte frigidam possidere qualitatem differentiarum libro numero, cxlvij. affirmat, Mesues vero, & Auicenna ipsum calidum statuunt, nos vero credimus ipso per se sumpto, reliquis duabus partibus extractis, caseosa pinguiq; ipsum calidum esse, vt Galeni verba atq; ipsius Aeginete simie monstrant, Cum abstergendi aluumq; subducendi, vim obrineat.

PHILOGIA X.

Gάλα χησίου, Lac Chistum vel scissile concreta lactis pars, & Casealis.

PHILOGIA XI.

Tυρός, Caseus cuius fere infinita genera sunt, vt Barbari Correlarium legere est, atq; Panthaleonis opusculum, de lacticijs.

PHILOGIA XII.

Iππέλα, Hippace Caseus Equinus Rusticorum alimentum.

LIBER II

PHILOLOGIA XIII.

Bουτυρον, Butyrum e pinguiſſimo lacte fit, vel ſpuma lactis concretior, a boue ſic nominatum, quia e bubulo lacte, potiffimum fit.

PHILOLOGIA XIII.

Eριον, Lana ſuccida præcipue laudatur.

PHILOLOGIA XV

Oιτυπος, Aelypus: ouium ſordes hodie in officinis Iſopus humida dicitur,

PHILOLOGIA XVI.

Pιτυα, Coagulum eſt cuius multa & nota ſunt animantium.

PHILOLOGIA XVII.

Sτος, Adeps commune nomen ad oleo ſam & pinguem omnem in animalibus ſubſtantiam (vt Gal. xi. De facultatibus ſimpli. refert eſt) quanquam tamen adeps pinguedo illa humidiffima quæ in poreis & humidis animantibus comperitur eſt, teris reſtris vero pinguedo vt in bobus & alijs ſiccis animalibus comperta proprie ſep̄ appellatur, quanquam non ignoramus quanta in hac re apud authores diſſenſio ſit, hodie tamen adipis fere omnia genera in officinis habentur, neq; animantium aliquod pinguedo aut adeps animata exiſtunt vt ſenenſis ille quondam falſo opinabatur quum ad eps ſine ſenſu eſt omnis.

PHILOLOGIA XVIII.

Mελλος Medulla ex qua oſſa nutriuntur, in officinis ſimul, & quædam fellis genera comperiuntur.

PHILOLOGIA XIX.

Aιμα ſanguis aeri aſſimulatus, guſtu dulcis, Cuius ſons iocinur eſt ex quo ſpiritus generatur, Nam ſicut, ſcintilla in igne, ita ſpiritus in ſanguine, ſe habet, quare inter humores ſanguis longe præſtantior, cenſetur, ſiquidem eſt ſpirituum materia quibus maxime ſtat vita, & omnium virtutum operationes, proinde naturę theſaurus habetur, & vt Plato Ariſtoteleſq; dicunt, Carnium & vniuerſi corporis pabulum, quo pereunte, ſtatim ſequitur mors, qua ratione nonnulli detenti, animam ſanguinem cordi ſuſſuſum eſſe opinabantur, quorum ſi Ciceroni credimus in Tuſculanis diſputationibus lib. i. Empedocles vnus eſt, ſi vero Ariſtotele adheremus, ex elementis eã facit, Critias vero proculdubio animam diſſiniunt ſanguinem eſſe, Moyſes vero verus omnium prophetarum, qui cum ſeſe a ſenſibus abſtrahere cuperet, in vaſtas Aethiopię ſolitudines peragrare non dubitauit, vbi cunctis ſecularibus negotijs prætermiſſis ac neglectis, ad altiffimarum dumtaxat & diuinarum rerum meditationem animam mentemq; conuertit, in quo quidem, ita omnipotenti deo placuiſſe creditur, vt cum non per enigma ta aut per ſomnia obſcuſaſq; viſiones inſtar cæterorum prophetarum, ſed facie ad faciem vide-

Mani
choni
opino

Iſopus
humida

Dioſc
nes ſacr
eius

Pichago
Adeps in
animata
eſt ois.

Hippo

Anima
quid

LIBER II

videre intueri ac plura stupenda miracula facere meruerit quemadmodum sacrae litterae plane & aperte asserere testificariq; videntur, Talis igitur Moyses Leuit. xvij. filijs Israhel dixit, Anima enim omnis carnis in sanguine est, sanguinem vniuerse carnis non comedetis, quia anima carnis in sanguine est. Et quicumq; comederit illum interibit, vnde de filijs Israhel, Omnis anima ex vobis non comedet sanguinem, nec ex aduenis, qui peregrinantur apud vos, si venatione, aut aucupio, ceperit feram, vel auem quibus vesci licitum est, fundat sanguinem eius, & operiat illum terra, hæc Moyses, quibus Iudæorum multi opinabantur animam sanguinem esse, eorum vero nonnulli hac in re vti Manichei opinabantur animas de dei substantia factas esse, nec ipsis vt suam fulciant opinionem argumentum deficit, ex Geneleos lib. adductum, Sic enim Moyses postquam Deus creauit homines benedixitq; illis inquit, formauit dominus Deus hominem de Limo terræ, & inspirauit in faciem eius spiraculum vitæ, illud autem inspiraculum Dei substantiam esse opinabantur, quos Euripides quidam Poeta secutus cum alijs philosophis est, Thales milesius vnus illorum septem celebratorum sapientium, Romulo regnante, quanquam de anima nequaquam particularem quandam mentionem fecisse memoratur, opinatus tamen est omnium rerum aquam principium esse, atq; inde animam ab aqua sicut cætera originem trahere, eius opinio iure censenda est, Hippon tamen philosophus ac zophista, cuius auditor in Geometria Archilaus fuit, vt Diogenes Laertius refert, li. iij. Animam dixit esse aquam, Anaxogoras anaximenis in primis studiosus, qui quondam lunam habitacula, in se habere & colles & valles opinabatur, præter generalem quandam de initijs rerum ex similibus inter se particulis, opinionem de anima disputans, id est, mentem & intellectum seipsum mouente esse, animam dixit, Et senfit Archelaus, eius auditor, Diogenes alter anaximenis auditor animam vti cætera, ad aera vnum omnium principium retulisse scribitur, Possidonius ideam quandam esse eam scripsit, Alclepiades stiphonis discipulus, quinq; sensuum exercitum sibi consonum animam fecit. Aristoxenus Musicus quæ philosophus armoniam quandam vt in cantu & fidibus, Pithagoras vero ac Xenocrates, Platonis auditor numerum seipsum mouente putauerunt, Leucipus Democritus præter illam atomorum opinionem, animam calorem & ignem esse arbitrabantur, Heraclitus ponticus lucem eam, quemadmodum ipse alter Heraclitus Phisicus scintillam stellaris essentie censebat, Hipparchus ex igne, quæ admodum Parmenides ex terra & igne originem trahere affirmabant, Xenophanes vero ex terra & aqua, Marcus Varro eam aerem quandam, ore conceptum, in pulmone, deferue factum in corde temperatum, & in totum corpus diffusum diffiniuit, Seneca substantiam incorpoream, rationis participem esse determinauit, Hippocrates vero spiritum tenuem, per corpus omne dispersum, eam appellare non dubitauit, quidam vero animam calidum, reliqui vero frigidum, propter respirationem, Alij eam cor, nec defuerunt, qui ipsam vaporem subtilissimum censebant, quorum princeps Heraclitus, cognomento Scotinos fuit, qui Scotinos dicebatur quoniam de natura rerum ita obscure sua scripta mandauit, vt vix illius temporis Philosophi perplexæ eius sententias sudantes intelligere potuissent, sed iam hos Philosophos, aut reliquos quicumq; aliquid corporeum animam esse, vel extra duce de potentia materie educi, vt Theologico verbo vtar Et exinde simul cum corporibus interire existimauerunt, omittamus, Ad Platonem tamen nos accedamus, quanquam, de anima obscura quædam Metamorphosis tropisq; referta, multis in locis ita locutus est, vt vix intelligi potuerit, ac multa in eo lib. Cui titulum De immortalitate animorum esse voluit, congestit, quanquam ex illis, nequaquam quæ anima sit, aut mortalis ve augurari & haurire valeamus, Quod Cicero Tusculanarum quæstionum, lib. i. sensisse videtur, dicens, quid tibi ergo, opera nostra opus est, Nū eloquentia Platonem superare possumus, euolue diligenter eius eum librum qui est de animo, amplius quod desideres nihil erit, A. fecit me hercle, & quidem sæpius, sed nescio quomodo euenit, dum lego assentior, Cum posui librum, & mecum ipse de immortalitate animarum cepi cogitare (assentio illa omnis elabatur) hæc Cicero, Ex pluribus tamen Platonis dictis, elici deprehendiq; potest, eum idem sensisse, quod Pitagoras & Xenocrates vel vt ab Alberto Philosopho traditur de substantia vel de numero seipsum mouentem

monente animam fecisse, Galenus tamen in lib. virtutum animalium inquit, Mors secū
 dum Platonem, sit separata anima a corpore, Paulo post, ita subdit, Propter quod autē
 separat eam sanguinis euacuatio multa, siquidem ipse Plato viueret, ab ipso penitus de
 poscerem discere, Hæc Galenus, Aristoteles vero Philosophorum princeps, videns phi
 losophorum omnia hæc, quæ de anima ferebantur, vana friuola: & pene inania esse, cun
 etā mixta, & simplicia corpora, sua cogitatione transcendit, atq; quintam quandam na
 turam esse voluit, Ex qua anima conficeretur, quam Græco nomine εὐδελχίον, appels
 lauit, Post eius aliquot diffinitiones, missas, quartū hæc est præcipua, quam Galenus dif
 finitionum lib. subscripsit, anima inquit, est actus, primus, & perfectus, corporis organi
 ci, potestate, vitam habentis, cuius sedes, Galeno teste, de locis affectis, Commentario.
 iij. Est in cerebro, contra archigenem Cap. iij. atq; Aristotelem Cap. v. Multoq; clarius
 libro illo de placitis Hippocratis & Platonis, Cuius tam sepe ab eo fit mentio. Cæterū
 Cicero sacratissimis illis, in dicepationibus tusculanis. Aristotelis opinionem dictam,
 ita subscribit, Aristoteles longe omnibus (Platonem semper excipio) præstans, & inge
 nio, & diligentia, cum quattuor nota illa genera, principiorum, esset complexus, E quis
 bus omnia orirentur, quintam quandam, naturam, censet esse, e qua sit mens, cogitare es
 nim, & providere, & dicere, & docere, & inuenisse, aliquid. Et tam multa alia memi
 nis se, amare, odisse, cupere, timere, angere, letari, hæc & similia eorum, in horum quattuor ges
 nerum, inesse, nullo putat, quintū genus, adhibet vacans nomine. Et sic ipsum animū En
 delechiam, appellat, nouo nōmine, quasi continuatā quandā motionē & perhennē, li
 cet hæc vltima Aristotelis verba longe aliter quā Cicero exponit, intelligenda sunt, A
 uicenne Auerroiq; hac in parte adherendo. Cum non quasi continuatā, vt ait Cicero mo
 tionē, & perhennē sed potius, spiritalē quandā humani corporis perfectionē, appellauit,
 Cicero vero, Aristotelē quē magistrū quōdā loco appellare, non dubitauit, secutus, hæc
 in re, suā misit sententiā, quæ ipsi veritati & catholice Christianorū fidei, maxime con
 sonat, sic enim ait animarū in terris, nulla est origo. Nā nihil est in animis mixtū, ac con
 cretū aut quod ex terra, natū ac factū esse videatur nihil humidū, quidē, aut stabile: aut
 igneū, his enim in naturis nihil inest, quod vim memorie mentis cogitationē habeat quā
 & præterita teneat, & futura provideat. Et complecti possit, præsentia, quæ sola diuina
 sunt, nec inuenimus vnde ad hominē venire possint, nisi a Deo &c. Vergilius præterea
 Poetarū princeps, e celis in terras aīas descendisse hijs versibus ostendit (igneus est ollis
 vigor & celestis origo, seminibus; quantū non noxia corpora tardant, terreniq; hebe
 tant Artus, moribundaq; mēbra) Hoc vero Lucretius Poeta prædixit ita canens deni
 que celestis sumus oēs semine oriundi, oibus idē ille pater est, sed vt multa in præsentia
 omittamus Theologorū Augustini præcipue, sententias cōmemoremus, qui quū per se
 primū & octauū librū, super Genesim, de aīarū dignitate, plura copiosissime: et elegantis
 sime, disputasset, in calce eius codicis de aīa, quā Deus hoī (in faciē eius sufflans) inspiras
 se dicitur, nihil se nisi hoc solū confirmare testatur, quod sic ex deo erat, vt substantia dei
 non esset, et sic incorporea, vt non esset corpus, sed spiritus, non de substantia Dei geni
 tus, nec de dei substantia procedens, sed factus a deo, nec ita factus, vt in eius naturam na
 tura vlla corporis, vel rationis animæ verteretur, vnde ex his, ac cæteris huiusmodi ex
 nihilo factā, ac creatā esse concludit, vt cæteri oēs, Ambrosius, Gregorius, Damascenus,
 Remigius, ac reliqui plures, missos hic facimus Epicureos minutosq; philosophos, qui
 aīos vna cū corporibus interire putauerunt. Lactantiū quoq; virū doctissimū de opifis
 cio hoīscōmentario qui quid sit anima inquit, nondū inter Philosophos conuenit, nec us
 vnquā fortassis conueniet, quæstionē simillimā de immortalitate animi (cū instituti isti
 us non sit) prætermittimus, hæc tñ de anima in præsentia lectori non penitenda credo
 ita longo sermone recitauimus vt quibusdā falso tñ opinantibus apud Galenū animā
 sanguinē esse fati faceremus licet tñ non facile sit illius mentē intelligere vt ipsum in li
 bello illo est videre cui titulū quod animi operationes, sequuntur corporis tēperaturā
 esse voluit, at ne omnino nos medici inuident, hac in re tñ Philosophari, eorū bonā par
 tē licet mihi perstringere, qui sanguinē humanū Medicinis suis miscent, magna vt ipsi rū error.
 putant, nutriendi, & refocillandi potentia, alij vero tanquā celeberrimū restrictoriū, ac
 præsen

Galen
sententiaAristote
les

Augusti

Augusti

Augusti

Augusti

Augusti

Augusti

Augusti

Augusti

Augusti

Augusti

Augusti

Augusti

Augusti

Augusti

Augusti

Augusti

Augusti

LIBER II

præsentissimū antidotū, Cōpositionibus suis miscent, ignorantes alteri, sanguinē vt in
tra corpus integrū detentūq; optimū ita vbi foras profunditur exitiale venenum esse,
Vnde id quod olim Archelaus, Orpheusq; de sanguine humano scripserunt, vanum es-
se mihi compertum est, quum eum ore detentum comitiali morbo mederi, affirmabant,
atq; anguine efficacissime conuenire, vt ex eorum mente Plinius Natural. Historiæ li-
xxv. iij. cap. iij. refert, his adde quod Galenus decimo de facultatibus medicamentorum
hos omnino increpare videtur, quum asserit desperabam vero etiam, de sanguine agno-
rum quem quidam comitiali morbo mederi potum scripserunt, itaq; nec hunc quidem
etiam experimento dare sum ausus, quod si quis experiri volet, certo scio damnabit qui
talia scripserunt siquidem, quæcunq; potu iuuant epilenticos, ea facultatis sunt inciden-
tis, hæc Galenus, cæterum reliquorum medicorum audacitatem, ne insaniam dicam, mi-
ror, qui scientes tam multis in locis, Galenum prædicare communibus, & expertis, me-
dicamentis, nos vti debere, non vero inusitatis, quorum prorsus nullam habemus expe-
rientiam, nihilominus ausi sunt vt multa, sic sanguinem humanum, compositionibus su-
is admiscere, vt Arnaldus ille villonouanus Catolonicus, inter hereticos nominatus, q-
cum cerotum, vt ipse ait, ad Crepatos de pele Arietina lib. ij. ordinasset, ipse fere homi-
nis ruffi, sanguinis libram non veritus est miscere, ac si non alia, ita Calui conferentia
in mundo, vt humanus sanguis reperirentur, vel præ cæteris Galenum inuenisset ipsum
approbantem, quod minime in omni eius doctrina vllus comperiret, immo Galenum
nunquam in vsum aut experientiam habuisse, eius hæc verba monstrant quum de san-
guine Suillo loquitur, itaq; ait, quisquis sanguinem humanum morbo alicui vtilem ef-
se, ait, in Suillo primo id comprobet ac si non eandem saltem similem actionem ostens-
dat, Nam & si aliquatenus inferior sit humano sanguine, saltem ad simile quippiam effi-
ciet, quo cognito ab humano plenior fore vtilitatem sperabimus, nam sine Paulum
quidem promissis respondeat, non erit quur in humano experiri oporteat, quippe simi-
lia efficere posse similia experti sumus, hæc Galenus, quibus facile monstratur Gale-
num nullam penitus experientiam ab ipso sanguine humano habuisse, quum eo nun-
quam vsum esset. Sed cæteris contentus esset, illis præcipue vsitatis, atq; manibus tracta-
tis, nam vt enim alias ipse Galenus non sibi honestum fore vsum asserit, si ad ea quæ in-
explorata essent transisset quum periculosa est admodum eiusmodi experientia, ita reli-
quos & Arnaldum timidos esse vellem, Cum non de corio aut paleo suendo eorū quæ-
stio sit, Columbinus tamen sanguinis, hæc dicamus, Nonnulli eo ad $\pi\pi\sigma\ \phi\alpha\lambda\mu\alpha\tau\alpha$, id
est, in oculis consistentia & nebulas vtuntur, eo præcipue alarum inuenis existēte quod
Galenus præcipit vtendum, reliqua vero de sanguine, apud authores legito.

Sanguis
Colum-
binus

PHILOGIA. XX.

A $\rho\omega\pi\alpha\tau\omega\pi$, fimus est, Columbinus tamen inter Caustica, adnumeratur, ex quo
quondam in Misia ciuitate Asia domus combusta est, vt refert Galenus lib. iij. de
Temperamentis Cap. i. quæ simul auenzoar inter multa pestilentia conferentia
comemoratur huius tñ rationē dare, non huius instituti est.

Auen-
zoar,

PHILOGIA XXI.

O $\nu\sigma\omega\pi$, Lociū vrina, de qua Cois apud Auicennā Historia est.

PHILOGIA. XXII

M $\epsilon\lambda$, Mel cuius singularis extat Historia apud Galen, lib. i. de Alimentis; atq; ibi
de eius natura non nihil.

PHL

PHILOGOGIA. XXIII.

Ζ ανχαρον, Saccharum Arabum Manna, siue nostratum dixerim est, qua ad ducendū Manna nostratū
alium utimur, vt Fulcij Mainardi ve, Epistolarum lib. ij. verba monstrant. græcorū
Saccha-
rum est.

PHILOGOGIA XXIII.

Κ κρός, Cera est.

PHILOGOGIA. XXV

Π ζοπολις, Propolis fauorum stabilimentum.

PHILOGOGIA XXVI

Π υρον, Pyrustriticum, cuius genera apud Plinium legito libr. xvij. atq; Galenum. i. Triticū.
de alimentis cap. vlt. cum de patre suo loquitur, agriculture facto studiosiore.

PHILOGOGIA XXVII.

Κ Ριθης, Hordeum, lutum vulcani: inter primas fruges demetitur atq; in cibis antiquis Hordeū
mū fuit, vt græci polētā ex eo conficiebāt, vñ ptisane vsus laudatissimus in acutis
præcipue agritudinibus est vt Mainardum Epist. lib. ij. videre est Epistola. ij.

PHILOGOGIA XXVIII

Ζ υθου, zythum Courmi genera cereuisiæ sunt, hodie tamen longe aliter præparan Lupulus
tur, quorum fundamentum & basis lupulorum flores existunt, lupulus vero in-
ter volubilis species, a recentioribus reponitur, cuius nulla vt aiunt apud Diosco-
ridem Galenumq; mentio facta est Plinius vero lupulum illum salitarium, aut reptici-
um lupum appellat, nonnulli vero brusculam nominant, Græci vero Briton dicūt,
huius folia Britonie similia sunt, asperiuscula tamen paulo, flores foliacei, candidi vniū
alleaq; subolentes, Barbarus vero quodam in loco nonnullos esse ait, qui falso tamen p
vitæ nigra, reliquos vero qui ineptissime pro corruda ceperunt, Nos vero vltra hæc, cre
dimus lupulum Dioscoridis, simillacem asperam esse, vt, iij. li. latius de hac re est videre
Lupulus
græcorū
similax
est

PHILOGOGIA XXIX.

Ζ ζαυ, zea priuatam a latinis semen dicitur, genus frumenti tamen est, qd' speltam om- Speltra
nes dicunt

PHILOGOGIA XXX.

Κ Ριμων, Crinum pulspulicula, qua pro pane olim Romani vsi fuere, vt Plinius
us Natur. Histo. li. xvij. Cap. vij. testatur.

PHILOGOGIA XXXI.

LIBER II.

Siligo **O** *Λυζα*, frumenti genus est, hodie Siligo dictum, quo rustici Lusitaniae maxime, vti nobiles septentrionales vtuntur.

PHILOGOGIA XXXII.

A *Αγζα*, Athera sorbitio quasi liquida pulcicula ex zea facta

PHILOGOGIA XXXIII.

T *τραγον*, frugem tragram non nosco dictorum tamen esse genus videtur.

PHILOGOGIA XXXIII.

G *ραε βρωμον*, Latine Auena vulgo Auena.

HISTORIA DIOSCORIDIS

B Romon Auena culmum habet geniculis intersectum, tritico folijs similibus & in summo pendentes paruulas veluti locustas duplici cruce diuaticatas in quibus semen est.

IUDITIVM NOSTRVM.

Auena **B** Romos Auena communis est, cum omnia ac si acu pingerentur ei conueniant, Aesgilops tamen de qua, iij. lib. facienda mentio est, licet hauena a nonnullis dicatur, ab ista tamen maxime differt, vt huius rei Aeginetam li. videre est, seorsum de vtraque ægentem, atq; id magis cum hæc in medicina ad Cataplasmata & ruffim vtilis, illa vero ad oculorum ægilopas & discutiendas duricies vim habet, quare Plinij error nullus hac in parte est, vt Leonicenum Colinutiumq; legere est.

PHILOGOGIA XXXV.

O *ουζα*, in genere frumentateo oryza est, quam Hordeum Galaticum vel rylum dicitur.

PHILOGOGIA XXXVI.

X *ουζος*, Halica, far.

PHILOGOGIA XXXVII.

Milij vi res **K** *Εγχεος*, milium vulgo notum quod foris impositum in sacculis idoneum ieste formentum, Galenus ipsum refrigerare primo ordine, iij. vero exsiccare, vij. li. fatetur Posteriores vero illi vires refrigerandi in. iij. assignarunt siccandi vero in. ij.

PHILOGOGIA XXXVIII.

Panicum **E** *αυμος*, Panicum milio simile est, quo rustici simul aluntur.

PHILOGOGIA XXXIX.

Σ *σέσμον*, Sesamum Commune hodie nec omnino incelebre, Hispanice Iorielim.

PHILOGOGIA. XL.

Α *Ιερα*, Aera lolium est, frugum acerba pestis quod tamen vere sit dubitatur, Plinius tamen libro. xvij. aeram a lolio separar, absq; errore tamen dubito, Leoniceus vero vt solet non simulat, quanquam Colinutius in Pliana aduersus eum defensione defendere conatur Hispani tamen, suo idiomate vallico herbam lolium esse volunt,

Lolium,

PHILOGOGIA XLI.

Α *Μυλον*, Amylum ex eo appellatū quod sine mola fiat, ab officinis tamē Amydū hodie dicitur.

PHILOGOGIA. XLII.

Τ *αλις κας πομ*, Fenogrecum est officinis familiare, Hispanice alfornas alholuas.

Fenogrecum

PHILOGOGIA XLIII.

Λ *νον*, Linum cuius semen & oleum in vsu habemus.

PHILOGOGIA XLIII.

Ε *ζεβντορ*, Cicer vulgo notum legumen.

PHILOGOGIA XLV.

Κ *Ιαμος*, Faba oblonga aliquantulum, plana compressaq; facie, in siliquis nunc terne quaterneq; nascuntur, nigro vmblico, seu oculo, ita magne, vt due drachmam vnampendant, qua ratione nostratum fabam diuersam ab antiquorum faba esse qnq; dicere ausus sum, cū vt rē ab ovo incipiamus, antiquorū fabas nō oblongas planasq; esse, imo rotundas parvissimas, atq; inde a nostris dissidentes, Galen. i. de facult. alimentorū. cap. penult. de aphaca, & vitia monstrat, sub his sequentibus verbis, horū seminū figura, nō rotunda veluti fabarū, sed aliquantulū latiuscula similiter lenti. Item idem Galenus oniscos, multipedas, alinos, etiam ciamos, id est, fabas appellari dicit, qd̄ dū contrahuntur, fabarū figurā imitentur, nūc vero easdē bestiolas in rotundissimas pillulas conuolui, vltra Scriboniū largū affirmatē, Aegineta li. vij. cap. oni nō negat imo ita esse affirmat, cū inquit oni multipede, q̄ in humidis locis agūt, & tacte in orbē se conduplicant discutūt siccantq; &c. quibus verbis veritas clare cōprehēditur, dictis Dioscoridis verba suffragantur, scilicet antiquorū fabas rotundas paruasq; esse, lib. i. habito Ca. lxxxvij. q̄ de Iunipero arbore mentio fit, vbi ipse rotunda exiguaq; semina fabis cōparare videtur, sic dicentia, earū fructus alterius pontice nucis, alterius faba magnitudine cōspicitur rotundus, apud Dioscoridem tamen, sæpe multis alijs in locis exigua rotundaq; semina fabis comparari reperies, his adde, quod nonnunquam apud plerosq; medicos legimus, in legmate cuiusdam capitū, si faba, vel aliud quippiā, rotundū in aures ceciderit idq; hoc magis, cancrū in Mamillis, fabe similitudine incipere quibus luce clarius percipitur, fabā antiquorū exigua rotundaq; esse, at si alicui leuia hęc vidētur argumēta, vt ipsis mediantibus quanquam rotundas, non tamen ita paruas & exiguas antiquorum fabas esse fateri conatur, Galenum in presenti audiamus, qui antiquorum fabam, minimam esse

H ij esse

LIBER II.

esse statuit, libello illo præsertim, cui de ponderibus titulus est, sic enim ipse ait, in Aegipto pro Ciamo obolus semis, id est, Aegyptia faba semiobolum ponderis habet, obulus vero drachme sexta pars est, atque inde faba Aegyptia duodecimam drachme partem æquiparat, cum semiobulum ponderis habeat, sed cum Aegyptia ipsa faba communibus fabis quas authores intelligunt maiores sint, ut Dioscoridis sequentia verba sequentis capituli monstrant, dicentia, de faba Aegyptia, commeditur viridis faba hæc etiam nigrescit siccata maiorque communi faba est, sequitur antiquorum fabas parvissimas esse ut non semiobuli pondus habeant quare deinceps antiquorum fabas, a nostratibus diuersas esse nemo dubitet.

PHILOGIA XLVI

GRæce κλέμωρ ἀγυπτίωρ, Latine faba Aegyptia.

HISTORIA DIOSCORIDIS

Faba Aegyptia pontica dicta, grande folium galeri modo habet, caulem cubitalem crassitudine digitali, florem roseo colore dupla ad papaueris florē magnitudine, qui cum de floruit vesparum fauis similes utriculos profert, in quibus fabæ sunt paululum bullarum modo supra operculum emergentes, vocatur id ciborium, ab aliquibus autem ciborium, quasi seriniolum: propterea quod feritur faba hæc, indito in mādente gleba semine eius sicque in aquam proiecto, radix illi est harundinis radice crassior.

IUDITIVM NOSTRVM.

Faba Aegyptia peregrina, in officinis tamen quibusdam, radix in taleolas secta habetur.

PHILOGIA. XLVII.

Lens *κρός*, Lens legumē vulgo notum, quod commeditur & in cibi vsu hominibus est, quæ missam tamen hic facio quam video dissentionem, inter Marcellum Vergilium Hermolaumque Barbarum, cum quidam lentem cum suo cortice in cibo sumptam alium cohibere, alter vero potius emolire fateatur, Galeno tamen Aeginete Plinio adherendo ipsam secundum sui totum corpus adstringere manifeste comprehenditur, sed in presenti mirari satis non possum medicorum tam stupidam credulitatem, neue cordem cecitatem dicam, quæ tam vanam frustrationem per tot annos non percipit, scilicet lentes ægrotis maximum ut dicunt iuuamentum esse, cum antiquorum placitis presentibus, quæ maxime nocent, ut eos tamen omnino aberrantes monstremus, nemo est qui ignorat quæ omnes ferme nostri seculi medici, id maxime conentur, ut in omnibus affectis tam pleuritide quam Scotomia quam frenitide, quam quartana tertiana continua Cephalalgia uti reliquis alijs morbis, lentes tamquam inter cætera alimenta præstantissimas, per victus rationem ægrotis propinquant, quod quod erroneum sit ac contra rationem agant primum veterum testimonijs deinde ratione vna aut altera demonstrabimus, licet prius tamen, vñ error iste promanauerit, scire, ut omnia meliori ordine comprehendamus, Auicennam ergo fen decima li. iij, tractatu. v. Cap. iij, quod de cura doloris pectoris tractat, huius vitium esse eiusdem verba sequentia monstrant, & maximi quod erroris est, in potu tribuere infrigidantia vehementia, nisi in factis ex colora, & non dentur in potu infrigidantia stiptica, & ciborum sint sicut lentes cum acetositate, & similibus, hæc ergo Auicene verba ut non solum reliquis

quis in ægri tudinibus ausam medici lētes cōcederēt sed in pleuritide dederūt, quibus si mul raze verba anectere possumus, li. ad almā sorē. ix. ca. de Cephalalgia. i. capitis dolore qui ap sil siue taxil illa in ægri tudine cōcedit, taxil aut ipso raza linonimorū li. p̄sente Cibus est, qui fit de lentibus coctis cū aqua, hæc tñ cū multis alijs Auicene & Raze aucto ritatibus, quas tediosum in præsentī recitare esset, sufficiant, quibus oēs hodierni practici in ægri tudinibus lentes dare nituntur, sed quantū male operentur, quod ex antiquorū dogmatibus monstrare promissimus in propatulū reponamus, Galenus igitur de ratio ne victus acutorū. Com. xv. iij. sic monstrat, Cerealia quoq; appellata semina cōnume rant, lentē videlicet fabā lupinū cicerculā, miliū, panicū, fenogrecū, auenā, triphā, & que cunq; id genus alia, horū igitur oīm frumentaceorū gustamentorū cætera quidē vulgo dānantur, quod protinus inferant magnū detrimentū, Panis aut vnus & Condrus, in acutis administratur morbis, lens siquidē, & miliū, & fenogrecū, tanq; medicamenta ob quosdā ventris morbos exhibetur, & non tanq; nutritura Cibaria, hæc ergo Galeni lentes inter Cibaria non reponi manifeste monstrant, atq; inde nullatenus pro victus ratio ne ægrotis dandas fore, arguendum restabat, quod sane Galenus diligens quanq; ibidē non monstrauit, alibi tñ non siluit, imo non minorē in hac re legē, illa Platonis lib. ix. Lex Pla de legibus, dicente medici qui curantes sponte occiderunt morte plectantur constituit, tonis eodē de ratione victus in morbis acutis libro tñ ipso primo cōmentario illius dolores si quidē vbi ni fallor suadet, monetq; Capitali pena, ne lentibus quisq; vtatur, atq; magis hac præcipue in ægri tudine pleuritide scilicet, in qua, tum Auicenna eiusq; sequaces vnanimiter maxime laudant nixi auctoritatibus quarū præcipuā scriptā superius cōmissimus, ne ergo longinquiores simus, Galeni hæc sunt verba, qui lenticulā ex aceto confectā, pleurítico in ea morbi declinatione quæ nihil aliud quā coctorū expuitionē delide raret, exhibuit, is non immerito languenti ipsi qui sequente nocte suffocatus est, mortis occasionē dedisse, est visus, imo lenticulā, nemo qui mētiscōpos fuerit dederit, hæcenus Galenus, quibus verbis luce clarius comprehenditur, nullū sane medicū esse, qui lenti bus alar ægros imo potius insanū haud eruditionis alicuius, quod si dederit sequenti ve ro die æger moriatur, ipsum mortis causam esse tanq; legē adscribit, vt inde iudices & recuperatores, dānū illatę mortis vindicarent, hæc vero vetus traditio clarius mōstrat, di cens, & medicus etiā qui dat infirmo qui habet pleuresim postq; declinat eius ægri tudo declinatione cōpleta ita vt indigeat nō aliqua rerū, excepto sputo illorū humorū qui di gesti sunt cū sputo, lētes frigiditas factas cū aceto, necessario putatur de eo quia ipse est cau sa mortis eius, propterea quod suffocatur in nocte secunda, verū tñ tu non inuenies aliq; ex eis quibus est ratio, qui lentibus ciber infirmos, hæcenus, quibus nihil clarius dici po test, nec sane absq; ratione Galenus hæc retulit quū lentes oīno pessimi sint alimenti atq; multorū affectū primæ causæ, vt Dioscoridis hæc sequentia verba monstrant, Phacos id est, lens, hebetat oculorū aciē, si eius multus est cibus, ægre eadē concoquitur, stomacho nocet, stomachū & intestina inflat, aluū cū suo cortice in cibo sumpta cōpescit, adstringē di vis & natura ei est, ideoq; aluū sistit, cortice suo prænudata diligenterq; elixa. Et pris ma in coquendo diffusa aqua, aluū eīm soluit primū eius decoctū, grauiā etiā & tumultu osa infomnia, Lens facit, neruis, pulmonibus, & capiti inimica, felicior illi contra alui flu ores sua vis est, hæc inter multa Dioscoridis, Galenus de facultatibus alimentorū li. i. atq; simpliciu li. viij. subscripsit, qui lentibus adstrictoriā, præcipuāq; vim tribuit. Nec Auicena ipse, ij. li. Cap. ccccxliv. lentibus hæc non tribuit, imo potius affirmat, dicens. Lens est inflatiua & cōposita, ex virtute constrictiua & abstersiua, & facit videre somnia ma la, & stipticitas eius corticis est plurima, & in ipsa tota est inflatio plurima & inspissat san guinē, & nō currit inuenis, & ipsa minorat vrinā, & mēstrua ppter illud, & generatur ex ea humor melācolicus, & ægri tudines melācolice, & fortasse res hordei est ei cōtraria Raza p̄terea. iij. ad almā sorē ca. ij. nō lōge a dictis, inquit, lenticule frigide sunt & sicce, & sanguinē generāt melācolicū, corpusq; deficcāt, sperma q; destruūt, atq; sanguinē sedāt cuius extingunt caliditatem, infrigidant enim, atq; oculorum tenebrositatem & melan colicas ægri tudines efficiunt, cum aliquis in commestione eis frequenter vtitur, quod & in aphorismis verum vt multis alijs in locis repetiuit, Si ergo a lentibus tales oriūtur

LIBER II.

affectus, quod omnes fatentur, procul dubio earum vsus reprobus est, nec vna in ægri-
 tudine tantum, sed in omnibus potius, Nam earum præcipuum adiumentum, sanguinè
 condensare est, vt omnes ipsis vtentes pro victus ratione egrotorum fatentur, Nocumè
 ta vero quam plurima dicta inducunt, quare non mentis compos medicus cum Galeno
 aliquem dicendus est qui propter vnum, tam multa obnoxia sæuaq; accidentia, ægrotis
 non veritus inducere est, quum eius intentio reliquis non ita pessimis medicamentis aut
 Cibarijs perfici posset, illas vero potius nullius esse commodi in medico vsu, vltra tam
 plurima quæ habent incommoda, Hæc præcipua tamen monstrant, ægre concoquun-
 tur, prægrauant stomachum, Difficillimum reddunt ventris officium, grauias & tumultu-
 tuosa in somnia faciunt, quorum quodlibet ægrotis superueniens, maximum est malum
 atq; inde vitæ periculum, Non me præterit tñ hac in re nonnullos esse, qui lentium sub-
 stantia egrotos non alere, sed earum decocto tantū asserant, qui non minore errore quā
 cæteri bona fide comprehenduntur, nam vt cætera mala, lentibus omnes tribuunt, sic ea-
 rum decoctum primum poritare aluum fatentur, qua ratione, reliqui earum iure tantū
 vtī non vero substantia nituntur. Sed re vera a ratione quam maxime alienantur hi cū
 licet earum decocto ventrem subducendi vim habeat, non tamen hac de causa vt rē bo-
 nam ægrotis propinare habent, iure enim censendum est cum lentes pessime sint earum
 simul decoctum malum esse, quanquam tamen non ita malum, earum tamen, virtutis
 non parua, secum attrahit partem, præsertim hodie, cum licet decocto, ægroti tantum
 vtantur, lentibus ipsis abolitis, quod difficile, creditu, videtur, ipsarum tamen cortices,
 a decocto inseparabiles sunt, quæ corporibus lentium peiores sunt, vt Hippocrates de ra-
 tione victus in morbis acutis, commentario. iiii. fatetur, inquit, Lens adstringit, atque
 turbationem facit, si non detracto cortice ingeratur, cuius verba Galenus enarrans, inq̃
 vocem hanc ἀσθον turbationem quandam, & veluti pugnam quæ in ventre ex discre-
 pantibus facultate Cibarijs oritur, significari dixi, quomodo & nunc significat si cū cor-
 tice adsumatur, vtpote quæ quam caro ipsius longe coctu difficillior existat, hæc Gale-
 nus, quibus clare monstratur lentium cortices, quæ cum decocto eueniunt, lentibus ip-
 sis peiores esse, atq; inde ipsorum decoctum propter corticum admixtionem malum ar-
 guendum censimus, dictis adde, quanquam cortices decocto haud misceantur, nihilomi-
 nus eo vtendum, cum olim si lentium vsus erat aliquis, præparabantur tamen oleo, gas-
 ro, satureia, vel pulegio admixto, quod sane hodiernis temporibus minime fit, aut alijs
 ipsas commiscebant eduljs vtī ptisane illis facultate contrarie, ex quorum commixtio-
 ne quondam præstantissimum Edulium componebatur quod Græci φακοπισάναν nun-
 cupare consueuerunt, nonnunquam vero betis, vt Heraclides Tarentinus quandoq; v-
 sus est, adiungebant, atq; simul edulium illud τεντλοφακην, appellabant quia e lente &
 Beta compositum, cum ergo his temporibus nullo horum modo lentes præparantur sa-
 num consilium esse credo, ipsis nequaquam vtī, cum seorsum, sumptre male sint, imo om-
 nino interdicens ac fabe inter Pythagoricos, prædictis Hippocratis verba astipulantur
 de ratione victus in morbis acutis dicentis, legumina omnia flatuosa sunt, & cruda, vbi
 ea omnia, seu suam singula malignitatem habentia, penitus a consortio bonorum cibo-
 rum eliminantur, cui sententiæ celsus, alioquin Hippocratis Emulator lib. ij. suæ medis-
 cine apertissime subscribit, quare nullatenus lentes esse dandas manifeste percipitur, atq;
 id magis cum quoq; notum illud sit, ex pedimearum libro quā male id successerit, qui
 Aenio, legumina esitarunt, quod etiam Galenus repetit, separatorum sermonum lib. iij.
 Aphorismo. xvij. quibus perpendere debemus, omnino obnoxium esse ægrotos ipsis al-
 lere, inter quæ lentes sunt, Præ terea cibi illi, qui non conueniunt sanis, minus conueni-
 unt ægrotis, quatenus cibi sunt, sed nulla legumina quatenus cibi rationē subeunt sunt sa-
 nis conducentia, ex Auicene sententia, capite de eo quod comeditur, & bibitur, ergo nec
 ægrotis, his adde lentes præcipue, cum Galeno præsentē de locis affectis li. ij. ca. vi. Legū
 minū omniū maxime lentes inter melancolicos cibos numerantur, si quis vero nobis op-
 ponat Aeginetā qñq; lētibus vtī Ex li. iij. de capitis dolore ex vino, illi respōdemus eas
 ibidē tanq̃ repercussoriū medicamentū: non vero, vt cibū cōcedere: vt ergo finē impo-
 namus: licet hac in re multa reliqua dici possint; hæc sufficiāt; quibus luce clarius mōstratur
 non li

Lentis
 virtus

Ratio.

subtilia

ju li

non licitum esse vti Lentibus, immo ab eis maxime abstinendum. Nec enim candide Lector te moueat, Auicennæ auctoritas a nobis allegata, Lentem in Pleurisi concedens, Cum longe aliter noua Auicennæ e Arabico ad Romanam linguam traditio mōstrat, immo Lentem omnino floccipendendam statuit, Cum altera, ni fallor, cum non præfens codex sit, sic inquit. Et maximi quidem erroris est, in potu tribuere in frigidantia, uehementia, nisi in factis ex Colera, & dare in potu in frigidantia stiptica, aut dare eis in cibo Lentem cum acetositate & similibus. Hæc ergo Auicennæ traditio, longe aliter monstrat quæ dandæ in Pleuriticis Lentem sint, cum omnino eas abnegat, vt legenti manifestum est

A Lentibus omnino in cibo abstinendū.

PHILOLOGIA XLVIII.

Φασίολος, Phaseolus siue Phasiolus, cum quadruplici sillaba, ad differentiam Phaselii trium sillabarum, Dolchicon Galeni & reliquorum sequentium est, nostratū vero Eruiia, alias Lobus dicta, Phaselus vero tribus sillabis pronunciatus, Hispanorū legumen est, longe ab Eruiia dissidens, quod suo ideomate Feijones, aut Iudielos, appellat. De hac vero re, Mainardum (cuius anima cum angelis particeps sit) videre est, qui Epistolarum lib. primo singularem commisit disceptationem, quam Fulcius, qui ætate hac nostra, oneis disciplinas studio ac diligentia singulari prosequitur, errorum libro subscripsit, Cuius non pœnitenda verba illic videto.

Phaseolus & Phaselus differunt.

Mainardus & Fulcius.

PHILOLOGIA XLIX.

Γραειον, Latine Orobus, Eruum, Hispanice Ieruos, Oiezgos, Theuthonice Vitsen.

HISTORIA DIOSCORIDIS.

Eruum, exiguus frutex, tenuis, angustis folijs, & exiguis seminibus, quæ in Siliquis fert.

IUDITIUM NOSTRUM.

Plinius Naturæ libro. xvij. Cap. xv. duo Erui siue Herbi, cōnumerat genera, aliud candidum, reliquum vero ruffum, communes vero, domesticum & siluestre dicunt. Hæc grana in siliquis sine sepro habent, quæ se inuicem quasi tangunt, nullibi non nota, pro bouum saltem bono pabulo, officinis tamē hæc communiora existunt, sub Orobi nomine, quem Arabes suo nomine Elmelich appellant, vt Auicennam est videre. ij. Canonis libro, Cap. CCC. liij.

Orobus

PHILOLOGIA L.

Τεμα, Lupini in officinis seruantur, satis noti, quibusdam infeliciter proueniunt, Hispanie procere crescunt.

PHILOLOGIA LI.

Γραειον, Latine Rapa, Rapum, Napum, Gallice vng Nauet, Theuthonice cen Rapt, vulgo Hispanorum Nabos.

H iij

HIS

LIBER II

HISTORIA DIOSCORIDIS.

RAporum duo genera sunt, fatium alterum, agreste alterum, quod in aruis nascitur, frutex altitudne cubitali, ramosus, cuius summæ partes & folia leuorem habent, longitudine digitali, & aliquando maiora, semen in caliculatis filiquis fert, dehiscentibusq; seminum inuolucris his, aliæ intus capitum specie filiquæ inueniuntur, in quibus exigua colore nigro semina sunt, sed quæ fracta intus albicent.

IUDITIUM NOSTRUM,

Rapa **G**ongilida, siue Gongilem Græci, id quod nos Rapam siue Napum, appellant, genus scilicet oleris, apud omnes in vſu frequentissimum, præsertim in condiendis iusculis, Cuius multa genera sunt, nota tamen, quare Dioscorides vt de magis noto, fatiui scilicet, Rapi historiam prætermisit, si quis tamen ea diligentius considerare volet, Theophrastum legat, lib. xj. Cap. iij. Et Plinium libro. xvij. Cap. xij. & .xix.

PHILOGIA LII.

Bοονας, Napum, Rapi genus est.

PHILOGIA LIII.

Radicula. **Ρ**αῖφας, Radicula Columella, nostri vero Raphanum vocat, oleris genus, quod ad ciborum prouocandam appetentiam, & vrinam promouendam vtimur. Herba caule vno arboreo fere assurgens, vt in Ruta conspicitur, quare multorum Græci δένδρο λακκων, quasi olus arboreescens dicunt, nec Gaza Theophrasti interpres, aliter vertit, huius præterea tria Plinius memorauit genera, Leue, Crispum, & Campestre. Dioscorides vero simul trium mentionem facit, Hortulani, siluestris, atq; alterius, sub Apios nomine, vt in sequenti videndum est, Raphani vero decocto ad porritandum vomitum nonnunquam Galenus vt cæteri vtitur, supreme item Rafani cortices concoctionem adiuuant, medularis vero pars digestionem perq; difficilis.

PHILOGIA LIIII.

Γραῖφας ἀγρία, Latine Raphanus agrestis Armoracia, Hispanice Rauano, Vagilco magilco, Lusitanice Rabaon guallisco,

HISTORIA DIOSCORIDIS.

ARmoracia, Raphanus agrestis, folia fatiux similia habet, multoq; magis Lapfanæ radicem habet, gracilem, mollem, sapore acri.

IUDITIUM NOSTRUM.

Rafanus **H**uius autem folia longe a vulgari sunt, per quæ præsertim, in herbarum cognitio- nes deuenimus, Nam Lapfanæ perquam similia existunt, cuius radix subacres vi- res possit

res possidet, quæ arenosa loca & margines itinerum potissimum amat, quæ nonnulli Seflariariorum pro costo falso tamen vtuntur.

PHILOGIA LV.

Sισαρον, Sifaron inter olera repositum, quod Plinius Naturæ volumine. xix. E Germania maxime laudauit, quoniam egregiæ generositatis, & amplissimæ magnitudinis, in frigidissima regione nasceretur, quid sit ingenue ignorare fatemur, multi tamē Gallorum eum esse volunt, quod suo ideomate des cheruites, appellant, cuius radicem elixam maxime comedunt, Sifaron.

PHILOGIA LVI.

Gracæ λαπαθου, Latine Rumex, Lapathum, acutum Lapathum, Gallice de la parele, de la patience, de loseille, Hispanice, Lusitanice Labaca, Germanice Meingelroutz, Theuthonice Partike,

PHILOGIA LVII.

Gracæ οχαλιδα, Latine acetosa, Gallice de la surelle, Hispanice azedrilha.

DIOSCORIDIS HISTORIA.

Rumicis plura genera sunt, inter ea οχι Lapathon, quasi acuta Rumex dicitur, palustribus locis nascens, durris, & in cacumine acutis folijs, Est præter hanc hortensis Rumex, priori omnino dissimilis, est et tertia agrestis, breuis Plantaginini similis, mollis, & in terra iacens, quarta postremo est, quam quidam ab aciditate saporis οχαλιδα appellant, sunt qui eandem etiam Anaxyrida aut agrestem Rumicem vocent, cuius folia tertio generi, id est, agresti breuiq; & Plantagini simili, similia sunt, eius caulis non adeo grandis est, semen acuminatum, colore rubro, sapore acri, quod in caule & ad natis nascitur.

IUDITIUM NOSTRVM.

Lapathum, siue vt vulgares Lapatium dicunt, multa habet genera, quæ Dioscorides in præsentem memorat, quorum primum Oxilapathon dicit, quia in acutum vergunt, aut in Mucronem Cuspidemq; folia tendunt, vnde acuta Rumex, vel acutum Lapathum, aut (vt officinæ) Lapatium acutum appellatur, vnde q; perperam dicant, hi qui Oxilapathon non hac ratione dici affirmant, manifeste comprehenditur. Nam hoc acutum quo officinæ ac medici pro scabie & pruritu vtuntur, inspidum nulliusve saporis est, quod Galenus Lapathum simpliciter appellat, Nam Galeni Oxilapathon, Dioscoridis quartum genus Oxalida dictum est, nostra scilicet Acetosa, sed Dioscoridis Oxa Galeni lida Acetosam nostram esse, ipsius clara verba monstrant dicentis, quarta postremo est, Oxilapathon quam quidam ab aciditate saporis, Oxalida appellant. Hunc vero ipsum Galeni methon Oxilapathon esse, ipsiusmet verba monstrant. η. Alimentorum dicentia, Oxilapathon Dioscoridis vero, rusticæ mulieres absurdo quodam appetitu quam Citam vocant laborantes, sicut Oxalida & insolentes quidam ac curiosi pueri hesitant, quæ omnia acetosæ nostræ euenire hodie est.

ani-

LIBER II

animaduertimus, cum maxime cruda a pueris & pregnantibus, calidis præcipue in regionibus estur, admixto tamen aceti exiguo, nec frigida hæ regiones in eorum obsonijs, eam despiciunt, immo quæ maxime pro condiendis iusculis atque condimentis, ea utitur, unde in vsu coquorum est, quare non immerito prisca illi Oxilapathum post Galeni saltem tempora venientes, inter cibaria oleraque reponunt, quod tamen de acuto ex officinis Lapatho, minime dicere credendum est, Cum insipidum & Palato inepta herba, ut nemo ipsam vnquam culinæ deputauerit, immo porcis & scrophiscum maxime eam esitant & pinguescunt, dictis fidem faciunt, quæ Galenus ex Lapatho præcipue euenire affirmat, Serapio ea omnia acetose tribuit. Quare consultius saniusque esset quotiescumque Oxipalathi vsu opus est, acetosa potius uti, quam insipida illa Rumice, cum in omni fortiores vires possidet. Cæterum secunda & tertia Dioscoridis rumex, priori congenera sunt, nullibi non nota, in suum præsertim utilitate euenientia.

PHILOLOGIA LVIII.

Hippolapathus **Ἰππολάπαθος**, Hippolapathus, id est, grandis rumex, in Palustribus eueniens, Hispanorum romaca est.

PHILOLOGIA XLIX.

Lapsana **Ἀμφάνη**, Lapsana agreste hólus Brassicæ generis Pedali altitudine, folio sinapis hirsuto tamen, quod familiare nostro horto est. Eius tamen nomen apud Flaminios incompertum est.

PHILOLOGIA LX.

Blitum. **Ἰλιπτον**, Blitum Blitus, inanum insipidissimum & fatuum omnium olus est, unde inutiles & rudes appellamus Blitos, quare communiter in omnium ore est, Blitum te merito dixerim, qui Blitum ignoras. Huius vero folium Spinachij non absimile est, semen foliaceum habet, Atriplici saltem simile, apud Italos Hispanosque hólus frequens est, atque auarissime eum comedunt.

PHILOLOGIA LXI.

Malua **μαλάχα κηπεύτη**, Latine Malua, Gallice des Malues, Theuthonice Maluwe, Germanice Bappelem, Hispanice Malua.

HISTORIA DIOSCORIDIS.

Malua duplex genus est, hortensis altera, siluestris & incultis locis nascens altera, estque hortensis magis quam siluestris edendo.

IUDITIUM NOSTRUM.

Malua a moliendo dicta, vel ut Varro Molua, quod aluum molliat, nulli non nota omnia eius multa genera, fatua tamen prisca olim in acetarijs cum lactuca, ad soluendum aluum utebantur. Unde Martialis utere Lactucis, aut mollibus utere Maluis, decimo vero libro idem inquit. Exoneraturas ventrem mihi vilicas Maluas attulit Et varias quas habet hortus opes, hodie simul multi eisdem aceto & guarro conditis lasque utuntur, nos vero hodie earum decocto uti solemus in Enematibus ad aluum porritandum

dum & vrinasciendas. De his vero Theophrastum videre est lib. ix. Capite decimo nono, & Plinium libro secundo Capite secundo.

PHILOGOGIA LXII.

A Τράφιζις, Atriplex holus aureum, duplici differentia habetur, vtrumq; tamen sativum hortense apud Lusitanos saltem habetur, quorum vnum Spinachia dicitur omnibus nota, quam Gallici Espinartes, Hispani vero Spinafres Hespinaças, Germani Spenet appellant, folio allatæ sagittæ persimile, semine foliaceo, quæ Spinachia hodie, eo quod ab Hispania, primum ad alias nationes exteras, Allata dicitur, reliquum vero subaurei coloris est, quod nonnulli Crisolachanum, id est, aurei coloris appellant, quod parum ab Spinachia præter in colore diffidet, atq; inde reliquum ei nomē est, quod Hispani iuxta, Lusitani Armoles, Gallici vero Arrouches, siue des bonnes dammes appellant.

Spina-
chia atri-
plex.

Crisola-
chanum

PHILOGOGIA LXIII.

K Ραμβη, Brassica Caules sunt, cuius multæ sunt species, quas qui exacte persequi vellet, Plinium & Theophrastum, suis proprijs in locis legat, sativa communis est.

Caules.

PHILOGOGIA LXIII.

G Ρακεκηραμβηκαργία, Latine Brassica agrestis, silvestris caulis.

Porsis

HISTORIA DIOSCORIDIS.

B Brassica agrestis siue rustica, maritimis & præruptis locis plerumq; nascitur sativæ similis, candidior tantum, hirsutiorq; & amara.

IUDITIVM NOSTRVM.

C Rambem agriam Romani silvestrem Brassicam dicunt, quæ vero illa sit, non difficile est inuenire, Brassicam tamen ex lachrimis Lichurgi natam fuisse, quidam affirmant, vnde etiam ad ebrietatem plurimum valere nonnulli putant.

PHILOGOGIA. LXV.

G Ρακεκηραμβη θαλασσια, Latine Brassica marina, Soldanella, Sanguinaria, Germanice Bloutfraut.

HISTORIA DIOSCORIDIS.

B Brassica marina diuersa penitus à sativæ est, folia habet longissima, tenuissima, rotundæ aristolochiæ similia, quæ singula à ramulis leniter rubentibus, ex imo pediculo Hederaceorum modo prodeunt, habet Brassica hæc candidum incisa liquorem, non tamen copiosum, gustu quadantenus falso, cum amaritudine aliqua concretione pinguem.

IV.

LIBER II.

IUDITIVM NOSTRVM.

Soldanella. **K** Rambe Talepsia filuestris Brasica est, nostratum vero Soldanella, alias Sanguinaria dicta.

PHILOLOGIA LXVI.

Tεντρον, Tentlon, Beta Sicla, Sicelica, vt Theophrastus lib. viij. siue Sicula vt resli qui appellant, notissimum olus est, cuius hactenus de ea in historia aut medicina tradentes duo fecerunt genera, ceu Dioscorides in praesenti album scilicet & nigrum Album illud commune holus est, & dicitur, quia non multum herbaceum ac viridis coloris est, quod aluum bonum facit, atq; eam subducit, vnde Martialis & pigro ventris inquit, non inutiles betas, huius Betae succus naribus instilatus, mirifice caput a flegmate mundat, non minus quam si Oxilaterium, aut Eleborus niger, aut huiusmodi caput purgum, reliquum esset, quod non a Dioscoride tantum, sed experientia didicimus iam, Nigram vero Betae tantum in praesenti Dioscorides vt diuisionem faceret memorauit. Nam alibi per se caput de ea praefixit, sub Limonio scilicet, vt de eo alibi videre est, alba tamen Sicla, Gallice de la poree, de la loth, Hispanice Acelga, Theutonice Beete appellatur.

Beta nigra Limonium est.

PHILOLOGIA LXVII.

Portulaca.

Aδραχνη, Andrachne Graecorum, Portulaca nostra est, subrotunda, & crassa folia habens, qualia in Aizoo, id est, semper viua maiore videmus, Cuius duo reperuntur genera, maius & minus, quae foliorum magnitudine tantum inter se differunt, Gallice du Peirpeir, de la pourceline, Hispanice Nardolhagua, Lusitanice Baldro eguas, Theuthonice Porceline.

PHILOLOGIA LXIII.

Graece ασπαργος, Latine Asparagus, Gallice des Asperges, Hispanice Spargos, Lusitanice Sparraguos, Germanice Sparghen.

HISTORIA DIOSCORIDIS.

Asparagus, exiguus, sed racemosus frutex est, folijs numerosis, longis, feniculo similibus, radix ei est longa, rotunda, grandis, tuberculum habens.

IUDITIVM NOSTRVM.

Asparagus.

Asparagi duo genera sunt, hortense & siluestre, vtrumque notum vulgo. Columela autem suae rei rusticae libris, satiuos Asparragos a rusticis suis antiquis Corrudam vocari ait, horum vero stolones primis mensis pro acetarijs aceto et oleo condiditi eduntur, qui facillime & celeberrime concoquuntur, vnde prouerbiu de re quam cito perferri dicimus, citius quam Asparragi concoquuntur, huius radix perquam diuretica est, vt inter eas principatum habeat.

PHILOLOGIA LXIX.

Graece

GRæce ἀρνόγλωσσα, πολυνεύρα, Latine Arnoglossa, Ortigia, Coturnix, Cinoglossa, Heptapleura, Polyneuros, Lingua agni, Septineruia, Stelaphuros, Hispanice Lhamten, Lusitanice Tamchagem, Germanice Breiter megrich, Theuthonice wegebree blaren.

Ⓒ Minoris Plantaginis Latina nomina.

Lanciolata, Plātago minor, Lingua arietis, Lingua agni, Lusitanice lingua de douelha, Hispanice lengua de Carnero.

HISTORIA DIOSCORIDIS.

Plantago duplex est, maior & minor, habet minor Plantago angustiora, minor, molliora, tenuiora, & maioris leuoris folia, coliculos angulosos in terram inclinatos, flores pallefcetes, & in summis caulibus semen, maior contra crassior speciosiorq; est, latiore folio & oleris figura, angulosus etiam Plantaginis huius caulis est, modice rubens, altitudine cubitali, ex medio vsq; ad summū cacumen paruo semine vestitus, radices illi sunt teneræ, pilosæ, colore candido, crassitudine digitali nascitur Plantago humentibus locis propelacus, sepes, & vliginosa loca.

IVDITIVM NOSTRVM.

GRæcorum ἀρνόγλωσσα, Plantago nostratum est, ἀρνό Græci agnū vocāt, γλωσσα vero linguā, id est, linguā agni, cuius plura sunt genera, duo tamen præcipua, Maior scilicet & Minor, Minor angustioribus folijs & nigrioribus, linguæ pecoræ sicut arietis Plantago minor. quæ quia septena sunt Græci ἐπταπλέγρον vocauerunt. Nascitur in hortis, atq; v allibus, nec non & paludibus, & in pratis. Reliqua vero huius multa sunt genera, quorum aliquot libro iij. Cap. C. lx. attingemus, de Alismate scilicet.

Lingua arietis Plantago minor.

Alisma Plantaginis genus.

PHILOGIA LXX.

GRæce σιον ἀροματικὸν λαπέρι, Latine Sium aromaticum, Sium odoratum, Silaum Lauer, aquatica Anagallis, herba Canela, Gallice de la Berle, Hispanice Genero, de erua buena, de Lhagoa

HISTORIA DIOSCORIDIS.

Sion nascitur & inuenitur in aquis, breuis, pinguis, & pusillus frutex latis folijs, olus atro similibus, minoribus tantum & odoratis.

IVDITIVM NOSTRVM.

Sion aromaticum, Canela herba in officinis dicta est, alias Lauer, genus scilicet Balsamitæ, hæc Sium Silaum dicitur, de qua controuersiam apud Leonicensem & Colimnutium iuriconsulti hominem doctum, videre est, alterum Plinium accusantē. Reliquum vero in eiusdem defensione, vere tamē Plinius hac in parte errat, quicquid Colinutius v t ex Dioscoride in præsentem quilibet comprehendere potest.

Plinij error.

PHILOGIA LXXI.

I

Σιον

LIBER II.

Σίσυμβριον, Latine Sifymbriū, Corona Veneris, Balsamita, Mentha aquatica, Germanice Balsam, Hispanice herua buena Dellagoa, Lusitanice Generode mentascos.

HISTORIA DIOSCORIDIS.

Sifymbriion, Coronaria est herba, quæ locis incultis hortensi Mentæ similis, latiore tantum & odoratiore folio nascitur.

IUDITIUM NOSTRUM,

Mentha
aquatica

Sifymbriū Balsamita, Mentha aquatica dicta, quia in acetarijs aquis potissime eueniens, Mentra sto per similis est herba, nisi quod non eo modo hirsuta, nec ita odore graui folia sunt, immo bonum possident odorem Veneris incitatum, vnde Veneris nomen ei eueniens est, quæ hodierni homines in coronis vtuntur. Nonnulli tamen Seplasiarij ea Nepethæ loco non sine errore vtuntur, quæ Nepetha longe res alia est, aquatica vero hæc Mentha facillime in Mentam degenerat culta, vt Theophrastus lib. vi. de Plantarum causis refert.

PHILOGOGIA LXXII.

Σίσυμβριον ἄλλοτερον διέκαλοῦσι, Sifymbrium alterum Sifymbriū, Sium, Inodorū Sium, Nasturciaria, Crifones, Gallice du Cresson, Hispanice Berros, Lusitanice Agriois.

DIOSCORIDIS HISTORIA.

Alterum Sifymbrium Circinatum habet à primo ortu folium quum creuit deinde in incisuras quales in Erucae folijs sunt, diuiditur.

IUDITIUM NOSTRUM.

crifones.

Missas hic facio multorum sententias, quare Leoniceno adhaerentes veritatique simul Sifymbrium indorum Crifones nostros esse credimus, cum aquatica hæc herba cum Siodoro crescere vt plurimum solet, atque inde nomen sibi traxisse videtur, folio subrotundo & inciso, Nasturcio sapore similis, vnde Cardaminem Græci eam appellant, atque magis cum Crifones maxime sint calidi, vt etiam Venerem & menses cieant, quæ oia Sifymbrio huic euenire aduertitis, vt iure iudicandum sit Sifymbriū & Crifones esse idem.

PHILOGOGIA LXXIII.

Γρασε κρείθμον κρίταμον, Latine Crethmon, Crithmon, Crista marina, Batis, Cregramus, Baticula, Petrocelinum marinū, Feniculū marinū, Lusitanice Perrexil do mar, Hispanice Perrexil dela mar, Gallice de la creste marine, de la Bacille, Italice del Fenocchio marino, Germanice Fenief marini.

DIOSCORIDIS HISTORIA.

Batis herbula frutici similis, & in duos statim foliosos diuisa ramulos est, cubitali altitudine nascitur, petrosi & maritimis locis folijs vndique plena, pinguis albescentibusque, Portulacæ foliorum figura, latioribus tantum longioribusque, & in gustu salis flores fert candidos, fructum Libanotidi similem, mollem, odoratū rotundūque is siccatus rumpitur, habetque intus Tritici figura semē radices sunt illi crassitudine digitali tres quatuorve, suaves gustu & odoratae.

IV.

IVDITIVM NOSTRVM.

Crichmum Crithmon, vel batis officinarum Cretamus est, feniculum marinū, alias Petrocelinum marinum dictum, herba scilicet apud Lusitaniam iuxta Hispaniam prope mare sponte nullo rei rusticę opere facto eueniens, quam Hispani cōditam oxecleo & sale vt caparres lucri gratia ad hanc præcipue septentrionalem regionem afferunt quæ Empetri, hoc est, saxi fragiæ species est, calculos & lapillos vesicæ & renum frangēs apud Miropolastamen eo modo præparata multa comperitur.

PHILOGIA LXXIII.

Gορωδ'πους, Latine pes cornicis, herba Coronopus, Castaris, Sanguinaria, Gallicus, Capriola, Gramen aculeatum.

HISTORIA DIOSCORIDIS.

Coronopus oblonga herbula est, per terram sternitur, & folia incisuris diuisa habet, estur & hæc olerum modo cocta, radicem habet gracilem in cibo adstringentem.

IVDITIVM NOSTRVM.

Neminem esse credo qui Leoniceni viri cui deferant multum bonarum artium studioli disceptationem illam non legerit in eo præsertim libro, quot de Plinij erratis aliquot edidit, atq; inde neminem dubito fore, qui antiquorum Coronopū pedem cornicis siue pedem corui herbam, a recentiorum pede coruino differre non sciat, cū vna præfens hæc astringendi, reliqua vero exulcerandi atq; cauterisandi vim possideat, vt Bathrachij historiam legenti manifestum erit, nam Batrachon, recentiorum pes corui est, Cuius genrra tria quatuorve comperiuntur, nam Coronopus galli crus herba est, non vero crista gallinacea, vt Hermolaus Barbarus innuere videtur, cum crista gallinacea herba apud Dioscoridem manifeste Sideritis est, crus vero galli potius graminis genus, quod Plinius Naturæ libro aculeatum gramen appellat, atq; eum pueri naso imponentes, mox sanguinem profluere faciunt. Reliqua vero de hac re Leonicenū atq; est, vt latius Cap. Batrachio.

PHILOGIA LXXV.

Gραεε Σόρχο @ τεαχιε κηωριον, Latine Cicerbita, Lactucella, Sonchos aspera, Rostrum porcinum, Tarraxachon, Gallice du Laceron, Hispanice specie de Sarraia, Lusitanice Serralha.

HISTORIA DIOSCORIDIS.

Sonchi duplex genus est, agrestius & aculeatius alterum, tenerius alterum, & quod edendo est, angulosus Soncho caulis est, concauus & aliquando rubescens, folia habet per intervalla, circumcurrentibus in ambitu incisuris.

LIBER II.

IUDITIUM NOSTRUM.

Tanta tamq[ue] similia inter se Intibi siue Ambubeiæ genera sunt, vt nō facile est cuiq[ue] propriū & germanū suū tribuere nomen, Sonchus tñ cicerbita, officinar[um] Tarraxa con siue rostrū porcinū est, vt Leonicenus fatetur, genus scilicet Intibi siue Ambuleiæ, atq[ue] etiā Lactuce, cū & lacte habundat, quod antiquis esui erat, & in hortis serebatur. Reliquū vero huius genus huic propemodū simile est, spinosius tñ atq[ue] inde animalibus in gratius, tertium vero genus non vidimus nec cognouimus.

tarraxa con.

Rostrū porcinū

PHILOGOGIA LXXVI.

Grecæ σέβης ἀγρία καὶ χόριον πικρὸν, Latine Cichorium, Cichorea, Ambuleia, Intibū Gagreste, Lusitanice almeiros, Hispanice la Chicoria, Gallice de la Chicoree, Theuthonice Cicoreie, Germanice Megruart.

NOMENCLATURA SATIVI INTIBI.

Grecæ σέβης, Latine Intybū, Intubus satiuus, Endiuia, Gallice de Lendiuie, Lusitanice Serralha Enuide, Hispanice Ceraia Enuide, La endiuia, Theutonice Endiuie, Italice La scariola.

HISTORIA DIOSCORIDIS.

Intybi duplex genus est, agreste, & erraticū alterum, ab amaritudine Picris & Chicoriū appellatū, latioribus folijs, alterū satiuū & in cibis gratius, Satiui rursus duplex itidē genus Lactuce similis, alterū & lati foliū, angusti folium, alterum & quadantenus amarum.

IUDITIUM NOSTRUM.

Difficilis admodū vt diximus, & longa est controuersia de Intybis, breuiter tamen Mainardi ac reliquorū sapientium mentes sequendo explanabimus, quicquid intybis debetur, Seris Græcorū herba ea est, quā Romani intubū, intybū siue intybā, postea vero corrupta voce Endiuiam vocant, cuius genera multa sunt, omnia tamen magis ac minus in amaritudine conuenientia, Vnde prouerbium, Intyba succellit Ambrosiæ, atq[ue] Vergilius Georgicorū lib. amaris intyba fibris, præsentis tamen erraticum, siue agreste intubum, quod sub nulla olitoris, aut agricolæ lege liberum vagatur, & errat, sic dictū, nostratū Cichorium, vel vt officinæ Cichorea est, quam ambuleiā Celsus olim dixit, atq[ue] solarem herbam, quia eius Cerulei flores solem semper comitantur atq[ue] cum eo circum aguntur, qua ratione multi hanc Heliotropium esse affirmabant, inter quos Pliniū nominare est, quanquam tamen illud falso opinantur, cum Heliotropium lōge res alia est, vt ex eius descriptione iudicandum est. Cæterum Cichorea satiuā alia est, latioribus folijs quā nullibi in Lusitania aut Germania vidi, in Italia tñ & Flandria ipsa frequēs est, quæ eradicata & terra obruta amaritudinem perdit, atq[ue] Hibernis mensibus eā arena sepultat, quæ postea inter oxipora celebrat oxeleo salisq[ue] modico adhibito, ipsamq[ue] Theuthonici ac Itali vno ore Endiuiam appellant, quanquam Lusitani ac Hispani eā hic non Endiuiam, sed potius Cichoram suo ideomate nominant, sequens vero subdiuisio Endiuiam communem monstrat, præsertim Intybum illud lati folium Lactuce simile, atq[ue] huius reliqua genera, quæ plura folijs longioribus, minoribus nonnunquam per interualla circumcurrentibus atq[ue] asperis reperiuntur.

Cichorium.

Plinij error,

Endiuia

Græce κωνδρίλλα, Latine Condrilla.

DIOSCORIDIS HISTORIDIS.

Condrilla folia caulem & flores ambubeie, id est, agrestis Intybo similia habet, ideoque agrestis Intybi speciem aliqui esse eam dixerunt, tota tamen tenuior est, inueniturque in imis ramulis eius fabæ magnitudine gummi Mastichæ simile, est & alterum Condrillæ genus, folium habet veluti circumrosum, oblongum, per terram stratum, caulem liquore lactis madentem, radicem tenuem, in mucronem desinentem inanem, rotundam, flavescentem, eodem liquore plenâ.

IUDITIUM NOSTRUM,

Condrillam nemo usque hodie mihi demonstrare valuit, Intybi tamen genus est, quod Condrilla. vero illorum iudicem lector te esse volumus.

PHILOGIA LXXVIII.

Kολοκύνθα, Græci fœminino genere in secunda declinatione nostram monstrant Cucurbitam κολοκύνθη vero diminutiva appellatione, agrestis illa Cucurbita est quam in officinis suspensam Coloquytidam monstrant, præsens tamen Cucurbita esui hominum deseruiens est, quæ multiformes reperiuntur, quædam retroque, quia in ventre multum turgescunt distæ, quæ nonnunquam artifice natura eueniunt, quæ doque vero ab hortulano vinculo formantur & finguntur, ea parte qua strictiorem vult facere, cum Cucurbite qua coguntur forma crescunt, vasorum gratia sic ornata, qui mos antiquis etiam solebat Cucurbitas in vasa fingentibus, ut postea maturis & inanitis & sicis uterentur. Vnde Plinius Naturæ lib. Nuper enim inquit Cucurbitarum usus venere viceorum vice iam pridem etiam Cadore ad vina condenda, Columella vero, de media inquit parte Cucurbitæ, semen inuerso cacumine ponito, ut fiat incrementi vastioris, Nam sunt ad usum vasorum satis idonea, quod hodie in usu videmus, atque ipsis præcipue utuntur qui per æstatem atque ardores maximos in agris negotiantur. Cæterum oblongæ quædam aliæ Cucurbitæ comperiuntur, ut visæ quandoque sint, ut refert Hermolaus Barbarus nouem pedum longitudinis, quæ ob id Anguine a quibusdam dicuntur, Reliqua vero admodum parua, digitali crassitudine, a Græcis Somphos cognominata reperiuntur, in petrosis ac saxosis non nisi temper euenientes locis, quæ nos inanem aut barbaram Cucurbitam dicimus. In sculis idonea. Cæterum medici hodierni Cucurbitam pro bona victus ratione ægrotantibus præbent, his præcipue qui a suis febribus affliguntur, cum humidæ ac frigida potestatis sit, meo tamen iudicio repurgato ventriculo edenda Cucurbita est, cum facillime in eos humores conuertitur in stomacho detentos, ut Platina de obsonijs libro assenti re simul videtur.

PHILOGIA LXXIX.

Σικυρημερον, Sicyn hemeron, Romani latiuum Cucumerem dicunt, quod multis in locis non comperitur, Gallice tamen vng Concombre dicit, Hispani vero suo ideomate Cogombros appellant, Columella vni multi alij Cucumerem Anguinum appellat, quia oblongus atque instar anguis flexuosus sit, siluestris vero alter Cucumis est, de quo alibi differendum.

LIBER II

PHILOLOGIA LXXX.

pepones **P**επωνπέπωνες, Peponis Pepones, Melonum genus est, sicut Strapones & Melopopo
melones nes, cum enim rotundæ figuræ sint, & mali figuram referunt, Melopepones dicuntur
quum autem magnitudine in longitudinem processerunt, Pepones vocantur. Nam Ci
trulus siue Citriolus, vulgo Citrion, ab Hispanis Pepinus dictus, lōge a Pepone dicto
Cytrul^o differt, nec forlān de eo apud Dioscoridem facta mentio est.

PHILOLOGIA LXXXI.

Lactuca **T**ριδάξ, Tridax Lactuca nostratum est, sic dicta, vt Paladius in Ianuario, quod has
bundantia lactis exuperet, quod quidē lac ventrē leuiter mouere dicebatur, quare
apud veteres in primis epulis veniebat, vt Martialis sequenti carmine monstrat.
Prima tibi dabitur ventri Lactuca mouendo, vtilis,

PHILOLOGIA LXXXII.

Gραεε ἀγρία θειδάξ, Latine Lactuca siluestris.

DIOSCORIDIS HISTORIA

Agrestis Lactuca Satiuæ similis est, ampliore tantum caule, candidioribus
folijs, gracilioribus, asperioribus, & in gustu amaris.

IVDITIVM NOSTRVM.

Aγρία θειδάξ, nostra siluestris Lactuca est, quam semel hic Antuerpiæ, in horto nos
trabili Dñi Diodoci Mendī vidi, pesimilē omnino Cichorio, albiorē tamen ac ama
ram. Multi tamen decipiuntur, credentes Lactucam siluestrē herbam aliā quādam
esse, in segetibus familiarem huic similem, quam Gallici du Letron, Lusitani vero Leis
tugas appellant, quia simul lacte habundant. Nā mea sententia, longe res aliā est, cū hoc
tamen credimus Endiuivæ illam speciem esse, non vero huius Lactucæ.

PHILOLOGIA LXXXIII.

Gραεε γγγιδιον λειπιδιον, Latine Gingidum bis acutum.

HISTORIA DIOSCORIDIS.

Gingidion herba est, agrestis Pastinacæ similis, tenuior ea tamen densiorq̃,
radicem habet exiguam, albescentem, & amaram, estur oleris modo coctū
crudumq̃ & sale seruatum.

IVDITIVM NOSTRVM.

Gingi
dium. **G**ingidum bis acutum olus est, atq̃ inter olera a Paulo Aegineta censetur, quanquā
illud non agreste Pastinacæ, vt hic & Plinius, sed Scandici simile fecit, cuius causa
quod vere illud sit, in præsentī non assequi possumus.

PHILOGIA LXXXIII.

Græce *κάνδιξ*, Latine Scandix Scanaria herba.

HISTORIA DIOSCORIDIS.

Scandix agreste olus est, amaritudinem & acrimoniam, aliquam habet, edendo herba est, esturq; ceruda, & cocta.

MARCELLI VERGILII VERBA.

Hæc hodie ab Herbarijs ignoratur, quam enim illi scandicem modo appellat, latiore & quasi Bete folio est, Antiquiores autem ut in re nota fit, nullas eius notas tradiderunt, verum tamen ut ex multis conijcere licet, tenui & quasi capillato folio est, Plinius lib. xxi. cap. xv. inter sponte nascentes numeravit, coniunxitq; illi, ut veresimile est, congeneres plures alias quæ omnes tenui folio & capillaceo sunt, præsertim quæ Caucalim & Cragopogona quæ à Capillamentis quæ pro folijs habet, Coma dicta à Græcis est, ob quam causam non abs re penitus fuerit, similem in foliorum figura illis credere.

PHILOGIA LXXXV.

Græce *κανκάλις*, Latine Cancalis herba, Daucus agrestis, pes pulli, pes galline, Lusitanice Bilnagua, Hispanice Vixnaguas.

HISTORIA DIOSCORIDIS.

Cancalis Drodantalis Coliculus est, aliquando etiam maior, & leniter hirsutus, folia Apio, similia habet, in summo fœniculi modo pluribus incisuris diuisa, hirsuta & ipsa habet in cacumine præterea umbelam candidam & odoratam.

IVDITIUM NOSTRUM.

Cancalis in aruis sponte sua nascens herba, dauci figuram, incisionem foliorum vmbellam, adeo referens est, ut a quibusdam Daucus credatur verus, vere tamen illius generis est, quam siluestrem Daucum appellant, licet tamen Septentrii, Hyberie ut vidi ea pro vero Dauco videntur, Hic tamen Flandriæ minime hæc prouenit herba, sed e Hyberia magis aduehitur pro dentium tantum diuitum mercatorum purificatione, ipsa tamen nephritice passioni atq; vesice calculis miro modo confert.

PHILOGIA LXXXVI.

Eruca nostra, Salax a Poetis dicta, quod venerem moueat Caliditate sua, Eruca, quare Lactuce in minerali iungitur cibo ut contrariam vim temperet, Eufomos Platina vero a Græcis hæc appellatur, ut Platina de honesta voluptate ait quoniam iura ex Plin. commendat, huius duo genera sunt, Hortense & Siluestre, Hortense
I iij Acetarijs

LIBER III

Acetarijs & epulis hortis familiaris herba, folijs multo diuifis nasturcio fimilibus, filue-
stre vero in vinctis folio fatiui fimile euenit, flore tamen luteo, cuius semē diuiffime in
terra priusquam pululet afferuatur, Hispanice Erugua, Gallice de la requete;

PHILOGIA LXXXVII

Gracæ ὀκίμωρ, Latine Ocimum Basilicon, Hispanice Alfahaca, Lusitanice Alfauas
qua, Gallice du Basilic.

HISTORIA DIOSCORIDIS

Ocimum vulgaris, & nota omnibus herba est.

IVDITIUM NOSTRVM.

Ocimum. **O**cimum fragantissimi & vehementissimi odoris est, herba, vnde nomen accepisse
credo a Græco verbo ὀξω, quod est redoleo, cuius aliqua comperitūtur genera, nō
nisi tamen omnibus nota, quorum semina quum obruta terra sunt, pauicula vel
celindro, diligenter inculcari gaudent.

PHILOGIA. LXXXVIII.

Gracæ ὀροβάρχη κυννομοζίωρ, Latine Orobanche erui angina.

HISTORIA DIOSCORIDIS

Orobanche, Coliculus semipedalis, & aliquando maior est rubens, pinguis
hirsutus tener, & sine folijs, albescente & in luteum colorem inclinato flo-
re, radix illi est, digitali crassitudine quæ ore arefcente caule tota seipsam laxat,
& disijcit, creditur inter legumina nata, Orobanche ea strangulare, vnde & no-
men inuenit.

IVDITIUM NOSTRVM.

Erui angina. **O**robanche, ex maleficio nomen fecit antiquitas, & quoniam fruges legumina
eruum quæ præsertim circunligando se necet erui Angina dicta est, id enim Oroban-
che græcis significat, quam Marcellus vidit nec quicquam inter segetes & legumi-
na per estatem frequentius inueniri fatetur.

PHILOGIA LXXXIX.

Gracæ τραγοπώγων, Latine Tragopogon, barba hirci, Italice barba de predt.

HISTORIA DIOSCORIDIS.

Tragopogon siue coma breuis coliculus est, folia habet Croci, radicem lon-
gam & dulcem, in coliculo sumo calix magnus est, & in summo semen ni-
gram

grum a quo & nomen inuenit, herba edendo est.

IUDITIVM NOSTRVM.

HAec vt audio familiaris Italiae herba est haud vnquam tamen eam vidi qua suo ideomate illic la barba de prede appellant.

PHILOLOGIA XC.

Graece ὀρνιθόγαλον, Romane Ornithogalon.

HISTORIA DIOSCORIDIS.

Ornithogalon coliculus est tener, tenuis, candidus, semipedalis fere, tribus quatuorve agnatis, & ipsis etiam teneris, ex quibus flores prodeunt, foris quidem herbaceo, intus vero, & aperti lacteo colore, & in medio eorum capitulum pilulae quam in arboribus aliquod Cachryn vocant, modo ancifum coquitur cum pane quo modo, & nigellae semen, radix illi bulbosa est.

IUDITIVM NOSTRVM.

Ornithogalum, ferunt nihil vilius, nec frequentius, habere agros, quid autem sit vt Ornithogalon ei nomina tribuamus ingenue fateor ignorare.

PHILOLOGIA XCI.

Graece ὄρυζον, Latine Tuber terrae. Hispanice Tubera de la tierra. Italice Tarenfola zunefta, Teuthonice Eertnot.

HISTORIA DIOSCORIDIS.

Tuber radix rotunda est, sine folijs, sine caule colore sub flauo, foditur vt re, edendo est.

IUDITIVM NOSTRVM.

Omnibus Tubera terrae nota sunt, quae vno lota, sub cinere calido coquantur, cocta & munda, saleq; item ac pipere aspersa, calida adhuc, conuiujs post esum carnicum, vt Platine libro de Obfonijs placet, apponi debent, alit hiccibus, vt Galeno placet, & quidem multum, ac venerem ciet, hinc est, quod crebro vtantur veneree delicatorem ac lautorum mente, quae in venerem promptiores sint ad genituram, si id sit laudabile, Sim vero ad libidinandum vt pleriq; ociosi & intemperantes solent, detestandū omnino est.

PHILOLOGIA XCII.

Σμιλαξ κινωαία, Latine Smilax Hortensiana Phafelus, Hispanice Feiones Iudiuelos Lusitanice Feios.

LIBER II

HISTORIA DIOSCORIDIS.

Smilax hortensis hederæ folia habet, molliora tatum graciles caules, & in cau-
 sibus capreolos, propinquis fruticibus se implicantes tanto vndiq; incremen-
 to, vt scenas etiam, & tentoria inumbrent, siliquas fert, foeno greco similes, longi-
 ores tantum crassioresq; in quibus semina renibus animalium similia nec colore
 vno verum ex altera parte leniter Ruffa, coquitur olerum modo ad cibum sili-
 qua cum semine.

IUDITIVM NOSTRVM.

Phase-
 lus de
 hac re le-
 ge cap.
 de Phase-
 olo.

Smilax hortensis siue Milax dicatur nullo discrimine legendum proponitur, celfo ac
 q; Hermolao Barbaro adherentes, nos, credimus Phaseli genus esse quanquã Mar-
 cellus Vergilius alta voce reclamet, inq; claret quantum Smilax hæca leui Smila-
 ce Dioscoridis differt, quum hæc legumen, illa vero arbor est, nã Phaseolus eruilia est.

PHILOLOGIA. XCII.

G ræce *μυσική*, Latine Medica herba, Hispanice Melguas.

HISTORIA DIOSCORIDIS.

Medica herba recens nata pratensi trifolio similis est, crescenti deinde con-
 trahitur, & Angustius fit solum profertq; similes trifolio caules, in qui-
 bus semen lenticule simile inflexumq; corniculorum modo.

IUDITIVM NOSTRVM.

Medica
 herba,

Nihil medica herba in Hispania iuxta Lusitania communis nihil deniq; vilius atq;
 inde contempra inter iumentorū pabulum remansit, bicubitali geniculatoq; caule
 fertule Campanæ omnino similis herba.

PHILOLOGIA XCIII

G ræce *ἀφάκη*, Latine Aphace.

HISTORIA DIOSCORIDIS.

Aphace exiguus frutex est, nascitur in aruis lente excelsior, tenui folio, que
 nascuntur in ea lente maiores siliquæ ternæ quaternæ, semina inter se co-
 tinent, nigro colore lentibus minora.

IUDITIVM NOSTRVM

Aphace:

Aphace herba est, quæ vero illa sit (mihî coruo rarior est albo, de hac vero Pliniū
 li. xxvij. ca. v. videre est, atq; Theophrastū, li. viij. de plantarum historijs.

HI

PHI

PHILOLOGIA XCV.

Πρασομαραλατον, Prasum, non vero Prasum Marrubium, cuius non aduertentia, quandoquidem Plinius claudicat, prassum ergo Cephaloton porrum capitatum est, Nam Columella autore, porri, cum factio fit defior, ad fibras intendendas & folia defecanda, ut sint elui in iusculis, id quidem sectium appellatur, cum vero ita depangitur, ut fiant capita latioris incrementi, id quidem capitatum porrum dicitur, cuius cultus assidua farratio est, & stercoratio, nec alius alectiui porri cultu, nisi quod torrensrigari & stercorari, farricq; debet, quotiens demeritur. Cæterum porro nero auctoritatem dedit, edens singulis diebus, cum oleo conseruande vocis gracia, cantare enim non modo priuate, verum etiam publice, & in cena gaudebat, atq; cum bene cantaret, se multum porro debere professus est.

Plinij error.
Prassum porrum.

PHILOLOGIA. XCVI.

ΑΜπελοπρασομ, Ampelo prasum, quia in vitibus frequentius crescit, Græci appellauere porrum illud agreste quod omnibus familiare est, Hispani vero aios montismos suo ideomate appellant.

PHILOLOGIA XCVII.

ΚΡεμμυον, Ceba siue Cepe, est lachrymosum olus, multiplex tamen, sed omnium Bulbus vires eedem habentur, Ceba vero inter bulbos reponitur, Nam Celsus bulbos in secundū nuit omnia olera Capitata, vel quorum radices elui dantur, appellari, de quibus cellum Cap. de Scilla lectionem attingemus,

PHILOLOGIA. XCVIII.

Γραεσκαροδον, Latine allium, Gallice des aulx, Teuthonice Loock. Hispanice aios

HISTORIA DIOSCORIDIS

Αllij duplex genus: Satium siue hortense, quod in ægypto concreto capite (porri modo nascitur: dulce, colore ad purpuram inclinato, exiguumq; reliquis locis grande Allium multiceps & candidum est) vocantq; in eo diuisiones, spicas, seu nucleos, est & aliud siluestre allium, quod Ophioscorodon, quasi anguinum nominant.

IUDITIUM NOSTRUM.

Σcorodon, id est, Allium, honestum ac gratum rustice plebi obsoniū est, quare a Columella lib. ij. inter hortorum delicias adnumeratur, atq; adeo a Galeno Methodi mendendi lib. xij. prope finem Allium rusticorum Theriaca dicitur, cuius ibidem Historiam videre est, Cæterum Allij multa sunt genera commune tamen, & siluestre Ophioscoridum quasi serpentis Allium dictum, in præsentia a Dioscoride describuntur, de communi nihil atinet discutiendum, cum Triptale omnibus, quod an in Epidemico morbo conueniat præter cæteros vnum Auemzoarem comperio qui homines hortatur moneri, q; ne Allijs vratur Cepis & porris, quia generant humores adustos pessimos & putredini ap-

An Allia in Epidemico morbo conueniant

LIBER II

ni aptos, in præfenti tamen tantum non transilire est errorem, vitæ humane obnoxium & periculosum Auicenne fen. vi. iij. cap. xxxij. quo de viperarum morsus cura agitur vbi ægrotum vti Allijs & vini multitudine permittere necessum erat non Allijs sed somno & vino potius vtendum legitis, qui sane error quantum vitæ humanæ periculosus sit vos ipsi iudicate, cum somnus his in morbis maxime prohibetur, sed vigilia potius continue euocanda, omnes vno ore fatentur, atq; ratio cuiq; in promptu est, nec tã Cras si erroris Auicenam magistrum esse credo, sed ipsius potius versoris, qui nominis vicinitate deceptus, pro Taumi Arabico nomine Allia significante, Naumi, id est, somnum interpretatus est, quasi non multum abesset vnius ab altero, facius ergo deinceps Auicennam legeretis si hoc ordine literam habueritis, at si possibile esset Alliorum, & vini multitudine per interius vti, forsan omnem excedisset curationem, nec reliquis alijs opus esset medicamentis, hæc ita legenda esse, Dioscorides in præfenti fatetur, dicens cõtra viperæ & Hemorrhoi serpentis morsus, potio continue vino, vtile est, aut cum vino tritum simulq; epotum, cæterum ophioscoridon, id est, serpentis Allium, non multum a terra eleuatur, quod Teuthonici hic sua voce Biesfloock appellare consueuerunt

Error Auicene
multum
porrum

PHILOLOGIA XCIX.

Γρασε σκοροδοπρασον, Latine Scorodoprasum Allium porrum.

HISTORIA DIOSCORIDIS.

Scorodoprasum nascitur quasi grãde porrum, porri & Allij qualitatum par-
sticeps.

IUDITIUM NOSTRUM.

Quod equidem meminerim nunquam Scorodoprasum vidi.

PHILOLOGIA C.

Σιναπισ, Sinapi vbiq; cibis admiscetur, gratissimo obsoniorum condimento, atq; ex Sinape Sinapismus continue in officinis ad exulcerationem præparatur.

PHILOLOGIA CI.

Γρασε κρεσδαμον, κρυον κρεσδαμον, Βραεις, Latine Nasturcium, Cardamum, Cynocardamum, Teutonice kressen, Hispanice Mal pica nasturcyos, Gallice du kresson alenois du nali tort, Germanice kressen.

HISTORIA DIOSCORIDIS.

Nasturcium probatissimum creditur nasci in Babilone cuius semen Sinapis & Erucae semini equale est.

IUDITIUM NOSTRUM.

Nasturcium appellatum est a naribus torquendis, quod odore & seminis acrimonia sternutamenta prouocet, cuius genera sunt duo, siluestre & domesticum, de siluestri paulo ante diximus, lib. i. cap. de Iberide siue yicetoxico, nunc autem de Satiuo domestico

ffico locus est, inter olera egregie proueniente, quod venerem stimulat, quãquam Plinius naturæ lib. xx. cap. xiiij. eam inhibere fateatur, non absq; errore tamen, vt experientia quotidiana docet.

PHILOGIA, CII.

G Ræce $\theta\lambda\acute{\alpha}\omega\eta$, Latine scandulaceum Capsella pes Galinaceus thlaspis,

HISTORIA DIOSCORIDIS.

Thlaspi breuis & exigua herba est, folijs angustis digitali longitudine in terram versis in summo incisuris diuisis & modice pinguis, caule tenui durorum Drodantum altitudine paucis in eo adnatis: & circa Caulem fructu in summo modice lato: in quo exiguum semen est, nascitur simile disci figura, & veluti infractum vnde nomen inuenit, flos illi albus est, nascitur Thlaspis in semitis, fossis, sepibus, & circa domos semen illi acerrimum est.

IUDITIVM NOSTRVM

Thlaspis ignota mihi herba est, Mainardus tamen Epistolarum Libro sexto, de ea hæc scripsit herba Thlaspis ignota nostro Euo. etiam voce est mihi, apud Ioan- Thlaspis nem Augustum Lauroensem Episcopum virum, & Doctrina, & Prudentia, & quod magis est, religione celebrandum degenti, comperita herba est, quã veram Thlaspin esse puto, Cappadocam tamen desiderat Galenus, colore adnigrum accedente maiorem Cretica, & ex quadam eius parte veluti quassiam vnde & nomen accepit de qua Plinium legere est lib. xxvij. Cap. xiiij.

PHILOGIA CIII.

G Ræce $\alpha\gamma\alpha\beta\acute{\iota}$, Latine Arabis.

HISTORIA DIOSCORIDIS.

Arabis Cubitali altitudine herba est, virgas habet tenues: folia à lateribus earum vtrinque Lepidij figura molliora tantum, & candidi ora in cacumine umbellam Sambuci figura, in qua candidi flores sunt.

IUDITIVM NOSTRVM.

Nillus vnquam ex his quos legerim author, sub hac voce verba commisit, de Drabi scilicet herba, quare nihil prorsus habeo, aut quod dicam aut quod diuinem,

LIBER II.

PHILOGIA CIII.

G racce *ἱεροσολιμοῦ χαμαίπλου*, Latine Irio nobilis Eruca erucula.

HISTORIA DIOSCORIDIS.

ERysimon folia habet Sylvestri Erucæ similia cauliculos vitilium Corigiæ rumq; modo lentos & luteos flores in summo siliq; corniculorum figura sunt, graciles fœnogræci siliquarum specie, in quibus tantilla sunt semina nasciturio similia, feruido sapore.

BARBARI VERBA.

ERysimon nostri Herbarij dicunt quæ vulgo nobilis Eruca dicitur quam & Erucæ vere præferunt, vt mirum sit, quamobrem inter fruges à Plinio constituta videatur.

PHILOGIA CV.

GRacæ *πείπερι*, Latine Piper Album, piper Nigrum, Piper longum, Teuthonice *Peper*, Hispanice *Pimienta*, Blanca *Pimienta*, *Pimienta longa*.

HISTORIA DIOSCORIDIS

Piperis arbor brevis, in India fertur nasci, fructum fert à principio siliquarum modo oblongum, quod longum piper est, clauditq; inter se quod exiguus milij seminibus simile sit integrum & absolutum mox futurum Piper, id per maturitatem legitimo tempore dehiscens Racemos ex se mittit granis quæ nouimus onustos * alijs vero acerbis quæ candidum piper sunt.

IVDITIUM NOSTRVM.

Piper Aroma notissimum est nigrum tamen & album eiusdem arboris fructus est qui vero velut Omphax est, Piper Album dicitur, & quidem, nigro acrius, qui superassatus & superexiccatus, nigrum piper dicitur, quod in Racemis non pendens euenit sed affixum seu *ἀκροχόρδον*, seu Verruca, Cuius magna copia singulis annis ab India ex regione præcipue Corumcol, ad regem Lusitanie aduehitur, Piper vero longum aliud est, officinis iam familiare quod ex Insula Samotra apud Indiam ad nos præcipue adfertur, Ex his vero tribus dictis piperis generibus medicamentum Diatrion piperon dictum componitur vt Galenum de sanitate tuenda lib. iij. atq; de locis affectis lib. i. est videre.

PHILOGIA, CVI.

Græce Ζιγγίβρις, Latine Zinziber,

HISTORIA DIOSCORIDIS.

Zingiberis diuersa a pipere & sui generis planta est, plurimum introglodytica & Arabia nascitur, fronde eius ad multa, & in quibus nos rutantur, pulmentis potionibusq; eam miscentes, habet Zingiber paruas radices quadrati odorati iunci forma, albescentes odoratas, sapore Piperis.

IUDITIUM NOSTRUM.

Zingiber ubiq; Aroma notum, quod ex Indie Insula Cananor dicta, circumfer- Zingitur, Radix scilicet fruticis graminei nostro similis, Galangua longe res alia est, an- ber. tiquis forsan ignota.

Galangua igitur nota anti- quis.

PHILOGIA CVII

Græce Υδροπέπρις, Latine Aquaticum Piper Siliquastrum Piperitis, Piperitida perficaria absq; maculis herba, Hi panice herba Pixigueira, Germanice Rassel floekraut.

HISTORIA DIOSCORIDIS

Aquaticum Piper nascitur prope stantes aquas aut leniter fluentes geniculatum caulem ex se mittit, solidum, circa quem alarum concauitates & folia mentæ similia sunt, maiora tantum teneriora, candidioraq; sapore ceu piperis acri non tamen odorato, semen in ramulis fert secundum folia nascens acinosum, acre & ipsum.

IUDITIUM NOSTRUM.

Græcorum Υδροπέπρις, nostratum perficaria absq; litterulis est, nam perficaria com- Hidropi- munis vulgo herba, sic a similitudine foliorum persici dicta, duarum est specie- per officium, nam quædam maculis siue litteris est plena, altera vero nullis, quæ prima narum virtute præstantior existit atq; acerrimi saporis vt piper est, vterque humo spar- Perficar- ces ecubilo pellunt, licet prima non ita vtriusq; potenter, qua ratione nonnulli nixi- ria absq; has Dioscoridis conizas esse opinabantur, falso tamē, Nam licet illa litterulis plena per- maculis ficaria, apud Dioscoridem conize aliquor sit genus quod facemur, non tamen hac de cau- est sa secundam absque litteris quanquam duricies tumoris discutiat, atque Pulices necet, Græcorum Conizam vllus mihi esse persuadere, quum procul dubio Diosco- ridis Hydropiper sit, Plinij vero Siliquastrum Piperitis Piperitida vtputo, nec no- stram expellit opinionem id quod Hermolaus Barbarus de hac re dubitare vide- tur dicens, Est & in folia persicarie littera macule modo inscripta quæ si fuisset in Hydropiperi fortasse non omisissent Authores, Nam sicutissimus diligentissimus- que alioqui, sed sedentario tantum studio forte deditus homo, nostram animad-

K ij uertisset

LIBERI III

uertisset habitam distinctionem, non in hanc venisset dubitationem, cum vt asserimus perficaria absq; maculis comperitur, nec minus vulgaris quam quæ cū litterulis est, vtriusq; tamen perficarie effigiem apud Brumphellium sub conize nomine habes, quam te hoc scire non velim.

PHILOGOGIA. CVIII.

Gracæ πταρυκίη, Latine Sternutamentaria, Ptarimice.

HISTORIA DIOSCORIDIS.

Sternutamentaria breuis frutex, herba est paruis, multis teretibus, & Abrotono simili bus ramulis, circa quos folia multa sunt, oblonga oleaginis similia in summo habet, Chamæ mali, id est, Anthemidis figura Capitulum rotundum acre quodq; olfactu Sternutamenta poritat vnde & nomen inuenit.

IVDITIVM NOSTRVM.

Sternutamentaria. **Γ**ραμμον, Latini Sternutamentum vocant, vnde Ptarimice quia Sternutamētum iterari faciat nomen habet, herba ex qua Idiote pulueres sternutandi gracia apud Venetiam præcipue construunt.

PHILOGOGIA CIX.

Gracæ σαποναρία καὶ ἀεικίς χαμαίφυρον, Latine Lanaria Herba Radicula Saponaria, Herba Fullonum, Borith, Herba Prophetarum, Struthion, Hispanice. Lusitanice, Erua Xabonera. Germanice Magdelgeerikrentz rourtz.

HISTORIA DIOSCORIDIS.

Lanaria nota omnibus herba est, qua fullones in purgandis lanis, vtuntur, habet radix, eius acrimoniam.

IVDITIVM NOSTRVM.

Radicula Strutium fuloauum herba est, a quibusdam Saponaria dicta, qua purgandis Lanis vtuntur, qui eas eluunt, Cuius aliquot species vidimus, nam quandam non ab similem Plinij picture, cuius effigiem veram apud Bruniphellum secundo Tomo reperies, alteram vero parua non longe a terra eleuantem, quam vere Saponariam appellant, Græci vero χαμαίφυρον, quasi humi sparsam, quæ spumam aqua manibus fricata vt Sapamemittit, De his vero Leonicenum in Plinij errata videre est atq; Strutiū reclamantem Colinutium quorum verba ad præsens breuitati consulentes omittimus, obstruti Locus tamen Plinij est, li, xxiij. cap. xi, Obstrutiū vero lōge herba alia est, Apij quodum disse dam scilicet genus.

PHILO

PHILOLOGIA. CX

GRæce κυκλάμιον, Latine Cyclamen, Rapum vmblicusterræ, arthanita, Panis
Iporcinus, Gallicè des Truffes. Hispanice Pan de puerco yerua.

HISTORIA DIOSCORIDIS.

TERRÆ Rapum hædere folia habet purpurea varia, supra infraq; Albicanti
bus maculis, caulem longitudine quatuor digitorum, profert glabrum ca-
rentemq; folijs in quo flores, rosarum figura sunt, colore ad purpuram inclina-
to, radix illi est nigra rapo similis in altitudinem se pandens.

IUDITIUM NOSTRUM.

CYcla minus, officinis familiaris herba est, folio azari persimili, quem Latini etiã Cyclamē
Rapum appellauere quia Rapi similitudinem præ se fert, vt Rapum esse dixeris ni-
si fructum videas, nascitur præcipue autumno & erumpit per tonitrua, ad quo in-
loco crescit, herbam aliam nullam inuenies, Hæc vero vehementer prouocat ad secessū
atq; adeo vehemens eius facultas est, vt abdomine illito ventrem subducatur, ad quã intes-
tionem melius ex eo vnguentorum compositiones ordinauit satis laudande, quibus
præsertim nonnulli in hydrope vtuntur.

PHILOLOGIA. CXI.

GRæce κυκλάμιος ἑτέρα κισσάνθεμος κισσάμπελος: Latine secūda Cyclaminus, Cissam-
Pillon, Cissanthemon, Cissampelos volubilis media, Campanela, Cymbalaris,
Conuoluolum, hædera vitealis, altera Helxinis, Sissa Anpelos, Corrigiola, His-
panice Corriolla.

HISTORIA DIOSCORIDIS

SECUNDA Cyclaminus, & hæc folia hædere habet, minora tantum: caules cras-
sos, geniculatos propinquis arboribus palmitum in vitibus modo se inuoluē-
tes, flores fert candidos, odoratosq; fructum Acinorum vix figura, corymbis
hederæ similem, mollem sapore acrem, & glutinosum inutilis radix illi est, nasci-
tur asperis locis.

IUDITIUM NOSTRUM

SECUNDA Cyclaminus, Cissanthemos, Cisso philos vel melius vt Galenus Cissampe-
los, quia hæderæ flore sit assimilis, Plinij Conuoluolum est, Libro vigesimo pri-
mo Capite quinto, propterea sic dicta, quia in alias arbores, Cauliculis vitium mo-
do ascendit, qua ratione Leonicenus eam vitealem appellat hæderam, dicitur ve-
ro Cyclaminus quia huic herbæ cum Cyclamino mira sit in folijs congruentia li-
cet minoribus referentibus potius quantitate inciluris, toroque habitu hæderace-
is quæ vere Helxinis Cissampelos, id est, altera parietaria est, nec enim alibi Di-
est.

K iij oscori

LIBER II.

oscoride de ea fit mentio, quam in præfenti, quanquam non desunt impressi et plerique alij codices Libro. iij. Capite. xxxvij. prope finem, breuissimam cissampeli historiam aditam habentes, quam non Germanam & veram sed potius supposititiam cum Vergilio credimus esse, quanquam Fulcius seu Leonicens in Plinij errata tãquam veram ex eodem capite eam recitant, cæterum vt exacte rem comprehendatis, ac Auicena hac in re (vt in multis solet) aberrantem videatis, Fulcij atq; Leoniceni verba in præfenti conuenientia legatis.

PHILOLOGIA, CXII.

GRæce δρακοντία μεγάλη, Latine Dracunculus maior, Draconcium magnum, Collum draconis, Colubra, colubrina, serpentaria, viperina. Hispanice la terra gontia maior, Lusitanice erua cobreira maior, Germanice Natterrourtz Schlangenfraut. Teuthonice Draken hals de groote.

HISTORIA DIOSCORIDIS.

DRacunculus maior nascitur vmbrosis locis circa sepes Caulem habet rectum, bicubitalem baculi crassitudine, versicolore quæ innato leuore vt angui similis videatur abundant, & euincunt in eo, purpuræ maculæ, folia fert rumicis sibi ipsi implicata, semen in summo caule racemosum, cinereo a principio colore, cum maturuit, deinde capilla mentorum croci colore puniceumque, radix maiori Draciunculo est, grandis, rotunda, candida, tenui libro, vestita.

IVDITIUM NOSTRUM

DRacunculus maior NVllibi quod equidem meminerim apud Lusitaniam iuxta Hispaniam Dracunculum maiorem istum vidi, in hac tamen Flandrie parte aliter euenit, cum in bona copia illum prouenire animaduertimus, vt Seplasiarj pro spectaculo ad tabernas suas suspendunt, Dioscoridis Historiæ respondentem, ac si acu pingeretur, illum tamẽ apud Galliam communem esse (Philippus olim Batonologi filius authoris conspectum illic sibi fatetur.

PHILOLOGIA, CXIII.

GRæce δρακοντία μικρά, Latine Dracunculus minor Dracontia, Hispanice Latarragontia. Lusitanice erua cobreira. Germanice klerim natterrourtz, Teuthonice Draken hals de cleine.

HISTORIA DIOSCORIDIS.

DRacunculus alter hedere folia habet grandia, & in folijs albescentes maculas, caulem rectum bicubitalem, vario colore anguiũ modo maculosum, inter currentibus, purpureis literis, baculi crassitudine, semẽ in summo racemosum, herbaceo primum, cum maturuit autem capillamentorum croci rutilo colore, gustumq; erodens, radix illi est rotunda, bulbosa, raphano similis tenui libro vestita, nascitur in vmbrosis circa sepes & septa.

LIBER II.

52

IVDITIVM NOSTRVM.

Dracunculus minor qui Viperina aut Draconcia proprie dicitur, a caule vario, draconis more, oibus familiaris est herba, nec hac in re Apuleiū (si ipse est) hallucinatū cōperimus, vt quidam Heremannus imponit, Nam licet ipse Apuleius Draconcio Crocodili Aphrīlli nomina tribuat, quæ simul Dioscorides Chameleonti albo vel Diplaco, vt ait, tribuit. Non difficile tamen est, vñ & idem nomen duabus cōuenire rebus, Dracunculus minor.

PHILOGOGIA CXIII.

Græce ἄρον, ἀλιμὸν, κολλοκάσιον, Latine Aros, Arus, barba Aron, Hispanice Yarro, Lusitanice Fólha de Yaro, Germanice Pfaffen pint, Teuthonice calfs voet.

HISTORIA DIOSCORIDIS.

ARon folia Dracunculi habet minora tantum, nec adeo maculosa caulem Dodramtalem purpurascens Pistili figura, in quo rutilo colore Croci semen est, candida illi radix ad Dracunculi radicem accedens, quæ quod minore Arimonia est, elixa comeditur.

IVDITIVM NOSTRVM.

APon barba Aaron dicta, communis & nullibi nō familiaris habetur herba, diuersimode tamen, cum non vbiq; æqualiter nascitur acris, immo alibi mitis, vt cocta edi potest, vt refert Galenus vi. de facultatibus simplicium, atq; ij. Alimentorum, quæ ratione ipsam primo ordine calidam statuit. Hic vero nullus Dracunculus Aro mordacior comperitur, vt gustanti iudicandum committo, qua ratione arum calidius Serpentaria credo, atq; inde video vt si quis Aro pro Serpentaria vtatur, non ita magnus error fuerit, immo eo vti consulerem, cum nostratum Arum, non inferiorem Serpentaria vim habere credimus. Cæterum Plinius Ari radicem non candidam, vt Dioscorides ac experientia monstrat, immo eam nigram depingit, libro. xxiii. Cap. xvi. quam recte autem nescio. Aron.
Plinij error.

PHILOGOGIA CXV.

Græce ἀρισάρον, Latine Arisaron.

HISTORIA DIOSCORIDIS.

ARisaron exigua herbula est, radicem Oliuæ figuræ habet, maiore acrimonia q̄ Aron.

IVDITIVM NOSTRVM.

Congener esse Arisarum Aro & Dracuncio scribitur, sed mihi plane ignota, quam nonnulli paruulam quandam herbulam, cui radix Auelanæ magnitudine inest, pro ea, hic Antuerpiæ monstrant, & ea pestilentia tempore vtuntur.

K iij

PHI

LIBER II

PHILOGIA CXVI.

Gracæ ἀσφοδῆλον, Latine Asphodelus, Affodillus, Hastularegia, Albucus, Hispanice Gamones, Lusitanice Gamois, Guamonitos, Germanice Goldrourtzel.

HISTORIA DIOSCORIDIS.

Affodillus, Sphodelus planta est, omnibus fere nota, folia habet grandi Porro similia leuor toto caule est, qui in summo florem Anthericum dictum sustinet, radices illi sunt, plures oblongæ, Teretes glandibus similes, sapore acri, vi & natura calfaciendi.

IUDITIUM NOSTRUM.

Asphodelus officinarum Affodillus est, Hastula regia alio nomine dicta herba, cum omnium quæ Bulbos habent plantarum maximum proferat caulem, cui radices coaceruatæ multæ glandibus similes in longitudine sunt, colore vero aureo, sapore acri quæ apud Lusitaniam & Hispaniam passim in pratis & montibus comperitur. Hic tamen Antuerpiæ semel eam vidi, non nisi fatam, in horto Martini Chirurgici, Germaniæ vero tellus eam non gignit, ut hæc simul Flandriæ, apud Helueticos tamen proceram eam euenire audio. Nostro hoc æuo minime eius radices in sanitatis usum aut cibum veniunt, ut olim veniebant, ut Hesiodus ac Plinius cæterique affirmant, immo tam nunc alienus hominibus est cibus, ut pro muribus interficiendis ipsis vtantur, unde merito inter medicamenta erodentia radices censendæ sint, non vero inter olera ut reliqui faciunt.

PHILOGIA CXVII.

Gracæ βολβοειμερικὸς, Latine Bulbus Vomitorius.

DIOSCORIDIS HISTORIA.

Bulbus quem Vomitorium vocant, Vitilium & Corij modo lentiora multoq; longiora eo qui edendo est, folia habet, radicem Bulbo similem, nigro cortice vestitam.

IUDITIUM NOSTRUM.

Bulbus Vomitorius, ad differentiam cibarij Bulbi, quia Vomitum ciet, folijs nigris & radice Allio simili vestitur.

PHILOGIA CXVIII.

Bulbus, **B**ολβοειδιδίμω, Bulbus qui edendo est, Ceparum genus est, cibus irritamēto potius q; vitæ utilis, quo ad prouocandam libidinem & appetentiam nonnulli vtuntur, atq; inde Galli hodie suo idiomate des appetitz appellant, alij vero des Eschalotes nomen

nomen Latinum imitantes Aſcalonitas nominant, hos vero Bulbos Martialis multis in locis Salaces appellat, qui libidinem irritant, ut ex Epigrammate colligi poteſt, cū ſiranus coniunx. Et ſint tibi mortua membra, nihil aliud Bulbis quæ ſatur eſſe poteſt, unde merito Varro in nuclijs edendos affirmat, cui aptius aſſentit, dummodo nuclei Pini Erucae ſuccus parum piperis dictis addatur. Cæterum tanti fecit Pitagoras Bulbos Meſgarenſes ut de eorum natura ut tradunt volumen composuerit, inter quos Scillam & Pancratium præcipue numerare eſt, aliaque genera, ut Theophraſtum lib. viij. de Plantarum hiſtoria videre eſt, atque Plinium lib. xix. Cap. v.

Varro.

PHILOLOGIA CXIX.

Σκίλλα, Scilla ſuſpenſa in officinis Squilla eſt, quæ in taleolas, ſic ne Taleolæ inuicē ſe tangant per interualla ſuſpēditur, alias Cepa muris dicta, quia mures interficit, Theutonice wilt cāmñn, Hiſpani Cebolha aluarrana, Luſitani ut Hiſpani appellant.

Scilla.

PHILOLOGIA CXX.

Græce πᾶγκράτιον, Latine Scilla minor, Squilla minor, Pancratium.

DIOSCORIDIS HISTORIA.

Pancration radicem habet grandi Bulbo ſimilem, colore ruſſo purpuraſcen-
tēte, feruido ſimul & amaro ſapore. Folia illi ſunt lilio ſimilia, longiora ta-
men. Eaſdem Scillæ vires habet.

Pancra-
tium.

IUDITIUM NOSTRUM.

Pancratium ſcilicet genus eſt, unde Vergilius inquit. Eandem penitus non ſimilem ſcilicet Pancratium hac noſtra ætate herbarij oſtendunt, cōfunduntque ſimul alioquin diuerſa genera, tanta natalium ſimilitudo, & mixtura eſt. Nos utramque viam ſimul præterque colore. Et id quidem non ſatis manifeſte diuerſam ſecernere nequimus.

PHILOLOGIA CXXI.

Græce κάρπαις κινός βατό, Latine Capparis, Cynos batos, Perſica ſinapis, Germanice Caprelez, Hiſpanice alcaparras.

HISTORIA DIOSCORIDIS.

Capparis ſpinofus frutex eſt, in Gyrum per terram ſtratus, hamatas habet
crubi modo ſpinas, folia rotunda, Cotonei mali folijs ſimilia, fructum oliuæ
figura, qui dehifcens candidum profert florem, eoque deflorefcente ſupereſt, veluti oblonga glans, quæ dehifcens, grana Punicæ modo intra ſe oſtendit, exigua rubentiaque. Habet Capparis radices multas, lignoſas & grandes.

IUDITIUM NOSTRUM.

Capparis fructus in officinis ad nocturna obſonia ſeruatur, qui ex aphrica ad nos præcipue aduehitur, cibi appetitiam excitat, pituitam per aluum deſcit, quod Dioſcorides hic ait aluum turbat, lieni iecorique maxime conuenit.

Capparis

PHILOLOGIA CXXII.

Capparis

LIBER II.

Bατραχίου σαλποργίου, Latine Batrachion, Ranunculus, apium filuestre, pes
coruinus, Germanice Rappenfus hanemfus.

DIOSCORIDIS HISTORIA.

Ranunculi herbae plura sunt genera, vna tamen omnium vis & natura, acris
& in exulcerando efficacissima. Habet primum genus Coriandri folia,
latiora tantum, albescentia & pingua, florem luteum, sed aliquo tempore pur-
pureum, caulem non adeo crassum, altitudine cubitali. Radicem paruum, candi-
dam, amarum, Hellebori modo adnascentes alias habentem. Nascitur prope p-
fluentes aquas in humidis. Lanuginosius alterum genus est, altiore caule, & plu-
ribus foliorum incisuris, quod plurimum in Sardinia nascitur, efficacissime acri-
monia, vocantque id incolae agreste apium. Est & tertium genus minimum gra-
uiter odoratum, aureo flore. Est quartum itidem huic simile, praterquam flore
quem lacteo colore albicantem habet.

AUDITIVM NOSTRVM.

Batrachion Ranunculus, nostratum pes Corui herba dicta est, cuius genera officinis
omnia nota sunt, quae exulcerandi & ignis modo vrendi vim possident, vnde satis
mirari non possum, qualiter Othonus Bruphelsius huiusmodi genera effigiata non Batra-
chio sed Coronopo potius tribuit, cum illorum quolibet gustatum linguam exulcerat,
non vero astringit, vt Coronopus habet. Vos vero illorum vitara herbam gustate, &
vt spero non inuitis pedibus mecum ibitis, nec in eiusdem descriptione inuiscendum, cum
omnino Dioscoridis verbis respondeat.

PHILOLOGIA CXXIII.

Lεπίδιον γρυγίδιον, Lepidium herba est, cuius folia acrimonia grandi exulcerant
atque squammas e cute pellunt, ipsi imposita, quae vero ipsa sit hodie ignoratur. Na-
hodierni Parisienses harum rerum vti bonarum literarum curiosissimi, Lepidium
agrestem Raphanum interpretantur, quod Hermolaus Barbarus docere videtur dicens
Herbarij modo hanc non Lepidion sed Raphanum appellant, in Pannonia frequentem
vbi ferunt eum non aliter quam radices stobae. Sed qualiter haec cum Raphano agresti ar-
moracia conueniant, quem supra interpretati sumus Rauano Gallico aut Germanorum
merrettihc non video, vos vero iudicate, vt tamen Botanologici autor refert, Lepidi-
on Setaragi Serapionis est, non vero Arabum illud Indicum scilicet Setaragi dictum.

Lepidiū
Setaragi

PHILOLOGIA CXXIII.

Gραε & αμόνη, Latine Orcitunica, anemon, Papauer rubrum, Hispanice amapo-
las, Germanice klapperrosen, Gallice dela passe fleur, des coquerelles, Lusitanice
Papoulas.

HISTORIA DIOSCORIDIS.

Dvplex Anemone est, syluestris altera. Rursus quae cultis locis provenit,
multiplex est, Puniceos habet aliqua flores, albidos aliqua et lactescentes,
purpu-

purpureos aliqua. Folia coriandri omnes habent, tenuissimis incisuris diuisa, ad terram inclinata, coliculos lanuginosos, tenues, in quorum summo papauerū flores, & in medio nigri aut cœrulei coloris capitula. Radix illis est oliuæ magnitudine, aliquando etiam maior, quibusdam veluti geniculis interfecta. Syluestris, locis cultis nascente in cunctis maior, latioribus durioribusq; folijs. Capitulum habet oblongius, florem puniceū, radices tenues & numerosiores. Est & in hoc genere quæ nigris folijs sit, & maiore acrimonia.

IUDITIVM NOSTRVM.

Magnam inter authores dissentionem de hac re video, Nam quidam rubrum papauer non Anemonem immo *μήκων ῥοιόν* Dioscoridis esse opinantur, vt Marcellus Vergilius & multi reliqui. Alij vero oppositum affirmantes hunc ipsum esse statuunt, quibus bona fide accedimus, cum vltra descriptionis correspondentiam quam herba hæc rubrum papauer dicta cum anemone habet, vires quibus maxime & præcipue attendendum est, eedem cum anemone sunt, calidæ scilicet, acres, absterforiæ, quibus sudorem mirifice euocant, atq; adeo vt hodierni rustici nostri suis in ægreditudinibus tam eius decocto q̄ stillata aqua tanquam re sacratissima ad expulsionem ægreditudinū p̄ sudorē vtuntur, vnde ipsum non papauer erraticum Dioscoridis esse, immo Græcorum anemonem mihi fides est. Cæterum ruelius fremium anemonem vertit, quāquam Hermolaus Barbarus non fremium sed fenion potius dicendum nititur, nam anemon hæc multiplex est quædam flores purpureos, alia albidos, reliqua puniceos habens, qui spirante vento aperiuntur, quiescente vero clauduntur.

PHILOLOGIA CXXV.

Græce ἀργεμόνι, ἀνθεμίσθρον, ἰατρικὸν ἀμόνοια, Latine Argemoniū Agremonia, Liburnica herba.

HISTORIA DIOSCORIDIS.

Argemone agrestis papaueri similis est. Folia anemones habet incisuris diuisa, florem in caule puniceum. Capitulum erratici papaueris quod rhoeda vocant, oblongius tamen, & in superiore sui parte latius. Radicem rotundā, quæ diluti aqua croci colore liquorem ex se remittit.

IUDITIVM NOSTRVM.

Agrimonia nostratum hodie, non Argemonia hæc est, cum Eupatorij descriptioni omnino correspondeat, verius q̄ huic, vt in sequenti de Eupatorio legere est, quæ vero hæc sit agrestis papaueri similis Argemonia, ignoratur hodie.

PHILOLOGIA. CXXVI.

Græce ἀργεμόνι ἑτέρον ἀργεμόνι, Latine Argemonia altera, argentina, argentea.

DIOSCORIDIS HISTORIA.

Altera

LIBER II.

Alterā Argemon agreſtis papaueris folia habet.

IUDITIUM NOSTRUM.

DE hoc altero Argemonio quid dicendum ſit, cum Leoniceno ipſum argentinā nūc herbam a colore foliorum exteriori ſic dictam eſſe credo, nec a deſcriptione herbe liniamentum, aut ipſius nomenclatura quicquam differt.

PHILOLOGIA CXXVII.

Γρεκε ἀνάγαλλις ἀργύρις σαυγίτις, Latine Anagallis, morſus Gallinæ, aeritis, Saugritis, ſanguis oculi, Hispanice Murruges, Germanice Ganch heyl.

HISTORIA DIOSCORIDIS.

ANagallidis duplex diuerſo floris colore genus eſt. Habet enim altera cœruleos, quæ ſœmina eſt, altera quæ maſcula, puniceos flores. Breues ſunt Anagallidis frutices, in terra iacentes, folijs in quadrangulo caule paruis, & modice rotundis, helxines figura. Semen habent circinatum.

IUDITIUM NOSTRUM.

ANagallidis multa ſunt genera, officinis ſatis nota, ſub morſus gallinæ noſte, quanquā tamen Dioſcorides in præſenti duo tantum eius genera memorat, alterum ſcilicet ceruleo colore, ſœmininum, reliquum vero maſculum, pheniceo ſiue rubicundo corallo rubro ſimile, vnde Coralium dictū eſt, atque ea de cauſa Paulus Aegineta lib. vii. ſcribens, antidotū articularibus morbis conueniens, cuius denominatio ab Anagallide ſummenda erat, Diacoralium eum appellat, Cuius non aduertentia Auicenna atque eius oēs aſſeclæ aberrauere, credentes a Coralio potius antidotū denominationē ſumpſiſſe, quā a re alia, vt Leonicenū videre eſt, atque Mainardū Epistoliarum lib. iij. Epistola quarta, Pliniumque lib. xxvi. Cap. vij.

Auicennæ error.

PHILOLOGIA CXXVIII.

Γρακε κίσος ὄσος, κίσος αἰσρον, χερύσσομας πορ, κορυμβίθερα, ἀσπλην, Latine Ciſſos, Chryſocarpon, Aſplenos, Ciſſaros, Corymbia, mater ſilua, hedera, Germanice epphasro, Hispanice La edera, Gallice du liere, Luſitanice aera.

DIOSCORIDIS HISTORIA.

Hedera plures habet, ſi ſingulæ numerentur ſpecies, differentias: genere vero præcipuas tantum tres. Candida enim quædam, & nigra quædam eſt. Tertia priuatim helix quaſi clauicula appellatur. Candidum fert fructum candida: nigrum crocatumve nigra, quam vulgus Bacchicam vocat. Sterilis helix eſt, tenuibus viticulis, breuibus, anguloſisque & concinnioribus folijs.

IUDITIUM NOSTRUM.

Ciſſos Hedera eſt, non vero Ciſthos, vt alias monuimus, cuius inaduertentia Plinius quandoque aberrauit, vt Leonicenū legere eſt, atque angelum Politianū reliquosque modis

Plinij error.

moderniores, Cuius genera prope infinita sunt, vt Plinium videre est, lib. xvi. Capite xxxiiij. atq; Theophrastum lib. iij. Cap. xv iij. multisq; alijs in locis, memoriae nõ occurrentibus, ad præfens tamen, hedera quædam est, quam Græci Dendrocifson vel vt Columellæ placet Orthocifson appellant, quasi arborentem erectam & stantem hederã, quæ sine amiculo sola stat, alia vero celsa omnium maxime viuax, quæ suis cirrhis et clauiculis, parietes conscendit, Et arbores amplexu suo perstringit, quæ querna magis laudatur, cum succum similem possidet arbori quam amplectitur, Cæterum huius tres aliæ sunt species, vna nigra Corimbos ferens nigros, atq; racemos in orbem circifectos, de qua Vergilius, atq; hederae pandunt vestigia nigrae. Apud Pliniũ vero hæc ipsa mas est, quæ olim Bacchica & Nisia quia in Bacchi sacrificijs quæ Dionisia appellabantur, cõfectis ex illa corollis vteretur, dicebat. Alia vero hedera alba est, a fructu et folio sic dicta, vnde Vergilius. Cãdidior cygnis, hedera formosior alba, altera vero antiquis satis ua fuit, cuius succus Plinio auctore lib. xxiiij. Cap. x. tedia narium, graueolentiãq; emēdat. Alia dictis additur, helix dicta, quia multas habet inuolutiones, sterilis, nullũ præbens fructum. Reliqua vero huius genera apud authores legito.

PHILOGIA CXXIX.

G Ræce χελιδόνιον μέγα πανία κερταία, Latine Celidonium maius, Celidonia Hirundinaria maior, Hispanice la celiduenha, Lusitanice herua das andorinhas, Celidonia, Gallice de lefelere, Germanice scholrourtz, Teuthonice ghelu wortel.

DIOSCORIDIS HISTORIA.

Hirundinaria maior cubitalem profert caulem, & aliquando maiorem, gracilem, adnatis multis foliosis. Folia habet ranunculo herbae similia, teneriora tantum, & cum cœruleo colore aliquo, iuxtaq; singula folia florem violæ similem. Succus illi diluti aqua croci colore est, acer, odoratus, cum amaritudine aliqua & odoris grauitate. Radix in superiore parte illi vna est, in inferiore plures, croci radicibus similes. Fructus cornuti papaueris modo gracilis, longus, pineæ nucis figura, in quo exigua semina sunt, papaueris seminibus maiora.

IUDITIVM NOSTRVM.

Celidonia scatent omnes ferme nunc horti & parietes, quæ Hirundinaria appellatur, vt Theoprasto placet lib. viij. Cap. xiiij. quia aduentu hirundinis suum excitat florem, Plinius vero libro. xxv. Cap. viij. Celidonium inquit, visui saluberrimam, hirundines monstrauere vexatis pullorum oculis illa medentes, hæc non memithe vt Gerardus Cremonensis & reliqui multi, nono ad Almanforem ralam interpretati sunt, quum Memithe Dioscoridis glancium est, vt Fulcius sapientissime erratorum iuniorum medicorum libro monstrat. Minor vero Celidonia sequens res alia est.

Celidonium maius.

PHILOGIA CXXX.

G Ræce χελιδόνιον το μικρόν, Latine Celidonia minor ficaria, testiculus sacerdotis, Zemas, Hirundinaria minor, herba Magi, Scrophularia minor, mille morbia, Germanice Fichrourtz, Pfaffen hodlin.

L HIS-

LIBER II.

HISTORIA DIOSCORIDIS.

Chelidonium minus exigua herba est, sine caule, folijs ex radice pediculis pendentibus, hederæ figura, rotundioribus tamē, minoribus, teneris et modice pinguibus. Radices habet ex eodem prodeuntes paruas, multas, tritici modo coaceruatas. Earum tres quatuorve tantum in longitudinem progrediuntur. Nascitur prope aquas & lacus.

IUDITIUM NOSTRUM.

Scrofularia.

Ficaria scrofularia vulgo dicta, quod scrofulas quas Græci τὰς κερκιδᾶς sanare cōperta sit Chelidoniū minus, Dioscoridis est, herba verna quæ incipienti Maio eas nescit, atq; ideo herba Μαῖη dicta est, humi serpens, folio hederaceo minore tamen sine caule (quanquā Serapion) flore luteo radicibus multis, terrosis, bulbosis & acribus.

PHILOLOGIA CXXXI.

Græce ὀθόνη, Latine Othonna.

HISTORIA DIOSCORIDIS.

Othonna herba erucæ folijs, cribri modo foraminibus multis & continuis perforatis, iisdemq; squalidis & paucioribus. Florem fert croci figura, latioribus folijs; quam ob causam crediderunt aliqui syluestris Anemones genus eam esse. Exprimitur ex ea succus ad oculorum medicinam, quum purgari aliquid oportet, erodens, & quæ claritati eorum officiant, omnia exterens.

IUDITIUM NOSTRUM.

Othonna quid sit. vt Priscis ignotum fuit, sic & hodie nobis incompertum est Plinius tamen libro. xxvij. Capite. xij. inquit, Othonna in Siria nascitur similis erucæ perforatis crebro folijs flore croci, quare Anemonem vocauerunt, Nec de ea quicquid aliud habemus.

PHILOLOGIA CXXXII.

Græce μύσση ἀνθὺλλον ἄλσινον, Latine Myosotis, Allines auricula muris.

DIOSCORIDIS HISTORIA.

Myosotis Helxinæ herbæ similis est, humilior tantum & breuioribus folijs.

IUDITIUM NOSTRUM.

MYosotis prima hæc auricula muris alibi Allines dicta, lib. iij. est, quanquam cum Marcello Vergilio cum hic de de ea semel factum fuerit non esse de ea iterū agendum dicimus, cum vtrobiq; eadem est historia & medicina, sequens tamen Myosota nota officinis est.

PHI

PHILOLOGIA CXXXIII.

GRæce *μυδοσώρα έρεα*, Latine Myosota altera, auricula muris, Pilofela, Germanice Meushor, Theuthonice muyfooren, Hispanice oreia de raton yerua.

HISTORIA DIOSCORIDIS.

MYosota altera, plures ab vna radice caules mittit, aliquatenus ab imo rubentes & concavos. Folia habet oblonga & angusta, dorso elato & eminente, nigrescentia, per intervalla deinceps geminata, & in acutum desinentia. Profert & ex alarum cauis tenues coliculos, in quibus flosculi cœruleæ anagallidis colore sunt. Radix illi est crassitudine digitali, multis capillamentis fibrata in vniuersum scolopendrio similis, minor tamen, & maioris leuoris quam illa est.

IUDITIUM NOSTRUM.

HOc vnum tantum auricule muris genus vidimus, tam descriptioni huic conueniens quamque maxime, nec Apelles aut Phidias vnus inter pictores, alter vero inter statuarios eam pingere melius potuerint, vt descriptioni huic euenisset, qualiter euenit, Auicenam rursus hallucinari hac in re qui herbas quattuor Helxinem videlicet Alfinem Myosotida & Anagallidem natura & figura multum differentes, sub auricule muris nomine confundit, Leoniceus medicine claritas monstrauit atq; post eum Fulcius errorū lib. quos illic legere non inutile certum erit.

PHILOLOGIA CXXXIIII.

GRæce *ισάτις ήμερος άυγιον έγνη*, Latine Isatis fatiua, augion, glastum, guadum, lutea herba, Hispanice la yerua gualda, Germanice vueid, Teuthonice vuou vuerde Gallice leguada.

HISTORIA DIOSCORIDIS.

ISatis Herba est qua tingendis lanis infectores vtuntur. Plantaginis folia habet, pinguiora tantum & nigriora; caulem duobus cubitis altiorem.

IUDITIUM NOSTRUM.

Nihil nunc Isatide notius, qua infectores Lanarum maxime vtuntur, vt sine ea nihil intingendis pannis proficere possunt, quæ proprie glastum, quanquam nunc paucis mutatis litteris Guadum appellatur, vnde Plinium hac in parte hallucinari manifestum est, cum lib. ij. Cap. vij. lactuce genera scribens Isatim genus tertium a Glausto. iij. genere separauit, ob nominum varietatem credidit res esse forsan diuersas, nec hac in Plinij defensione Colinutius audiendus est cum nihil veri dicat.

PHILOLOGIA CXXXV.

GRæce *ισάτις άγρία*, Latine Siluestris Isatis, Lutea minor, Glastum minus, Guadum minus, Hispanice Vrchilla.

LIBER II.

HISTORIA DIOSCORIDIS

Syluestris Ifatis, Satiuæ similis est, folia tantum maiora habet, ad lactuæ fo-
lia accedentia, caules tenuiores, diuisionibus multis, rubescentes, in summo
veluti folliculos linguarum figura multos pendulosq; habentes, in quibus semē
est. Florem fert luteum & gracilem.

IVDITIVM NOSTRVM.

Ifatis
agria

Iσάτις ἀγρία, vt reliqua nota est quæ præcipue ab Insulis Canariæ adfertur tingendi
tantum gratia quanquam in multis alijs locis nascitur.

PHILOLOGIA CXXXVI.

Gραε τριφύιον, Latine Telephium sedum agreste crassula maior faba grassa, Italice
Frangrossa.

HISTORIA DIOSCORIDIS.

Telephion, folijs & caule similis portulacæ est. Binas habet alas in singulis
foliorum geniculis excauatas. Ramuli sex septemve à radice prodeunt, cœ-
ruleis folijs pleni, crassis, glutinosi, carnosisq;. Flores illi lutei sunt aut candidi.
Nascitur Vere locis cultis inter vites.

IVDITIVM NOSTRVM

Telephi
on

Telephium vt opinor officinarum Crassula maior est quam alio nomine Fabā Graf-
sam siue Crassam nominant sed de hac lib. iij. magis.

FINIS SECVNDI LIBRI.